

ASÂ VE
NALINLAR SIRRI

İsmail Dinçer

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 5
KUR'ÂN KISSALARI / 9
MÛSÂ VE FİRAVUN / 26
NALINLAR SIRRI / 44
ASÂ SIRRI / 61
MÛSÂ VE HIZIR / 73
SON DEĞERLENDİRME / 166

ÖNSÖZ

Giydiğin nalınlarını bil.

Nasıl bir yolda yürüyorsun anla.

Dayandığın asânı iyi tanı.

Beyninde hangi bilgilere dayanarak hareket ediyorsun düşün.

Beyninde taşıdığın bilgiler rahmete, birliğe mi kapı açıyor?

Yoksa kibre, zalimliğe mi kapı açıyor?

Gittiğin yol, Hakk'ın, hakikatin, Tevhîd'in yolu mu?

Yoksa egonun, dünyaya esaretin, kendini yüce görmenin, başkasını hor görmenin, otorite kurmanın, zulüm etmenin yolu mu?

Asâ ve nalınların sırrı nedir?

Asâ ve nalınların bırakılma sırrı nedir?

Hakikatlere açılan yolda neleri terk etmeliyiz.

Akıl ve gönül temizlenmeden hakikatlere erişmek mümkün değildir.

“Lâ yemessuhû illel mutahherûn.” Vakiâ Sûresi 79

“Allah'ın hakikatlerine tertemiz olanlar erişeceklerdir.”

Aklı ve gönülü tertemiz olanlara, hakikat kapıları açılacaktır.

Bu kitabımızda, Hazreti Mûsâ'nın nalınlarını ve asâsını terk etmesinin hikmetini anlamaya çalışacağız.

Bunu hakikat yolunda kendi yolculuğumuz bileceğiz.

Mûsâ'ya olan seslenişi, kendimize olan sesleniş kabul edeceğiz ve cân kulağıyla duymaya çalışacağız.

“Asâ ve nalınlarla işaret edilen nedir? anlamaya çalışacağız.

Aklımızdaki bilgiler, hakikatin bilgileri olmalıdır.

Aklımız, gönlümüz, hallerimiz tertemiz olmalıdır.

Aklımız ve hallerimiz kirli ise, bunlar temizlenmelidir.

Akıl ve gönül temizliği olmadan, hakikat yolunda kapılar açılmaz.

Aklımızda ve hâllerimizde neleri temizlemeliyiz?

Kâmil insanlar; “edeb olmadan ilim kapıları açılmaz” diye bildirmişlerdir.

Edebe nasıl ulaşılır?

Mûsâ'nın, nalınlarını ve asâsını terk etmesi, önce edebe erişme sırrı mıydı?

“Edebe erişmeden, lütûf bulunmaz” sözü hep söylene gelmiştir.

İşte bu kitabımızda akıl ve gönül temizliğinin nasıl olacağını araştıracağız.

Nalından maksat nedir?

Asâdan maksat nedir? Araştıracamız.

Nalınların ve asânın terk edilmesinin, düştüğümüz kibirden, gaffetten, dünya esaretinden kurtulma mücadelesi olduğunu anlamaya çalışacağız.

Kendimizdeki bizi gurura kibre düşüren, nalınları ve asâyı tespit edip, onları terk edeceğiz.

Mûsâ'nın Allah'ı arama yolculuğunu, kendi yolculuğumuz bileceğiz.

Allah'ı görme isteğinin o muhteşem duygusunu, kendi duygumuz bileceğiz.

Bu kitabımızda, Mûsâ kıssasından gelen bazı hikmetlere erişmeye çalışacağız.

“Mûsâ kimdir, firavun kimdir?” anlamaya çalışacağız.

Firavunu dışarıda değil, kendimizde bulmaya çalışacağız.

“Kutsal Tuvâ Dağı neresidir?” anlamaya çalışacağız.

“Mûsâ'nın asâsı ve nalınları nedir?” araştıracağız.

“Asânın ve nâlinların terk edilmesi nedir?” idrâk etmeye çalışacağız.

Kur’ân’dan gelen nice sırlara erişmeye gayret göstereceğiz.

Kur’ân’ı kendimize hitap ediyor kabul edip, öyle okuyacağız.

Kur’ân’daki nice resûl ve nebiye olan seslenişi, kendimize olan sesleniş olarak düşünüp öyle hakikatleri araştıracağız.

Kur’ân’da geçen kıssalarda nice hisseler vardır.

İnsan her bir kıssanın hissesine yâni o bir kıssanın içinde geçen nice hikmetlere erişmelidir.

İşte bu kitabımızda “Mûsâ’nın terk ettiği nâlinları, bıraktığı asâsı nedir?” bunları anlamaya çalışacağız.

İnsanın bir hayatı vardır.

Annesinden doğup, bu âlemden göçünceye kadar nice olayların içinde olur.

Her olayın içinde nice dersler vardır.

İnsan bir olayda hemen isyan etmemelidir.

Hemen de şımarmamalıdır.

İyi diye bildiğimiz şeyler ileride kötülüğe dönebilir.

Kötü gibi gördüğümüz şeyler ileride nice hikmetler getirebilir.

Bakara Sûresi 216. âyette bu durum çok güzel belirtilir.

“Ve huve kurhun lekum ve asâ en tekrahû şeyen ve huve hayrun lekum ve asâ en tuhibbû şeyen ve huve şerrun lekum.”

Ve huve kurhun lekum	: O, olan, küçük görmek, kerih, hoş gitmeyen, size,
Ve asâ en tekrahû şeyen	: Umulur, kerih, küçük görmek, hoş gitmeyen, bir şey,
Ve huve hayrun lekum	: O, hayırlı olan, iyi olan, size,
Ve asâ tuhibbu şeyen	: Umulur, sevmek, aşk, muhabbet, hoşlanmak, bir şey,
Ve huve şerrun lekum	: O, şer, kötü olan, zararlı, size,

Meâli: “Hoşunuza gitmeyen şeyler belki size hayır getirebilir, hoşunuza giden şeyler belki sizin için kötü olabilir.”

İşte âyette belirtildiği gibi, her şeyin içinde bir ders, bir hikmet gizlidir.

Hayr gibi gördüğümüz şeyler ileride şerre dönüşebilir.

Şer gibi gördüğümüz şeyler ileride hayra dönüşebilir.

İnsan ilk başta hiç bilmeyebilir, ama ileride ne olacak, ne hikmetler açığa çıkacak zaman gösterir.

Yeter ki insan sabretsin, hemen isyan etmesin ve olayların iç yüzünü görmek için beklesin.

Bu kitâbımızda da inceleyeceğimiz gibi, Hızır'ın Mûsâ'ya; “bir şeyin iç yüzünü öğreninceye kadar sabret” öğüdü çok önemlidir.

Mûsâ'nın Kutsal Tuvâ Vadisinde çıkardığı nalınlar neydi?

Buradan bizim alacağımız dersler neydi?

Bizim çıkarmamız gereken nalınlarımız, bırakmamız gereken asâ neydi?

Mûsâ kimdi?

Firavun kimdi?

Hızır kimdi?

Mûsâ'nın Hızır'la olan yolculuğu neydi?

Bu kitabımızda incelemeye çalışacağız.

Kendimizdeki firavunun ne olduğunu tespit etmeye çalışacağız.

Bizdeki Mûsâ'yı bulup, kendi firavunumuzu, yâni kibrimizi yenme mücadelesini iyi anlamaya çalışacağız.

Gönlümüzün yettiğince nice hikmetlere erişmeye çalışacağız.

Eksiğimiz, hatamız olursa Rabbim bizi affetsin.

İsmail Dinçer

17-4-2024

KUR'ÂN KISSALARI

Kur'ân kıssaları, içinde nice sırları barındırır.

Kur'ân'da geçen kıssalardan nice hakikatler sunulur.

Kıssalarda uyarılar vardır.

Kötülük yolunda olanın başına neler gelebilir, diye ihtarlar vardır.

İyilik yolunda olana ne güzellikler sunulur, diye müjdeler vardır.

Kıssalardan bize sunulan uyarı, kötü insan olmamaktır, iyi insan olmaktır.

İyi insana nice lütûflar vardır.

Kötü amelleri olan kimse ise, kendi yaptığı kötülüklerin karşılığı olarak nice sıkıntılara maruz kalır.

Allah'ı anlayan asla kötülük yapmaz.

Âyette çok güzel belirtilmiştir.

Enfâl Sûresi 37: "Li yemîzallâhul habîse minet tayyibi ve yecalel habîse badahu alâ badın fe yerkumehu cemîan fe yecalehu fi cehennem ulâike humul hâsirûn."

Meâli: "Temiz huylu olanla kötü huylu olan Allah'ın hakikatlerini anlayıp anlamadığına göre ayırt edilir. Onların bazıları bazısını kötü huylu yapar. Böylece o halde olanlar bir arada bulunur. İşte o kötü şeyler yapanlar yakıp yıkıcı haller içindedirler. İşte hüsrana uğrayanlar onlardır."

Tüm kıssalardaki ana gaye; Allah hakikatinin iyi anlaşılması ve insanın Tevhîd-i şuura erişmesi ve iyi haller içinde olmasıdır.

Kıssalardaki insanın yolculuğu, erdemli, bilge, Sâlih insan olma yolculuğudur.

Amaç iyi insan olmak, dürüst olmak, üretken olmak, keşifler yapmak, çevresine faydalı biri olmaktır.

Kıssalardan sunulan mesajları çok iyi anlamak gerekir.

Kıssaları kendi yaşam yolculuğumuz olarak görmeliyiz.

Kur'ân'da kıssaların hikmetlerine erişebilmek için, Kur'ân'ı doğru okumalıyız ve doğru anlamaya gayret göstermeliyiz.

Kur'ân'da kıssalar, insanlığa nice hikmetlere kapı açmak için sunulmuştur.

Kıssalardan maksat, insanlığa hakikatleri hatırlatmaktır.

Kıssalardan gelen mesajlar, Hakk ile bâtılın ne olduğunun anlaşılması içindir.

Kıssaların tamamı, Allah'ı anlama yolculuğudur?

Resûller, Nebîler Allah'ı görmek istemişler, O'nu tanımak istemişlerdir.

Onların bu duygusu onları miraç ettirmiştir.

O miraç yolculuğunda onlara nice makamlar açılmıştır.

Her insan mutlaka "Allah var mı yok mu?" diye düşünür.

İnsan; "ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum, bu görünen varlık nasıl var oldu, bu görünen âlem nedir, doğum nedir, ölüm nedir?" sorularını zaman zaman kendine sorar.

"Allah nedir?" arayışının heyecanına düşen insanın, hakikati arama yolculuğu başlamıştır.

İşte tüm kıssalarda bu yolculuğun nasıl olduğu anlatılır.

Kıssa, kassa, kasas, kısa, benzer kelimelerdir.

Kıssa; bir şeyin izini takip etmek, gerekli paya erişmek, yontmak, belli bir kısma erişmek, biçmek, mahsul etmek, hisse çıkarmak, hikmete erişmek anlamlarına gelir.

Kur'ân'da başlı başına Kasas Sûresi vardır.

Kıssa ve kassa kelimesinin aynı kökten geldiğini Kur'ân'da görüyoruz.

Kassa ve el kasas kelimelerinin bir manası, bir şeyin izini sürmek, takip etmek, hikmetine erişmek anlamındadır.

Kehf Sûresi 64:

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا

Kâle zâlike mâ kunnâ nebğı ferteddâ alâ âsârihimâ kasasâ

Kâle zâlike	: Dedi, işte bu,
Ma kunna nebğı	: Aradığımız şey, aradığımız hakikatler, talep, meyil,
Fe erdeddâ	: Böylece, döndüler, bıraktı, terk ettiler,
Alâ âsâri himâ	: Üzerinde, karşı, tesir eden, eser, iz, kendileri,
Kasasâ	: Takip etmek, anlatmak, bildirilen, haber, nakletmek, izini takip etmek, pay çıkarmak,

Meâli: "Dedi ki: İşte bizim aradığımız hakikatler buydu. Böylece onlar, nakledilen sözlerin izlerini-hikmetlerini takip ettiler, dinlediler, kendilerine tesir eden kendi bildiklerinden döndüler."

İşte âyette belirtildiği gibi kıssa; bir şeyin izini sürmek, hakikatine erişmek, adım adım, makam makam, hakikate erişme yolcuğudur.

Yûsuf Sûresi 3: "Nahnu nakussu aleyke ahsenel kasası."

Nahnu nakussu aleyke	: Biz, kıssa, nakletme, kıssa, ders alınacak hikâye, sana,
Ahsene	: Güzel, güzellikler, hasenat, içinde incelikler olan, değerler,
El kasası	: Kıssa, hikâye, olay, izleri takip etmek, mesajlar sunan,

Meâli: "Bu kıssada nice güzel dersler vardır."

Kur'ân'da geçen kıssalar, insanın kendi yolculuğu olarak bilinmelidir.

Mesela Yûsuf kıssası, kişinin tenden câna olan yolculuğudur.

Kendi vücûd şehrinde Allah'a şahit olma yolculuğudur.

Kenan diyarı, kişinin yaşadığı dünya boyutu ve oradaki hadiseler boyutudur.

Mısır diyarı, tenlerin ardı olan cân şehridir.

Kişi, kendi hakikatini bilebilmesi için kendi vücûd kuyusuna girmeli ve orada hakikate erişmelidir.

Yûsuf Sûresinde, Yûsuf'un yaşadıkları, başından geçenler anlatılır.

Aslında kıssadaki hisse, her kişinin kemâlata ulaşma yolculuğudur.

Yûsuf Sûresinde anlatılan kıssa, kendi içinde birçok güzel işaretler sunar, ince hikmetler sunar, kişiye Hakk yolunda öğütler sunar.

Ahsenü'l-kasas; kıssadaki güzellikler, hasenat demektir. Yûsuf Sûresi 3

Ahsenü'l-kasas; güzel, güzellikler, hasenat, Tevhîd'e götüren güzel işaretler, vurgulayıcı işaretlerin sunulduğu kıssa anlamındadır.

Yûsuf Sûresindeki, "ahsenü'l-kasas" kelimesini, müellifler genelde "en güzel kıssa" diye çevirirler.

Bunun böyle çevrilmesine gönlümüz izin vermiyor.

Sebebi ise; Kur'ân'da her kıssa kendi içinde güzellikler barındırır.

Birine çok güzel, diğerine az güzel denilmesi, hikmetler ölçüsünden doğru gelmiyor.

Çünkü her kıssa, içinde nice hikmetleri barındırır.

Mesela, Mûsâ kıssası da kendi içinde güzeldir.

Kur'ân'da birçok kıssa geçer.

Âdem ve eşi kıssası...
Hâbil ve Kâbil kıssası...
İdris kıssası...
Nûh kıssası...
Hûd kıssası...
Sâlih ve deveşi kıssası...
İbrâhim ve İsmâil kıssası...
İbrâhim ve Nemrut kıssası...
Lût kıssası...
İshâk kıssası...
Yâkûb, Yûsuf ve kardeşleri kıssası
Yûsuf ve Zâhidin eşi kıssası...
Eyyûb kıssası...
Şuayb kıssası...
Mûsâ ve Firavun kıssası...
Mûsâ ve Firavunun din adamları kıssası...
Mûsâ ve Hârûn kıssası...
Mûsa ve Hızır kıssası...
Mûsa ve Sâmiri kıssası...
Dâvûd kıssası...
Süleyman kıssası...
Süleyman ve Belkıs kıssası...
Lokman ve öğretleri kıssası...
Zülkifl, İlyas, El yasa kıssası...
Yûnus kıssası...
Zekeriyyâ, Yahyâ kıssası.
Meryem kıssası...
Meryem ve İsâ kıssası...
İsâ ve havariler kıssası...
Üzeyir ve eşiği kıssası...

Lokman ve evladına öğütler kıssası...

Ayrıca; Zülkarneyn, Kârûn, Ashab-ı Kehf, Ashab-ı Fil, Ashab-ı Uhdûd kıssaları...

Ayrıca; Bağ sahipleri kıssası, Bahçe sahipleri kıssası...

İşte tüm bu kıssalar, içinde nice hakikatleri barındırır.

İnşallah Kur'ân'da geçen kıssaları ve oradan sunulan nice hikmetleri, bir kitap haline getiririz.

Kur'ân'da Mûsa ve Yûsuf kıssalarından daha çok bahsedilmiştir.

Her bir kıssa, derin hikmetler taşır, bu hikmetlerden nice mesajlar sunar.

Her bir kıssada nice mesajlar vardır.

İnsanların bunlardan ders alması ve bu dersleri hayatlarına geçirmesi gerekir.

Kur'ân'daki kıssalar; kişiyi Hakk yoluna ileten, hakikatleri hissettiren, kişiyi insan makamına ulaştırın işaretlerdir, izlerdir.

Kıssalar; "ne ararsan kendinde ara" sözünün özüdür.

Çünkü kıssa; kişinin yaşamıdır, yaşamda başına gelen olaylardır.

Kıssalara; ilim, irfân, hikmet, keşf dolu, ibret dolu, öğütler diyebiliriz.

Kıssalara; geçmişte yaşanan, insanların başına gelen olayların sorgulandığı "ders almaz mısınız?" âyetinin, ders alınması gereken, hikmetler çıkarılması gereken sunumlarıdır, diyebiliriz.

Kıssalar; yol gösterme sunumlarıdır.

Kıssa anlatanlara; kâss, çoğulu kussâs denilir.

Kussâs; kıssa anlatanlar demektir.

Meddahlar; eskiden kıraathanelerde halka kıssalar anlatırlardı.

Kıssa anlatmadaki ana maksat; düşündürmek, hakikatleri hissettirmek, bunu yaparsan başına bu gelir, bundan uzak durursan korunursun gibi öğütlerdir.

İşte, Kur'ân başlı başına "kussâs"tır.

Yâni kıssalarla öğütler sunulması, hakikatlerin hissettirilmesi, Hakk'a yol bulunması, ibretler alınması, yaşama geçirilmesi, diyebiliriz.

Kur'ân kıssa kelimesini kendi içinde açar.

Hûd Sûresi 100: "Zâlike min enbâil kurâ nekıssa hu aleyke minhâ kâimun ve hasîd."

Meali: İşte, onların buldukları yerdeki o kıssalarını sana bildiriyoruz. Onların kimi hakikatleri anladı ve kimileri hasetlik içinde kalıp anlayamadı.

Âyette belirtildiği gibi, geçmişte yaşanan olayların aktarılması kıssadır.

Kıssadan hakikatleri anlayacak olan, temiz gönüllü kişilerdir.

Bir hasetlik, fesatlık, gurur, kibir içinde olan kişiler, kıssalardaki hikmetlere ulaşamazlar.

Kıssaların tamamı, hakikatleri hissettirmek içindir.

Kıssalar, insan olabilme yolculuğunun mesajlarıdır.

Kıssalar; topluma faydalı olmak, ilim üzere olmak, geçmiş ve geleceği okuyabilmek, olaylardan ders çıkarmak, kulluk şuuruna ulaşabilmek, mesajlarıdır.

Kıssalarda geçen her bir inceliği kendimizde bulmalıyız.

Her bir kavramın ne anlamda kullanıldığını iyi anlamalıyız.

Ve her bir kavramın karşılığını kendimizde aramalıyız.

O zaman kıssalardan nice dersler çıkarırız.

Yoksa sadece bir hikâye gibi okur geçeriz.

Kıssaları binlerce yıl önce yaşanmış bitmiş değil de, bugün de kendi hayatımızda yaşıyor gibi görmeliyiz.

Her kıssayı kendi yaşantımız olarak görmeliyiz.

O zaman kıssaların içindeki nice hikmetlere erişiriz.

Her insan, Kur'ân'da geçen resûl ve nebîleri, kendi vücû-
dunda olan ilâhi makamlar olarak bilmelidir.

Onların kıssalarını ise, o ilâhi makamlara erişme yolculuğu
olarak görmelidir.

Her insanın vücûdu mânâ şehridir.

Allah'ın nice hakikatleri, her insanın vücûd fihristinde sa-
tır satır yazılıdır.

Onun için Yûnus Emre, insan vücûdunu mânâ evi olarak
görmüştür.

Her şeyin o evde olduğunu belirtmiştir.

Mânâ evine daldık
Vücut seyrini kıldık
İki cihan seyrini
Cümle vücutta bulduk

Mûsâ ağdığı Tûr'u
Yoksa Beyt_ül Mü'mur'u
İsrafil çalan sûru
Cümle vücutta bulduk

Tevrat ile İncil'i
Furkan ile Zebur'u
Bunlardaki beyanı
Cümle vücutta bulduk

Kıssalarda gecen resûl, nebî makamlarını insan kendi vü-
cûd şehrinde bulabilmelidir.

Âdem'den Muhammed'e kişinin vücûdundaki olan boyut-
ları kısaca şöyle açıklayabiliriz:

Âdem:
Kişideki rûh boyutu.

Üflenen rûh boyutu.

Kişideki Hakk boyutu.

Havva:

Kişinin ten boyutu.

Kişinin ten boyutunun hevâsal boyutu, yâni isteksel boyutu.

İnsan Âdem ile Havva'dan oldu demek; "kişi rûh boyutu ve ten boyutunun birleşimiyle oluştu" demektir.

Hâbil:

Kişideki; sevgi, rahmet, şefkat, yardım, edep, tevâzû, gibi rahmeti duygular boyutu.

Kâbil:

Kişideki; kötülük, fitne, kıskançlık, fesatlık, hırs, dünya düşkünlüğü, makam düşkünlüğü gibi zûlmanî duygular boyutu.

Şit:

Kişideki, Tevhîd şuuru boyutu, denge boyutu, duyguları kontrol edebilme boyutu.

Kötülük duygularını tutabilme, rahmete kapı açabilme boyutu.

Kâbil duygularını yenme boyutu.

İdris:

Kişinin kendini ve varlığın var oluşunu okuyabilme boyutu.

Ders, dersane, medrese, müderris buradan gelir.

Kişinin varlık kitabından ders görme boyutu.

Varlığı keşfetme boyutu.

Kişideki, hem öğrencilik hem de öğretmenlik boyutu.

Nûh:

Kişinin kendi vücûduna dönme, onu tanıma boyutu.

Kişinin beden gemisini fark etme ve beden yolculuğuna çıkma boyutu.

Beden gemisinin nasıl yapıldığını ve onu yapan ustayı tanıma boyutu.

Kişinin beden gemisinin, nasıl yönetildiğini idrak etme boyutu.

İlimle, teslimiyetle hareket etme boyutu.

Gönül boyutunu oluşturma boyutu.

Hûd:

Hû, Hûda, Hidâyet, kelimesi buradan gelir.

Kişideki Hidâyet boyutu.

Kişinin vücûduyla yol bulma boyutu.

Kendi vücûdunun ve her varlığın vücûdunun yol gösterici olduğunu idrak etme boyutu.

Kişideki Hû boyutunun beşerde görünme boyutu.

Sâlih:

Cümle varlığın birbiriyle bağını anlama boyutu.

Kişinin ıslah olma boyutu.

Sâlih'lik boyutu.

Bâtil alandan kurtulma boyutu.

Benlik hastalığından iyileşme boyutu

İbrâhîm:

Râhim'iyetten bedenleme boyutu.

Rab boyutu.

Yaratılış idrakinin boyutu.

Tohumdan ağaca dönüşme boyutunun idraki.

Vücûdu tutan Rahîm boyutu.
Vücûdları tutan Zât boyutu.
Vücûdlardaki zâkir, fâil, mevsuf, mevcut boyutlarının açılım boyutu.
Fitrat, yâni yaratılışı ve yaratana idrak etme boyutu.

Lût:

Geçmişin bâtil alanını "lâ" etme, yâni yok etme boyutu.
İbrâhîm boyutuna geçme boyutu.
Silme, temizlenme boyutu.

İsmâil:

İşitme boyutu.
Varlıktaki sesle buluşma boyutu.
Varlığı tutan Elif'i işitme boyutu.
Kendi vücûdundaki seslenişle birleşme boyutu.
Sesin içindeki sesi işitme boyutu.

İshâk:

İbrâhîm boyutundan sonraki boyut.
Ölmeden önce ölme boyutu.
İsâ boyutuna yol alma boyutu.
Üflenen Rûh'u hissetme boyutu.
Ten ve Cân'ın birlik boyutu.

Yâkûb:

Tenden câna olan yolculuk boyutu.
Vücûd şehrine açılan kapı boyutu.
Arama, düşünme, akletme, keşfetme, idrak etme boyutu.
Dünyaya esaretten kurtulma boyutu.
Kişideki kâlb boyutu.

Yûsuf:

Kişideki cân boyutu.

Teni cânlı tutan, cân boyutu.

Saf ve tertemiz olan cân boyutu.

Cân şehrinin sırları boyutu

Yûnus:

Akılın ilâhî akla dönüşmesi boyutu.

Gönül boyutunun açılması boyutu.

Varlığından geçme boyutu.

Eyyûb:

Kişinin ayıplarını kusurlarını tamir etme boyutu.

Kişinin müşkillerini çözmede sabırlı olma boyutu.

Kişinin ilim ile cevaplar bulma boyutu.

Lokman:

Kişideki şifa boyutu.

Varlığın kendinde bulunan insana faydalı olan şeyleri keşfetme boyutu.

Bitkilerle bağ kurma boyutu.

Bitkilerdeki insanlara şifa olan şeyleri tespit etme boyutu.

Edeb boyutu.

Hakk ile olan bağı bulma boyutu.

Her kimin Lokmanlık damarı filizlenmişse, o kimyacı, eczacı, doktor olur.

Lokman olanlar, insanların hem bedenlerine hem gönüllerine şifa olur.

Zülkifl:

Vücûdun Zâtıyla bir olma boyutu.

Vücûdları tutan Zât idraki boyutu.

Bir olmak, karışmak boyutu.

Kendi vücûdunu Hakk'la birleştirmek boyutu.

Şuayb:

Kişideki ışık boyutu.

Işığın akıp giden, bedene dönüşen boyutu.

Işığın bedendeki ve varlıktaki dalgalanma boyutu.

Işıkla gelen mesajlar boyutu.

Mûsâ:

Kişideki sıfatlar boyutu.

Fiilden tecelli eden, sıfatlanma boyutu.

Sıfatların işleyiş boyutu.

Sıfatsal yasalara ulaşma boyutu.

Kendi firavununu teslim alma boyutu.

Hârûn:

Kişideki hararet, istek, sıcaklık, ilgi boyutu.

Kişideki ilâhi istek, ilâhî lisân boyutu.

Sıfatların kelâma dönüşme boyutu.

Aşk-ı lisân boyutu.

Dâvûd:

Davet, elest hitabı boyutu.

Vücûdun davetine dönme boyutu.

Kişinin vücûdundaki elest hitabı boyutu.

Kişideki zikir, zâkir boyutu.

Vücûdun mektup boyutu, o mektubun içindeki ilâhî sırlara temas etme boyutu.

Süleyman:

Kişinin selamete adım atma boyutu.

Kişinin bedenindeki zâkirin zikriyle birleşme boyutu.

İslâm olma yolunda olma boyutu.

Fâil'in filine teslim olma boyutu.

İlyas:

Ulvî boyutun ilâhî yasalar boyutu.

Kişinin vücûdundaki yasalar boyutu.

Kişinin yasalara ulaşma boyutu.

Varoluş yasaları ve işleyiş yasalarını idrak etme boyutu.

Elyesa:

Yasalara göre hareket etme boyutu.

Yaşam ile ilgili yasalar oluşturma boyutu.

İşleyiş yasalarına göre hareket etme boyutu.

İlimsel keşifler yapma boyutu.

Adalet için yasalar oluşturma boyutu.

Zekeriyyâ:

Zikir, Zâkir, Müzekker, Tezekkür, Zeker, kelimeleri buradan gelir.

Zikir ile açılan kapıdan, zikir ile hareket etme boyutu.

Teslimiyet boyutu, zikirden açığa çıkan sistemle buluşma boyutu.

Erlık boyutu.

Yahya:

Hayy sıfatının her yeri sardığını görme boyutu.

Diri olanda diri olma boyutu.

Varlığından geçme boyutu.

Hayy olan, Kayyum olan Hakk'ta Hayy olma boyutu.

Dirilerden olma boyutu.

Meryem:

Bâkirleşme boyutu.

Tertemiz bir gönüle ulaşma boyutu.

Tüm nisbetlerden kurtulma boyutu.

Temizlenmişlik, arınmışlık boyutu.

Fenâfillah boyutu.

Meryem makâmına ermeden, İsâ makâmına erilmez.

İsâ:

Ten vücûdunu bırakıp, üflenen rûh'a erme boyutu

Teni çarmıha gerip, rûh deryasına erme boyutu.

Fenâfillah boyutu.

Üflenen rûh boyutu.

Muhammed:

Nûr boyutu.

Damla boyutu.

Halk boyutu.

Nûr âlâ nûr boyutu.

Nûr'un varlıktaki yansıma boyutu.

Hamd boyutu.

Şeriat, yâni nûr'un ilâhî nizam boyutu.

İşte kişi, kendi vücûd şehrinde olan resûl ve nebî makamlarına erişebilmesi için nâlinların ve asânın terk edilme hakikatini iyi bilmelidir.

Çünkü insan iyi bilmelidir ki, aklı ve gönlü arınmadan, ulvî makamların kapısı aralanmayacaktır.

Nasıl ki bir insan hamama gitse, iyice yıkansa arınsa, kirli elbiselerini değil, temiz elbiselerini giyecektir.

İşte, Allah'ın nice sırlarına erişebilmenin yolu, nâlinların ve asânın terk edilmesi ile açılacaktır.

Kıssalarda hep bunlar belirtilir.

Akıl ve gönül tertemiz olmalıdır ki, hakikat kapıları açılsın.

Tüm resûl ve nebî kıssaları, ulvî makamların kişinin kendinde olduğunun belirtilmesidir.

Kişi, kıssalarda geçen izleri takip ederek, kendi enfüs yolculuğunda, resûl ve nebîlerin ulvî makamlarını kendinde bulabilmelidir.

Kıssalardaki gayeler şunlardır:

İlimden ve edebden ayrılmamak...

Yaratılışın hikmetlerine erişmek...

Yaratıcının ne olduğunun iyi anlaşılması...

İnsanın kendine ârif olması...

Yerlere, göklere bakmak ve varlığın nice hikmetlerine erişmeye çalışmak...

Sabırlı olmak, tevekkül sahibi olmak...

Umutsuz olmamak...

Her şeyin içyüzüne bakmak...

Tevhîdi şuura erişmek...

Mümin olmak...

Sâlih insan olmak...

Adaletli olmak...

İslâm makamına erişmek ve Müslüman olarak yaşamak...

Çalışkan olmak, üretken olmak...

Çevresine faydalı olmak...

Çocukları ilim ve edeb üzere yetiştirmek...

Çevresine örnek insan olmak...

İyiliği, arif olmayı öğütlemek...

Gururun, kibrin, kötülüğün tehlikelerini anlatmak...

Kimseye asla kötülük yapmamak...

Kendine kötülük yapılsa bile, kinci, intikamcı olmamak...

Kul olduğunu, ölümlü olduğunu unutmamak...

Her an Allah'a teslimiyet içinde olmak...

Kıssalardan sunulan nice hikmetler, nice öğütler saymakla bitmez.

Kıssalardan gelen hisse, nice ulvî makamlara erişme yolculuğudur.

Bu makamların hepsi, her insanın kendi vücûd şehrinde.

Yeter ki kişi, aşk içinde bir arayışın içine düşsün, kendini kibre düşüren nalinlerini ve asâsını terk eylesin.

Hakikat yolunda yeni nalinler giysin, ilmi bir asâyâ dayansın.

İşte tüm kıssalar, Allah'a nasıl şahit olunacağını, nasıl erdemli insan olunacağını hikmetlerini sunar.

MÛSÂ VE FİRAVUN

Firavun da Mûsâ da kişinin kendi duygularında aranmalıdır. Kişideki Mûsâ firavun mücadelesi, zalimlik duygusu ile merhamet duygusunun mücadelesidir.

Firavun, zalimliğin boyutudur.

Mûsâ, merhametin boyutudur.

Firavun kişinin kendi firavunluğudur, yâni gurur, kibir, zalimlik, kendini yüce görme duygularıdır.

Mûsâ ise; bu duygulardan kurtulma ve Allah'ı görme hissiyatı, hakikat yoluna tâbi olma, merhamet duygusudur.

Mûsâ'nın içine, hakikatin ne olduğunu anlamanın ateşi düştü.

Mûsâ, Allah'ın ne olduğunu anlamak istedi.

Allah'ı görmek istedi.

O'nu tanımak, bilmek istedi.

A'râf Sûresinde bu durum açıklanır.

141- Siz firavun ailesine karşı Bizde necat bulmuştunuz. O sizlere kötü sıkıntılar veriyor, oğullarınızı öldürüyor ve kadınlarınızı bırakıyordu. Bunlarda sizin için çok dikkatli düşünceler vardır.

142- Mûsâ tecellilerimizi anlamak için, karanlıktan geçip belli bir ahenk içinde kaldı ve o Bizi anlamayı kısım kısım tamamladı. Böylece o Rabbini anlamak için Rabbine döndü, belirlenen o makamları tamamladı. Mûsâ, kardeşi Hârûn'a: Kavmim içinde benim yerime geç ve onları ıslah etmeye devam et ve sakın ikilik çıkararlara uyma, dedi.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي
 أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرَايَ وَلَكِنْ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ
 اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ
 جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ
 تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

Ve lemmâ cae mûsâ li mîkâtinâ ve kellemehu rabbuhu kâle
 rabbi erinî enzur ileyke kâle len terânî ve lakininzur ilel cebeli
 fe inistekarre mekânehu fe sevfe terânî fe lemmâ tecellâ rab-
 buhu lil cebeli cealehu dekkân ve harra mûsâ saikan, fe lemmâ
 efaka kâle subhâneke tubtu ileyke ve ene evvelul muminîn

Ve lemmâ cae Mûsâ	: Olduğu zaman, olunca, geldi, anladı, Mûsâ,
Li mikâti-nâ	: Tespit edilen yer, belli bir zaman, zaman mekân ilişkisi,
Ve kelleme-hu rabb hu	: Kelam, kelime, tecelli, o, Rabbi,
Kâle rabbi erini	: Dedi, rabbim, göster, bana,
Enzur ileyke	: Göreyim, bakayım, Sana, Seni,
Kale len tera ni	: Dedi, değil, asla, göremezsin, beni
Ve lâkin unzur	: Lâkin, fakat, bak, gözlemlle, gör, incele,
İla cebel	: Yücelik, dağ, tüm varlıktaki yücelik, fazıl kimse,
Fe in istekarre	: Eğer, sabit, kararlı, istikrar,
Mekân hu	: Yer, mekân, o
Fe sevfe terâ-nî	: Böylece, yakında, gelecekte, göreceksin, anlamak, ben,
Fe lemmâ tecellâ	: Fakat, olduğunda, tecellileriyle,
Rabbu-hu li el cebel	: Rabbi, o, için, yücelik, yüksek, dağ,

Ceale hu dekkân	: Yaptı, eyledi, kıldı, vurmak, çekmek, dağılmak, yokluk,
Ve harra mûsâ	: Düştü, teslim oldu, kendinden geçti, Mûsâ,
Saikân	: Sebep, baygın, teslim oldu, ölüm, yıldırım, şaşkınlık,
Fe lemmâ efaka	: Kendini anladığında, sonra ayıldığı zaman,
Kâle subhân ke	: Dedi, noksan sıfatlardan münezzehtir, sen,
Tubtu	: Tövbe, dönmek,
Ve ene evvel	: Ben, ilk, ilk başlangıç, öncelik,
El muminîn	: Mümin, emin olan,

Meâli: Mûsâ belirli bir zaman içinde Bizi anlamak için gayret gösterdiğinde ve Rabbinin o kelimelerini anladığında, dedi ki: Rabbinim! Göster kendini göreyim seni. Bildirdik: Beni asla göremezsin ve lâkin varlıktaki tüm yüceliklere bak, böylece bir istikrar içinde bütün mekânları gözlemlersen, artık yakında Beni tanıyacaksın. Böylece o Rabbinin yüceliğini tüm tecellileriyle her yerde gördüğünde, o tüm niteliklerinin O'na ait olduğunu anladı ve Mûsâ kendinden geçti teslim oldu. Böylece kendini anladığında, dedi ki: Sana döndüm, sen noksan sıfatlardan münezzehtir ve ben her şeyin senden başladığına emin oldum.

Âyette belirtildiği gibi Mûsâ; "Rabbi erinî enzur ileyke-Rab-bim! Seni görmek istiyorum" dedi.

Mûsâ'ya bildirildi; "Len terânî-beni göremezsin."

Rabbi Mûsâ'ya Mûsâ'dan seslendi.

"Hem Mûsâ var hem Allah var olarak düşünme, sen varsın bir de ben olarak düşünme, karşıma geçip beni görmek diye bir şey yok."

"İkilik yok, hem sen var hem ben var yok."

"Beni kendinde bulacaksın, kendinde göreceksin."

“Beni gördüğün an, sen yok olacaksın, Bende görünmez olacaksın.”

“Benim ulviyetimde yokluğunu bileceksin.”

“İşte bu makama ermen için, firavun ailesinden kurtulman gerek.”

“Kendindeki tüm firavunî duygu ve düşüncelerini terk etmen gerek.”

Evet, Rabbi Mûsâ'ya bildirdi:

“Önce firavunluğunu yen, kendi içinde olan nice zulüm getiren, kibir getiren, duygu ve düşünceni ıslah et.”

Evet, Mûsâ ve firavun mücadelesi, kişinin kendi içindeki kibirten kurtulma mücadelesi olarak bilinmelidir.

Mûsâ, kendi kibrini yenme mücadelesinde firavun ile mücadele etmiştir.

Mûsâ'nın nalınları ve asâsını terk etmesi, düştüğü kibirsel alanı terk etme mücadelesinin başlangıcıdır.

Mûsâ bir kraliyet ailesinde doğmadı.

Firavun'un kızı ya da kız kardeşi tarafından evlat edinildi bilgisi vardır.

Ve böylece Mûsâ, Firavun ailesinden biri olarak büyüdü.

Buradan şunu çıkarabiliriz.

Hiçbir çocuk kibirli doğmaz, saf tertemiz olarak doğar.

Ailesi kibirli bir aile ise o ailede yetişen çocuk kibirli olabilir.

Mûsâ hikâyesi, kibre düşen hepimizin hikâyesidir.

Mûsâ, kendi firavununu yenmeye çalıştığı gibi, bizler de kendi firavunluğumuzu öncelikle tespit edip, sonra da onu yenmeye çalışmalıyız.

Mûsâ kelimesi; mô (su) ve uşa (kurtarmak) kelimelerinden geldiği iddia edilir.

Yâni “sudan gelen, sudan kurtarılan” demektir.

Kişi Allah'ın ilmine tâbi olduğu zaman kurtuluşa erişecektir.

Yâni kibirden kurtarılacaktır.

Suyun akışı gibi, her varlıkta Allah'ın ilminin akışı vardır.

İlimden gelen mutlaka kurtuluşa erecektir.

Firavunluktan gelen ise zalim olacaktır.

Firavun kelimesi; Eski Mısır dilinde "büyük ev" anlamındaki per'aodan (per'aâ) gelmektedir, diye bilinir.

Mûsâ, firavunun sarayında büyümüş, firavun gibi yetişmiştir.

Mûsâ, çevresinde İbranilere yapılan zulme karşı içinde merhamet duygusu hissetmişti.

İşte her şey o merhamet duygusuyla başladı.

İnsanın içinde merhamet duygusu filizlendiğinde, hakikat kapılarının âdeta zili çalmaya başlar.

Mûsâ, içinde başlayan bir vicdanî muhasebe sonucu;

Düştüğü kibri anladı...

Kendini ve ailesini nasıl yüce gördüğünü anladı...

İnsanları nasıl küçümsediğini anladı...

İnsanlara nasıl hor baktığını anladı...

İnsanlara nasıl zulüm edildiğini anladı...

Firavunun sarayında nasıl şatafat içinde büyüdüğünü anladı...

İnsanlar aç susuz iken, kendisinin nasıl bir bolluk içinde yaşadığını anladı...

Piramitler yaptırma uğruna, insanların nasıl zulüm gördüğünü anladı...

İçinde filizlenen Mûsâ filizi, Mûsâ'yı firavunluktan kurtaracaktı.

Mûsâ'nın mücadelesi, firavunluğu terk etmektir, yâni düştüğü kibri anlamak, o kibirden kurtulmaktır.

Firavun ve Mûsâ, bir bedende olan, kendini büyük görme ile tevâzû içinde olma duygularının mücadelesidir.

Kişi kibir içinde mi olmalı yoksa tevâzû içinde mi olmalı?

Kişinin firavun yönü nedir?

Mûsâ yönü nedir?

Kişi düştüğü kibri nasıl anlar?

Kişi kibirden nasıl kurtulur?

Önce "firavunluk ne demek?" bunu anlamaya çalışalım.

Kur'ân'da firavunluk çok net tarif edilir.

Firavunluk; kişinin kendini yüce görme duygusu, kibirlik duygusudur.

Kasas Sûresi 4:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا
يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُدَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

İnne firavne alâ fil ardı ve ceale ehlehâ şiyean yestadıfu tâifeten minhum yuzebbihu ebnâehum ve yestahyî nisâehum innehu kâne minel mufsidîn

İnne firavne	: Doğrusu, firavun, kibirli olan,
Alâ fi el ard	: Yüce, büyük, yeryüzünde,
Ve ceale ehle ha	: Kıldı, yaptı, halkını, sahip,
Şiyean	: Cemaat tarikatlara bölünmek, fırka fırka,
Yestadıf	: Güçsüz, zayıf,
Taifeten min-hum	: Taife, sınıf, gurup, birkaç kişi, onlardan,
Yuzebbihu ebnâe-hum	: Boğazlatma, öldürme, onların çocukları, oğulları,
Ve yestahyi nisâe-hum	: Sağ bırakıyor, onların kadınları, kızları,
İnne hu kane	: Elbette, muhakkak, o, oldu,
Min el mufsidîn	: Fesat, arabozan, ikilik çıkarıcı, fenalık, bozguncu,

Meâli: Doğrusu firavun yeryüzünde kendini yüce gördü ve halkını cemaatlere ayırdı. Onların taifelerini güçsüz bıraktı, onların oğullarını boğazladı ve kadınlarını sağ bıraktı. Elbette o fenalık içinde olanlardandı.

Kasas Sûresi 39:

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا
أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ

Vestekbere huve ve cunûduhu fil ardı bi gayril hakkı ve zannû ennehum ileynâ lâ yurceûn

Ve estekber huve	: Büyüklendiler, kibir, o,
Ve cunûd hu	: Asker, güç, taraftar, ordu, o,
Fî el ardı	: Yeryüzünde, yaşamlarında,
Bi gayrı el hakk	: Gayri, dışında, hak, hakikat,
Ve zannû enne-hum	: Zannettiler, sandılar, onlar olduğunu,
İleynâ la yurceûn	: Bize, yok, değil, asliyet, rücu, aslına dönmek,

Meâli: "O ve onun taraftarları, yeryüzünde hakikatlerin dışına çıkarak kibirlendiler ve onlar zanlarda kalarak asliyetleri olan Bizi anlayamadılar."

Tâ-Hâ Sûresi 24:

أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

İzheb ilâ firavne innehu tagâ

İzheb ilâ firavne	: Zehab, yok et, git, kendinden geçme, firavuna, kibirli olan,
İnne hu tagâ	: Elbette, şüphesiz, o, haddi aşan, büyüklük taslayan,

Meâli 1: "Firavuna git, şüphesiz o büyüklük taslayanlardandır."

Meâli 2: "Firavunluğunu yok et, şüphesiz o hâl büyüklük, kibir, taşkınlık, haddi aşma halleridir."

Fecr Sûresi 10:

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

Ve fir avne zîl evtâd

Ve firavne : Firavun, kibirli olan,

Zî el evtâd : Sahip, kazıklar, kendini güçlü bir otorite gören,

Meâli: Kendini güçlü bir otorite gören kibir sahibi firavunu.

Duhân Sûresi 31:

مِن فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِينَ

Min firavn innehu kâne âliyen minel musrifîn

Min firavne : Firavundan, kibirli olan

İnne hu Kane aliyen : Muhakkak, doğrusu, o, oldu, büyüklük taslayan, yüce,

Min el müsrifîn : Aşırı, tutumsuz, taşkınlık, benliğe sarılma,

Meâli: “Doğrusu o firavun; büyüklük taslayan, kendini yüce gören, aşırı gidenlerdendi.”

Âyetleri incelediğimizde net anlıyoruz ki firavunluk; kişinin kendini yüce görmesi, başkalarını hor görmesidir.

Yâni kişinin düştüğü kibridir.

Âyette net belirtildiği gibi; “İzheb ilâ firavne-firavunluğunu yok et” mesajı cân kulağıyla duyulmalıdır.

İzheb kelimesi, zehab kelimesi ile bağlantılıdır.

Zehab, mezheb, dahâb aynı kökten gelen kelimelerdir.

Gitmek, yola düşmek, kendinden geçmek, özüne bakmak, katılmak, yok etmek, kesmek, bağını koparmak, faaliyetini bitirmek anlamlarına gelir.

Mûsâ’ya;”git, hakikatin yoluna gir, firavununu yen, birliğin yoluna uy” diye bildirilir.

Bâtlı alan ile ilgili bağı kesmek, ilim alanına katılmak gerekir.
Yâni kişiyi kibre düşüren her şey terk edilmelidir.

Hakk'ın ulviyetine dâhil olunmalıdır.

Zaten nâlinlerin ve asânın terk edilmesinin ana sırrı budur.

Mûsâ'nın kıssasında, Firavunun kendi saltanatını yok edeceği kaygısıyla, İbranilerin yeni doğan evlatlarını öldürmesi vardır.

Daha sonra ise Mûsâ, Firavuna hâkimiyet kurunca, firavunun doğan ilk evladının ölmesi vardır.

Yâni bu ne demek, kişi rahmanî boyuta dâhil olursa, kişinin içindeki şeytani doğuşlar, doğmadan ölü, yok olur.

Mûsâ'nın firavuna galip gelmesi sırrı budur.

Kur'ân'da geçen âyetlerde firavun halleri çok güzel bir şekilde açıklanır.

Firavunluk;

Kendini yüce görmek...

Gurur, kibir içinde olmak...

Halkı cemaatlere ayırmak...

İnsanları zayıf bırakmak...

Hep fena haller içinde olmaktır...

Evet, bedenimize firavunluk halleri hâkimse, gönlümüzden doğmaya çalışan rahmanî duygular zayıf kalır ve yok olur gider.

Ama bedenimize rahmanî duygular hâkimse, aklımızda doğmaya çalışan firavun duygu ve düşünceleri yok olur gider.

İşte bir kişinin bedenine firavunluk hâkimse, orada rahmanî irfaniyetin doğuşu yok olup gider.

Eğer bir kişinin bedeninde rahmanî şuur hâkimse, o bedende firavuni haller doğmaya çalışsa da gönül buna izin vermez.

Eğer bir kişide firavunî yâni kibirsel duygu ve düşünceler varsa, o kişi;

Hep bir gurur içinde, kibir içindedir...

Kendini büyük görür, başkalarını hor görür...

İnsanların ardından konuşur, onları kötüler...
Hep ikilik içindedir, alay etme içindedir...
Zarar vericidir, yakıp yıkıcıdır,
İnsanları cemaatlere göre ayırır, konuştuğu zaman insanların inançlarını eleştirir...
Hep kendi saltanatı peşindedir, makam, şan, şöhret, isim peşindedir...
Kendi otoritesi için yakar, yıkar, herkese zulüm eder.
İşte böyle kişilerde rahmanî duygu ve düşünceler gelişmez.
İşte kişideki firavunluk duyguları, ilim ve edebini doğuşlarını öldürür.
İşte İbrâni kavminden ilk doğanların öldürülmesi budur.
Firavunun hâkimiyet kurduğu beden şehrinde, hakikatlerin doğuşu olmaz.
Eğer bir bedende rahmanî duygu ve düşünceler doğar büyür gelişirse, o bedendeki firavuni duygular esir edilir.
Ve o bedende firavuni hallerin doğuşu olmaya çalışsa da, rahmanî duygular buna izin vermez.
İşte Mûsâ olan, firavun duygularını yenince, firavunun doğan ilk oğlunun ölüyor olması, bu hikmeti anlatır.
Bir kişide rahmanî irfanî tecelli ederse, o kişi;
Kimseye zerre kadar kötülük yapmaz...
Asla gurur, kibir içinde olmaz...
Kimseyi küçük görmez...
İnsanları inançlarına göre cemaatlere bölmez...
Kimseyi yargılamaz...
O kimse; her an, her şeyiyle Hakk'a bağlılık üzere hareket eder, Tevhîdî şuurunu muhafaza eder.
O kimse; huşu içinde, her an Hakk'a bağlı olma şuurundadır...
O kimse; hep birlik beraberlik içindedir, asla ikiliğe düşmez...
O kimse; her baktığı yere "Semme Vechullah" zevkiyle bakar...

Hiçbir varlığı kerih görmez...
Bilir ki her varlık birbiriyle kardeştir...
Bilir ki tüm varlıktaki sıfatlar, nitelikler Allah'a aittir...
Bilir ki sûretler farklı olsa da tüm sûretleri tutan Zât birdir...
Bilir ki tüm kâlbleri attıran Zât birdir.
İşte firavun hâli kişideki; gurur, kibir, kötülük duygularının olduğu alandır.

Mûsâ bunu yenmeye çalışandır.
Rahmanî alan, Allah'ın rahmetinin gönülde tecelli etmesidir.
İşte burada sormak gerek;
Bedenlerimize firavuni duygu ve düşünceleri mi hâkim?
Yoksa rahmanî şuur mu hâkim?
Evet, anlıyoruz ki firavunluk, kişinin kendinde olan; gurur, kibir, kendini yüce görme, başkalarını hâkir görme duygu ve düşünceleridir.

Mûsâ ise; hakikati arama, varlığın yaratılışını idrâk etme, Allah'ı görme isteğidir.

Yâni Mûsâ, kişideki rahmanî duyguların filizlenmesidir.
Firavun ise kişideki şeytani duygu ve düşüncelerdir.
Kişi firavunluk duygusu olan kibrini çok iyi tanımalıdır.
Kibir; kişinin kendini yüce sandıran, başkasına hor baktıran bir duygudur.

Firavun, âyette belirtildiği gibi; "o kendini yüce gördü" yâni kibre düştü, bu duruma işaret eder.

İnsanın kendini yüce görmesine sebep olan her bilgi, her duygu, her düşünce kişiyi firavunluğa sürükler.

Kibir; edindiğimiz bilgilerin içinde gizli olan, oradan duygu ve düşüncelere ve eylemelere yansıyan, yargılayıcı, hor görücü, kendini ya da yolunu yüce gösteren, kişiyi esir alan, Hakk'tan, birlikten koparan bir duygudur.

Mûsâ'nın terk ettiği asâ ve nalınlar sırrı bu duygularda aranmalıdır.

Davranışlarımızda kendini gösteren, fark edemediğimiz, anlayamadığımız, kendimizi gizli bir duyguyla yüce gösteren, her duygu kibirdir.

Bir başkasına öfkeyle baktıran, yargılayıcı baktıran, hor görmemize sebep olan, kendimizin yüce olduğu duygusu veren, her duygu kibirdir, firavunluktur.

Kibir; başkasını dinlemeye tahammül göstermeyen, eksik gedik aratan, hep yargılayıcı baktıran, hor baktıran, insanın varlıkla olan bağıni kopartan bir duygudur.

İnsanı edepten, tevâzûdan, saygıdan uzaklaştıran bir duygudur.

İnsanı, huzurdan kopartan, sevgiden uzaklaştıran, şefkati engelleyen, merhamete engel olan bir hastalıktır.

Kendi inancımızı, ibadetimizi üstün gösteren, başkalarının inancını yok sayan, onları kâfir ilan ettiren, cehennemlik ilan ettiren, Allah adına hüküm verme gafletine düşüren, bir akıl hastalığıdır.

Allah'a ait olan yüceliği, ama kendimize ama başkasına nispet ettiren, şirke düşüren, yâni Allah'a ortak koşturan, imanın önündeki en tehlikeli duygudur.

Birini dinlerken, bir kişi on tane güzel şey söylese, bir tane bize uymayan bir şey söylese, bize uymadı diye on tane güzel şeyi de bir kalemde yıkıp attıran, ön yargısal bir duygudur.

Sözlerimizin içinde gizli olan, gönlümüzde gizli olan, birinin eleştirisine bile tahammül ettirmeyen, hemen içimizde öfke oluşturan, gizli bir hastalıktır.

Kibir duygu ve düşüncesi, insanın insan olma yolundaki, Allah'ı idrâk etme yolundaki en büyük engeldir.

İşte tüm bunlar kişinin firavunluk alanıdır.

Bunlar ıslah olmalıdır.

Mûsâ, bunları yenme boyutudur.

Mûsâ boyutuna eren, firavunu yenme mücadelesi yapacaktır.

Kibrin kaynağı nedir?

Kibirden kurtulmanın yolu nedir?

Aklımıza kimler tarafından sokulmuştur, hangi bilgilerle sokulmuştur?

Kibir, Allah'ın ekber boyutunu her varlıkta göremeyip, kendini ekber, yâni yüce görmekle insanın düştüğü bir hastalıktır.

Kibir kısaca; kendini farklı, yüce görüp, başka kimseleri ya da başka bir varlığı küçük görme duygusudur.

Neden insanoğlu kendini diğer varlıktan yüce görür?

Bunu akıllarımıza kimler eker?

Çocukta bu duygular nasıl açığa çıkar?

Yeni doğan bir çocukta kibir açığa çıkmamıştır.

Anne baba, çocuğun beynine; varlık ile ilgili, inanç ile ilgili, millet ile ilgili, cinsiyet ile ilgili ve diğer alanlarla ilgili kıyaslayıcı, yargılayıcı bilgiler eker.

Ve böylelikle kibir düşünce ve duygusu; birinin diğerinden üstün olduğu algısı verilerek, çocukta yavaş yavaş oluşmaya başlar.

Kibrin ilk oluştuğu yer, beyne ekilen, ayrımcı, yargılayıcı, öteleyici bilgilerdir.

Kibir, karşısındakini hor görme, kendini yüce görme, duygu ve düşüncesidir.

Hangi alanda olursa olsun, kendimizi yüce görme, kendimizi farklı görme durumuna düşüren, her bilgi ve her bilginin oluşturduğu duygu ve düşünce kibir kapısını açar.

Kibir, her varlığın yapısında olan ilâhi sevgiyi görememek, kendini diğer varlıktan farklı, üstün görmekle oluşan bir duygu ve düşünce halidir.

Kibirli olanda, sevgi yoktur.

Kibirli olanın sevgi içindeymiş gibi görünmesi, onun hevâsındandır.

Nahl Sûresi 23: "İnnehu lâ yuhıbbul mustekbirîn."

Meâli: "Muhakkak ki kibirli olanlarda sevgi yoktur."

Kibir, ilâhi sevgiye engeldir.

Kâinatda "Ekber" olan; kâinatın var edicisi ve her varlıkta sonsuz nitelikleriyle kendini gösteren ilâhi kudrettir. Bu kudret ancak "Allah"tır.

İşte kişi, eğer her varlıkta "Ekber" olan o gücü göremezse, kendini farklı görür, varlıktan kopuk görür ve sonuçta kendini yüce görmeye başlar.

Allah'ın ekberiyetini anlayamayıp, kendini ekber görmekle kibir oluşur.

Kendini ekber olarak gören, kendini diğer varlıktan ve diğer insanlardan üstün görmeye başlar.

İşte kendini yüce görme duygusuna "Kibir" denir.

Kur'ân'da belirtildiğine göre; kendini yüce görmek de firavunluk ise, kibir ve firavunluk aynı şeydir.

İşte insan firavunluğunu yenmeye çalışmalıdır.

Hâbil ile Kâbil'in mücadelesi de budur.

İşte Hâbil ile Kâbil, bu kıssada Mûsâ ve Firavun olarak karşımıza çıkar.

Mûsâ ile firavunun mücadelesi, kişinin rahmanî duygularının ve şeytani duygularının mücadelesidir.

Nasıl ki Kâbil, belli bir kibir içinde Hâbil'e saldırmıştır, Firavun da Mûsâ'ya saldırmıştır.

İçimizdeki iyi ve kötü duygular her an bu mücadeleyi yapar.

Her insan düşünmelidir.

Benim vücûduma hangi duygular hâkim?

Hâbil mi hâkim, Kâbil mi?

Mûsâ mı hâkim, Firavun mu?

İbrâhîm mi hâkim Nemrut mu?

Evet, bizim Hâbil ya da Mûsâ boyutumuz; iyilik, şefkat, sevgi, merhamet, tevâzû, barış, çalışkan, gibi davranışlarımızın geldiği olumlu duygular boyutudur.

Kâbil ya da firavun boyutumuz ise; kötülük, gaddarlık, zalimlik, savaş, nefret, kıskançlık gibi olumsuz negatif duygularımızdır.

Hangi duygularımız ön planda ise, onun zıttı olan duygular, pasif olmaya, ölmeye başlar.

İyi biri miyiz, kötü biri miyiz lütfen düşünelim?

Merhametli, şefkatli, koruyan birimiyiz, zalim, acımasız birimiyiz, lütfen düşünelim?

Kibirli biri miyim yoksa her varlığa Hakk nazarıyla bakan biri miyim?

Firavunluğu kendimde gören biri miyim?

Her insan her zaman kendini muhasebe etmelidir.

Benim duygularımda firavunluk mu var?

Mûsâ şuuru mu var?

Kur'ân çok güzel bir mesajla, Hâbil ile Kâbil boyutuna işaret eder.

Mâide Sûresi:

27- Onlara Âdem'in oğullarının hakikatlerinden bahset. Hani onlar Hakk'a yakınlığı anlamak için bir yakınlık içinde olmuşlardı. Onlardan birinin hareketleri uygun, diğerinin uygun değildi. Dedi ki: Seni mutlaka öldüreceğim. Diğer dedi ki: Doğrusu ben sadece Allah'a yönelir, fenalıklardan sakınırım.

28- Eğer sen beni öldürmek için gelersen, ben tüm varlığı vücûdlandırıran Allah'a saygımdan dolayı seni öldürmek için gelmem.

29- Ben kendi fenalarımın tövbe etmeyi isterken, sen kendi fenalarınla beni öldürürsen, ateşe sahip olursun ve işte zalimliğinin karşılığı da budur.

30- Sonra da o kendi hevâsına uydu, kardeşini öldürmek için davrandı, sonra da onu öldürdü. Böylece hüsrana uğrayanlardan oldu.

31- Sonra da Allah'ın var ettiği bir karga ortaya çıktı, yeri eşeledi. O kardeşinin cesedine ne yapacağını onu görerek anladı. Dedi ki: Yazıklar olsun bana! Kardeşimin cesedine ne yapacağım konusunda bu kargadan bile aciz oldum. Sonra da pişman olanlardan oldu.

Âyette muhteşem bir şekilde belirtildiği gibi, tüm saldırganlık duyguları firavunluk duygularıdır.

Tüm, saygı, sevgi, Allah'a tevekkül, rahmet, sabır, şefkat, iyi haller Mûsâ duygularıdır.

Kimin içinde; zarar verme, zalimlik yapma duygusu varsa, onda Kâbil'lik, firavunluk aktiftir.

Kimin içinde; merhamet, sevgi, şefkat, yardımseverlik duygusu varsa, onda Hâbil'lik, Mûsâ şuuru aktiftir.

Merhamet ehli, asla kimseye zarar vermez, kimsenin hakkını yemez, her zaman çevresine faydalıdır.

Firavun yâni zalim kimse ise, hep kendi çıkarını düşünür, kibir içinde yaşar.

Ve insan kibirden kurtulmak için mücadele etmelidir.

Kibirden kurtulmanın yolu, hepimizi var eden Allah hakikatini layıkıyla anlamamızdır.

Hepimizde ve her varlıkta olan Allah'a ait olan işleyişi, sıfatları, vücûdları tutan zâtın tecellilerini idrak etmektir.

Her varlık Allah'tan gelir, Allah'a döner.

Bu şuura erişen, kendini yüce görmeyecektir, yüce olanın Allah olduğunu anlayacaktır.

Kibre düştüğümüz an, hemen kendimize; "senin ve karşındaki kişinin vücûdunu var eden aynı Allah'tır" diyebilmeliyiz.

İşte, kibirden kurtulmanın yolu; cümle varlığın birbiriyle bağını anlamak, tüm varlığı tutan ilâhi kudreti görebilmekle mümkündür.

Kibirden kurtulmanın yolu “Ekber” boyutunu anlayabilmektir.
Kibirden kurtulmanın yolu; her varlığın her an Allah’a secde olduğunu görebilmektir.

R’ad Sûresi 15: “Ve lillâhi yescudu men fis semâvâti vel ardı tavan ve kerhen ve zilâluhum bil guduvvi vel âsâl.”

Meâli: “Göklerde ve yerde olan ne varsa, istese de ve istemese de ve onların gölgeleri dâhil, sabah, akşam hiç durmadan Allah’a secde ederler.”

Nahl Sûresi 49: “Ve lillâhi yescudu mâ fis semâvâti ve mâ fil ardı min dâbbetin vel melâiketu ve hum lâ yestekbirûn.”

Meâli: “Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa, bütün varlıklar ve bütün kuvveler Allah’a secde ederler. Bu hakikati anlayarlarda kibirlilik yoktur.”

Kişi secde makamına erdiğinde, cümle varlığı secdede görür.
Kur’ân’da birçok âyette belirtildiği gibi, kişi secde hakikatine erdiğinde, kibir kendiliğinden kalkacaktır.

İşte firavunluk, kibir alanıdır.

Evet, firavun çevresine zalimlik yapan kişidir.

Mûsâ, çevresine merhametli, şefkatli davranan, iyilik yapan kişidir.

İşte, içimizdeki firavunu yenebilmemiz için, nalınlarımızı ve asâmızı bırakmalıyız.

Nalınların ve asânın nereden geldiğini iyi anlamamız gerekir.

Ve asla unutmayalım:

Aklımıza ekilen bilgiler ve öğretiler; hislere ve hissetmeye kapılar açar.

Hisler, yoğunlaşmış duygulara, duygular isteklere kapılar açar.
İstekler düşüncelere, düşünceler âlâkaya, plan yapmaya kapılar açar.

Plan yapma, karar verme ve uygulamaya kapılar açar.

Uygulama, eylemlere, davranışlara, hallere dönüşür.

İşte eylem, davranış, hallerimiz, ya iyilik ya da kötülük üzeredir.

Kibrin kaynağı, beynimize ekilen, içeriğinde ayrımcılık içeren bilgilerdir.

İşte firavunluk ya da Mûsâ boyutu aklımıza ekilen bilgiler sonucu oluşur.

İşte nâlinlar ve asâ sırrı burada gizlidir.

Şimdi bu konuları inceleyelim.

NALINLAR SIRRI

Allah, mûsâ'ya bildirdi.

Nalınlarını çıkar.

"Fe ehlea naley ke-nalınlarını çıkar, terk et." Tâ-Hâ Sûresi 12
Neydi nalınların sırrı?

Nalınlarla işaret edilen neydi?

Allah, mûsâ'ya ayakkabılarını çıkar diye bildirdi.

Ayakkabı, ayakların giysisidir.

Ayaklar, gidilen yolun göstergesidir.

Gidilen yol, kişinin aklındaki duygu ve düşüncelere göre
gittiği yoldur.

Nalınlardan maksat, kişinin gittiği yoldur.

Nalınlardan maksat, ayakların bastığı toprak boyutudur.

Allah, mûsâ'ya; "gittiğin firavunluk yolunu terk et, o yoldan
dön" diye bildirdi.

"Gideceğin yol, hakikatin yolu olsun" diye bildirdi.

Yâ Mûsâ! Ayakların seni hangi yola götürüyor?

O ayakkabılarla hangi yolda yürüdün?

O ayakkabılarla firavunun sarayında kibir içinde yürüdün.

Ben benim dedin, ego içinde yürüdün.

Gittiğin yol firavunun yolu idi.

O yolda o ayakkabılarla yürüdün.

Gittiğin yol senin yolun değil, Benim yolum olsun.

Yâ Mûsâ! Bir düşün, anla, gittiğin yol nedir?

Gittiğin yol benliğin, gururun, kibrin yoludur, anla.

Gittiğin yol, hurafelerin, gafletin yoludur, anla.

Gittiğin yol, başkasını hor görmenin, kendini yüce görme-
nin yoludur anla.

Gittiğin yolda bana şahit olmak yoktur.
Gittiğin yolda, bilmişlik, bencillik vardır, anla.
Gittiğin yolu bırak, o yolu terk et.
Gittiğin yolda, öfke, hiddet, kin, nefret vardır, anla
Gittiğin yolda, gıybet, hasetlik, fesatlık vardır, anla.
Gittiğin yolda senlik benlik kavgası vardır, anla.
İşte bu yolu terk et.
Seni bu yola götüren ayakkabılarını çıkar, artık o yolda gitme.
Gel benim yolumda ol.
Gel hakikatlerin yolunda ol.
Gel bana şahit olma yolu olan, ilim yolunda ol.
Gittiğin yol benlik yolu, benliği terk et.
Gittiğin yol, kesret diye gördüğün yoldur, terk et.
Gittiğin yol, vücûdu kendine nispet etme yoludur, terk et.
Ya Mûsâ! Gittiğin yolu anladın mı?
Ayakkabıların seni nereye götürüyor anladın mı?
Attığın adımlar seni nereye götürüyor anladın mı?
Duygu ve düşüncelerin seni nereye sürüklüyor, anladın mı?
Gittiğin yol, seni dünyaya, şöhrete esir ediyor, anla.
Gittiğin yol, seni paraya, mala, mülke esir ediyor, anla.
Gittiğin yol, seni dünya çıkarına esir ediyor, anla.
Gittiğin yol, firavunun yolu anla.
Yâ Mûsâ! Seni kibre düşüren yolu terk et, o yola seni götü-
ren nalınlarını çıkar.
Seni sûrette bırakan, özü görmekten uzaklaştıran yolu terk et.

Tâ-Hâ Sûresi:

9-

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى

Ve hel etâke hadîsu mûsâ

Ve hel etâke : Geldi mi, sunuldu, geldi değil mi?
Hadis Mûsâ : Söz, bilgisi, haber, hikâye, olay, Mûsâ

Meâli: Mûsâ'nın yaşadığı olayların bilgisi sana geldi değil mi?

10-

إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي
آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدٍ عَلَىٰ النَّارِ هُدًى

İz reâ nâren fe kâle li ehlihîmkusû innî ânestu nâren leallî
âtîkum minhâ bi kabesin ev ecidu alen nâri hudâ

- İz reâ nâren : Gördüğünde, anladı, nur, ateş, aydınlık, yüce olan,
Fe kâle ehli hi : Böylece, dedi, ailesine, ehline,
Umkusû : Beklemek, durmak, anlamak için beklemek,
İnnî ânestu : Muhakkak ki ben, gördüm, fark ettim,
Nâren : Işık, nur, ateş, aydınlık,
Lealli atikum : Umulur ki, size getiririm,
Minha kabes : Ondan bir kor, öğrenmek, öğretmek, bilgiye ulaşmak
Ev ecidu : Ya da, bulurum, rastlarım
Ala en nâr hudâ : Nur üzere, nur hakkında, aydınlık, bir yol,

Meâli: Bir nûrun varlığını anladığında, ailesine demişti ki: O nûru anlamak için bekleyin, fark ettiğim o nûrdan umarım ki size bir bilgi getiririm ya da o nûr üzere bir yol bulurum.

11-

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ

Fe lemmâ etâhâ nûdiye yâ mûsâ

- Fe lemmâ etâhâ : Böylece, oraya geldiğinde, ulaştığında,
Nûdiye ya Mûsâ : Nidâ edildi, duydu, seslenildi, Mûsâ,

Meâli: Böylece o nura ulaştığında, o kutsal nidayı işitti: Ey Mûsâ!

12-

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

İnnî ene rabbuke fehla naleyk inneke bil vâdil mukaddesi tuvâ

İnnî ene rabb ke	: Muhakkak ki ben, senin Rabbinim, vücûdlandırın,
Fehla naley-ke	: Artık, bırak, nalın, sana ait olan, nisbet ettiklerin, dünya meyli,
İnne-ke bi el vadi	: Elbette sen, vadi, yer, yol, tarz, usûl,
El mukaddesi	: Mukaddes, kutsal, temiz, pak, değerli,
Tuvâ	: Övülmüş, sena edilmiş, değerli, toplama, birlik yolu,

Meâli: Seni vücûdlandırın şüphesiz Benim. Artık dünyaya olan meylini, kendine nispet ettiklerini bırak. Elbette sen, mukaddes bir yol olan birlik yolu üzeresin.

13-

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ

Ve enahtertuke festemi li mâ yûhâ.

Ve ene ahtertu-ke	: Ben, seçmek, aramak, tercih, sen beni aradın,
Fe istemi	: Öyleyse dinle, kulak ver, işit, anla,
İi mâ yûhâ	: Vahyolunan şey, sunulan, işaretler, hız,

Meâli: Sen Beni bir arayışla aradın. Öyleyse tüm kâinattan vahyolunan şeyi dinle.

14-

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

İnnenî enallâhu lâ ilâhe illâ ene fa'budnî ve ekimis salâte li zikrî.

İnne-nî ene Allah : Muhakkak ben, Allah'ım, el lah, görünmeyen güç,
 Lâ ilâhe illâ ene : İlâh yoktur, ben varım,
 Fe abud-nî : Bundan sonra, öyleyse bana kul ol,
 Ve ekımı el salât : Her an salât üzere ol, bağlılık şuuru, birlik,
 Li zikri : Zikir içinde, anmak, anlatmak,

Meâli: İlâh yoktur, sadece Ben varım, muhakkak ki ben Allah'ım. Bundan sonra Benim kulum olduğunu bil ve her an Bana bağlı olmanın şuruyla hareket et. Hakikatleri anlama, anma içinde ol.

15-

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ

İnnes sâate âtiyetun ekâdu uhfihâ li tuczâ kullu nefsin bimâ tesâ

İnne el sâat âtiyetun : Muhakkak, o vakit, o zaman, saat, gelecek,
 Ekâdu : Oldu, iste, çalış, takdir, istek,
 Uhfi hâ : Gizli, içinde olan güç, görünmeyen, o
 Li tuczâ : İçin, karşılık, aradığının karşılığı,
 Kullu nefsin : Bütün nefisler, herkes,
 Bimâ tesâ : Gayreti çalışma, arama, arayış,

Meâli: Muhakkak ki hakikati anlayacağın o vakit gelecektir. Aradıklarına karşılık bulmak için, içindeki o gücü anlamaya çalış. Herkes hakikatleri anlamak için gayret göstersiz.

16-

فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ

Fe lâ yesuddenneke anhâ men lâ yuminu bihâ vettebea hevâhu fe terdâ

Fe la yesuddenne ke anhâ : Bundan sonra seni alkoymasın, engel, ondan,

Men lâ yuminu bihâ : İnanmayan kimse, ona,
Ve ittebea heva hu : Tâbi oldu, hevalarına, çıkarına, boş
şeylere,
Fe terdâ : Bozulma, yazık olmak, kötüleşir, helak
olmak,

Meâli: O hakikatlere inanmayan kimseler ve hevalarına tâbi olanlar, seni hakikatlerin arayışından alıkoymasın, yoksa kendine yazık edersin.

Âyetlerden anlıyoruz ki mûsâ, Allah'ı görmek, "enahtertuke" O'nu tanımak istemiştir.

Allah'a şahit olma yoluna girmenin adabı, nalinlarını çikarmaktır.

Yâni kişinin gittiği kibir yolunu terk etmesidir.

"Vâdil mukaddesi tuvâ-Kutsal Tuvâ Vadisi" hakikat yoludur.

Mukaddes; değerli olan, kutsal olan, ulvî olan demektir.

Tuvâ; birlik, beraberlik, Tevhîd demektir.

Vâdi; yol, tarz, metot, dere, uyulması gereken, vaadine-sözüne uymak demektir.

Mukaddes Tuvâ vadisi; kişinin girdiği yol olan, Tevhîd-birlik yoludur.

İşte mûsâ'ya, Allah'ın birliğini anlamak için bir yola adım atmadan önce, daha önceki gittiği yolu terk etmesi bildirilmiştir.

Çünkü o yol, firavunluk yoludur.

Ama şimdi adım atılacak yol, Hakk'ın, hakikatin yoludur.

Gurur, kibir, dünya çıkarı ile hakikatin yoluna adım atılmaz.

Onun için Mûsâ'ya firavunluktan gelen nalinları, yâni tüm duygu ve düşünceleri terk ettirilmiştir.

Mûsâ, kendi içindeki firavunu ıslah edecektir.

Bu ıslah, ancak içindeki kibir duygularını terk etmekle mümkün olacaktır.

Burada okuyucularla bir anımı paylaşmak isterim.

Kur'ân'ı kelime kelime çalıştığım dönemlerde, Tuvâ kelimesinin kökenini araştırıyordum.

Haftada bir gün gittiğim Ege Üniversitesi Konservatuvarının yanında Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü vardır.

Hep dikkatimi çekerdi!

Bir gün oraya girdim, orada kitapların sergilendiği vitrinde, Tuvâ Türkleri kitabını görünce çok heyecanlandım.

Hemen bu kitabı yazan hoca ile görüşmek istedim.

O hoca ile görüşmek için, Konservatuvar müdürü olan Prof. Hakan Cevher Hocama rica ettim.

Sağ olsun o da görüşmek için randevu aldı.

Ve bir heyecan içinde gittim.

Hocayı buldum ve ona sordum; "Hocam Tuvâ kelimesi nereden geliyor?" dedim.

Niye sorduğumu sordu.

Ben de "Kur'ân çalışıyorum, orada iki yerde Tuvâ kelimesi geçer" dedim.

"Kelimenin ilk ortaya çıktığı anlamı araştırıyorum" dedim.

O da Kur'ân'da Tuvâ kelimesinin geçtiğini duyunca şaşırды ve bilmiyordum dedi.

Ve izah etti.

"Bu kelime, araştırmalarım göre ilk defa M.Ö 1000-1200 yılları arasında karşımıza çıkıyor."

"O dönemde ayrı ayrı topluluklar halinde yaşayanlar, kendilerine olan saldırılardan rahatsız olduklarından dolayı, bir araya gelip, birlikte yaşamak için karar alırlar."

"Ve oluşturulan yeni birliğe Tuvâ Devleti yâni Birlik Devleti adını verirler."

Hocanın açıklaması beni çok heyecanlandırmıştı.

Çünkü araştırmalarımda hissettiğim şey; "Tuvâ kelimesi, Tevhîd kelimesi ile aynı kökten geliyor olabilir mi?" hissiyatı idi.

Hocanın açıklaması benim hissimin doğru olduğunu gösteriyordu.

İşte, Kur'ân'da geçen, Mûsâ'ya bildirilen Mukaddes Tuvâ vadisi, Allah'ın birliğini gösteren Tevhîd yolu idi.

İnsanın vücûdu, o yolun kendisi idi.

Tevhîd şuuruna erişmek kendi vücûd şehrine adım atması ile mümkün olacaktı.

İşte ikilik yolu olan, firavunluk yâni kibir, ego, senlik benlik yolu terk edilmeliydi.

Firavunluk yolunda gitmemeliydik, o yolu terk etmeliydik.

O yolda giydiğiniz nalınlarımız, yâni duygu ve düşüncelerimiz terk edilmeliydi.

Allah, mûsâ'ya; "fe ehlea naley ke-nalınlarını çıkar, terk et" diye bildirdi, yâni "gittiğin firavunluk yolunu bırak" diye bildirdi.

Allah, mûsâ'nın üzerinden hepimize bildirdi.

Gittiğiniz yolu anlayın.

Duygu ve düşüncelerinizi anlayın.

Kibir yolunda yürümeyin.

Kin, nefret yolunda yürümeyin.

Benlik senlik kavgasında yürümeyin.

Gittiğiniz yol, edep yolu olsun.

Gittiğiniz yol, ilim, tefekkür yolu olsun.

Gittiğiniz yol, bana şahit olduğunuz yol olsun.

Gittiğiniz yol, Tevhîd yolu olsun.

Gittiğiniz yol, bana teslimiyet ve tevekkül içinde olduğunuz yol olsun.

Gittiğiniz yol, benim ulvîyet yolum olsun.

Allah hepimize bildirdi; Ey insanoğlu!

Kibir yolunda yürüdüğün nalınlarını çıkar, o yolu terk et.

Benim yolum olan, ilim ve edep yolunda ol, o yolun nalınlarını giy.

Nalınlardan maksat gidilen yol değil midir?
İşte her insan nasıl bir yolda gittiğini anlamalıdır.
Gittiği yol, hakikatlerin yolu mudur?
Yoksa kendi çıkarına, hevasına göre tâbi olduğu yol mudur?
Herkes kendi gittiği yolu, kendi inancını yüce görmez mi?
Firavun da böyle görmedi mi?
Benim yolum, inancım yüce, bunlar köle demedi mi?
Hepimizde gizli firavunluk yok mu?

En'âm Sûresi 116. âyette çok düşündürücü bir uyarı vardır.

En'âm Sûresi 116:

وَأِنْ تُطِيعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

Ve in tutı eksere men fil ardı yudillûke an sebîlillâh in yettebiûne illez zanne ve in hum illâ yahrusûn

Ve in tutı eksere	: Eğer, kulak vermek, dinlemek, itaat, uyma, çoğuna,
Men fi el ardı	: Kim, kimse, yeryüzünde,
Yudillû-ke	: Sapan, batıla sapmak, seni saptırırlar,
An sebîl Allah	: Allah'ın yolundan, hakikatlerinden,
İn yettebiûne	: Eğer, tâbi olmak, uyarlar,
İllâ el zann	: Ancak, zanda kalmak, zannetmek, sanmak,
Ve in hum illa yahrusûn	: Eğer, olursa, onlar, ancak, yalanlarda kalan, yanlış,

Meâli: "Eğer yeryüzündeki kimselerin çoğuna uyarırsan, Allah'ın yolundan seni saptırırlar. Onlar ancak zanlara tâbi olurlar ve onlar yalanlarda kalanlardır."

Âyetteki, çarpıcı uyarı ne kadar önemlidir.

Bu âyeti okuyan herkes kendi inancını, gittiği yolu muhasebe etmelidir.

İnancım, gittiğim yol beni ne hale getiriyor?

İçimde gizli bir zalimlik, kibir mi oluşturuyor?

Yoksa, merhamet, birlik, beraberlik mi getiriyor?

Gittiğim yoldaki tâbi olduğum inanç hakikatleri yansıtıyor mu?

Din diye bildiğim alandan gelen bilgiler, ilme dayalı birliği getiren bilgiler mi?

Yoksa aslı olmayan, ayrımcılık getiren, gizli kibre düşüren bilgiler mi?

Âyeti incelediğimiz zaman insan kendine sormadan yapamıyor.

Dünyada inanç grupları hakikatlere ulaşamadı mı?

Allah diye bize öğretilenler hep yalanlardan mı ibaret?

Aslı olmayan, zanna dayalı şeyleri kabul etmekle hata mı yaptık?

İnanç nedir, iman nedir anlamadık mı?

Âyette sarsıcı, düşündürücü 3 uyarı var.

İlk uyarıda deniyor ki: Yeryüzündeki insanların çoğuna uyarı Allah yolundan seni saptırırlar.

İkinci uyarıda deniyor ki: Yeryüzündeki insanların çoğu zanlara tâbi olurlar.

Üçüncü uyarıda deniyor ki: Yeryüzündeki insanların çoğu Allah adına, din adına, ibadet adına anlatılan, aktarılan yalanlarda kalanlardır.

İnsanın okudukça tüyleri diken diken oluyor.

Allah, din, iman, resûl, nebî, ahiret, cennet, cehennem gibi öğrendiğimiz bilgiler asıl mânâlarını taşıyor mu?

Bize bu zamana kadar anlatılanlar ve kitaplardan okuduklarımız doğru değil mi, hepsi mi yalan?

Bizlere, zanlara göre anlatılanlar ve cehenneme düşmemek için, cennete girmek için çıkara dayalı yaptığımız ibadetlerimiz doğru değil mi?

Allah'a, kendi şahsi çıkarımız için mi iman ediyoruz, çıkarımız için mi ibadet ediyoruz?

Yoksa bizler yaratılış amacımıza ulaşamadık mı?

Dünyadaki insanlar, ibadetlerini nefsi çıkarları için mi yapıyorlar?

Dünya insanların inançları Allah'a şahit etmiyor mu?

Neden dünyada inanç yönünden birlik yok?

Neden her inanç, kendi inancını doğru, başkasının inancını yanlış görüyor?

Neden her inanç, cenneti kendi yeri kabul ediyor, cehennemi kendi gibi olmayana layık görüyor?

Neden tüm inançlar, Allah'ı kendi yanında görüyor, kendi inandığı Allah ile karşı tarafa saldırıyor, onları kâfir, cehennemlik ilan ediyor?

Neden kendi gibi inanmayan hor görülüyor, kâfir ilan ediliyor?

Neden inançlar, kendi aralarından hep bir kavga, tartışma, bilmişlik içinde?

Kur'ân bizi neden uyarıyor?

İnsanların çoğu Allah'ın hakikatlerine değil de kendi kibirine, hevasına mı uyuyor?

Âyette öyle olduğu bildiriliyor; "İllez zanne ve in hum illâ yahrusûn."

Ne kadar acı değil mi?

Ne kadar çarpıcı değil mi?

İnsanın beyni yanıyor, her şey alt üst oluyor.

Kibir nedir bildik mi?

Heva, zan nedir bildik mi?

Kibrin doğurduğu, şeytanlık nedir anladık mı?

Ayrı bir şeytan mı var?

Yoksa şeytan, bizim kibrimiz, zalimliğimiz mi?

Şeytan bizi Allah diyerek aldatıyor da biz anlamıyor olabilir miyiz?

Fâtır Sûresi 5: "Fe lâ tegurrenekumul hayâtud dunyâ ve lâ yegurrenekum billâhil garûr."

Meâli: "Bundan sonra dünya hayatı sizi aldatmasın ve aldatıcılar sizi Allah ile aldatmasın."

Şeytan bizi ayrımcılıkla, bölücülükle aldatıyor da biz anlamıyor olabilir miyiz?

Yâni içimizdeki, kibir, ayrımcılık, bölücülük, zalimlik duyguları bizi şeytan mı yapıyor?

Şeytan diye ayrı bir varlık yoktur, şeytanlaşmış insan vardır. Şeytanlaşmış insanı nasıl tanırız?

Kur'ân, en güzel cevabı veriyor.

Âyette ne çarpıcı bildirilmiş; bölen, ayrımcılık yapan şeytandır, şeytan bölücü olan, ayrımcı olandır.

Mücâdele Sûresi 19: "İstahveze aleyhimuş şeytânü fe ensâhum zikrallâh ulâike hizbuş şeytân elâ inne hizbeşşeytâni humul hâsirûn."

Meâli: "Şeytani halleri onların akıllarını esir aldı. Böylece onlar Allah'ı anmaktan uzaklaştılar. İşte şeytani hallerde kalan bölen-dir, bölen ancak şeytani hallerde kalandır. Onlar kaybedenlerdir."

Âyette muhteşem bir şekilde şeytanın kim olduğu belirtiliyor. İşte firavunlaşmış her kişi, şeytanlaşmıştır.

Kim bölücülük içinde ise, ayrımcılık içinde ise o şeytandır. Şeytan bölendir, bölücü olan şeytandır.

Kim firavunun yaptığı gibi;

İnsanları fırkalara, gruplara bölüp, kendi yolunu üstün görüyorsa, başkalarına hor bakıyorsa...

İnsanları; dinlerine, inançlarına, ibadetlerine göre ayırıyor, kendi inancını üstün görüyorsa...

İnsanları; renklerine, milletlerine, cinsiyetlerine göre ayırıp, kendi milletini, kendi rengini üstün görüyorsa...

İnsanları; bizden, bizden değil diye ayırıyor...

İnsanları köle olarak görüyorsa...

İnsanları; Alevi, Sünni, Bektaşî, Nakşî, Kâdiri, Nurcu vs diye ayırıyor...

İnsanları; Müslüman, Hristiyan, Musevi diye ayırıyor, kendi gibi olmayana cehennemlik görüyorsa...

İnsanları; kendi çıkarı için din ile inanç ile ibadet ile kandırıyor, kendine saltanat oluşturuyorsa...

İnsanları; kendi çıkarı için, Allah diyerek, kitap diyerek, din diyerek aldatıp, onların malına mülküne çöküyorsa...

Erkeği kadından üstün görüyorsa, kadını insan yerine koymuyorsa...

Kasas Sûresi 4: "İnne firavne alâ fil ardı ve ceale ehlehâ şıyean yestadıfu tâifeten minhum yuzebbihu ebnâehum ve yes-tahyî nisâehum innehu kâne minel mufsidîn."

Meâli: "Doğrusu firavun yeryüzünde kendini yüce gördü ve halkını cemaatlere ayırdı. Onların taifelerini güçsüz bıraktı, onların oğullarını boğazladı ve kadınlarını sağ bıraktı. Elbette o fenalık içinde olanlardandı."

İşte Kur'ân'ın muhteşem bir şekilde belirttiği gibi; kendini yüce görmek, insanlara ayrımcılık içinde bakmak, firavunluktur, şeytanlıktır.

Firavun İbranileri köle yaptı, onlara hor baktı, onlara zulüm etti.

İşte kişinin gittiği yol, kişiye nasıl bir duygu düşünce sunuyor.

Tâbi olduğumuz inancı layıkıyla muhasebe edebildik mi?

Peki, bizler inancımızın bizi ne duruma düşürdüğünü nasıl anlayacağız?

Allah'a mı tâbi oluyoruz, şeytana mı tâbi oluyoruz nasıl bileceğiz?

Bizlere din, ibadet, Kur'ân adına sunulanlar ne derece doğrudur?

Neden Kur'ân; "yeryüzündeki kimselerin çoğuna uyarsan, Allah'ın yolundan seni saptırırlar" uyarısı yapıyor?

Şu nedenlerden dolayı olabilir mi?

Her topluluk kendi inancını doğru sayıyor, diğerlerini yanlış.

Her topluluk kendini iman sahibi sayıyor, diğerlerini kâfir.

Her topluluk kendini hidâyet bulmuş sayıyor diğerlerini sapkın.

Her topluluk kendini cennete gidecek sayıyor, diğerlerini cehennemlik.

Her topluluk kendi ibadetini kutsal biliyor, diğerlerini bozulmuş.

Her inanç grubu kendi gibi inanmayanları kâfir görüp, onları öldürülmeli dediği için olabilir mi?

Bir kıssa vardır.

Allah Dâvûd'a bildirir: "Ya Dâvûd! Benim için bir ev yap ve benim düşmanlarımı yok et, dostlarımı koru."

Dâvûd, defalarca Kâbeyi yapmaya çalışır, fakat her seferinde Kâbe yıkılır.

Dâvûd dayanamaz Allah'ın huzuruna varır.

Der ki: "Ya Rabbi! Senin evini ne kadar uğraşsam da yapamıyorum, her seferinde yıkılıyor."

Allah bildirir: "Ya Dâvûd! Kanlı ellerle benim evim yapılamaz."

Dâvûd der ki: "Ya Rabbi! Sen bildirdin, düşmanlarımı yok et."

Allah bildirir: "Yâ Dâvûd! Sen kimleri yok ettin?"

Davud: “Sana inanmayı, seni reddedeni, yâni kâfirleri öldürdüm.”

Allah bildirir: “Ya Dâvûd! Sen benim kullarımı öldürdün.”

Allah bildirir: “Oysa sen, kendindeki benim düşmanım olan, senin de düşmanın olan, seni benden ayrı düşüren, hasetlik, fesatlık, hor görmek, gurur, kibir, kötülük, benlik gibi duyguları yok etmeliydin.

Ama sen kendindeki benim düşmanımı ve kendindeki benim dostumu göremedin.

Düşmanı hep dışarıda aradın. Onun için kanlı ellerle benim evim yapılamaz.

Ve Benim evim taştan, duvardan değil, gönüldeki aşktan, tevekkülden, teslimiyetten oluşur.”

Evet, kendimiz gibi inanmayı öteki görür, kâfir ilan edersek, Kur’ân bize muhteşem uyarıyı yapar.

“Eğer yeryüzündeki kimselerin çoğuna uyarsan, Allah’ın yolundan seni saptırırlar. Onlar ancak zanlara tâbi olurlar ve onlar yalanlarda kalanlardır.”

Evet, ülkemizde bazı inanç grupları, Alevi, Bektaşî kardeşlerimizi “onlar islam değil” diyebiliyor.

Ülkemizde bile, bir Cuma günü, Cumadan çıkıp, kendi inancında olmadığını düşündüğü, ateist ilan ettiği 11 ile 67 yaş arası 35 kişiyi diri diri yaktılar.

Ve insanlar ateşte diri diri yanarken, Cumadan çıkanlar elleri havada “Allah’u ekber” nidaları ile nara attılar.

Oysa gönüller Cuma kılıysaydı, Cumadan çıkanlar o ateşe suyla giderler, gözyaşlarıyla söndürmeye çalışırlardı.

Böyle kin, nefret, öldürme hissi nereden geliyor?

Çok ama çok düşünmeliyiz.

Belli ki gidilen yolun nalınları çıkarılmalı, yâni o yol terk edilmeli.

Allah'ın bildirdiği; "nalınlarını çıkar-gittiğin firavunluk yolunu bırak" âyeti bu hakikat değil miydi?

Aileler kendi çocuklarına, kendi inancında olmayanlara karşı neler anlatıyorlar, çok ama çok düşünmeliyiz.

Bu ayrımcılıklar, bu kinler, neden oluşturuluyor çok iyi düşünmeliyiz.

Kur'ân; "bölücülük, ayrımcılık, kibir içinde olanlar şeytanın tuzağındadır" der.

Mücadele Sûresi 19. âyette sunulan muhteşem bilginin hakikati budur.

"Tüm ayrımcılık, bölücülük, gibi şeytani haller, akli esir alır, insanı hakikat düşüncesinden alıkoyar" diye bildirilir.

Âyette muhteşem uyarı vardır; "şeytani halleri onların akıllarını esir aldı. Böylece onlar Allah'ı anmaktan uzaklaştılar. İşte şeytani hallerde kalan bölendir, bölen ancak şeytani hallerde kalandır. Onlar kaybedenlerdir."

Evet, dünyanın neresinde olursa olsun, kendi inancını üstün görüp, diğerlerini hor gören, yâni bölücülük içinde olan şeytanın tuzağındadır.

Bölücülük içinde olan her hâl, şeytani haldir.

Furkân Sûresi 30: "Ve kâler resûlu yâ rabbi inne kavmîtte-hazû hâzel kurâne mehcûra."

Meâli: "Resûl dedi ki: Ey Rabbim! Kavmim kendi vücûd kitabını, varlık kitabını okumayı, anlamayı terk etti."

Gittiğimiz firavunluk yolu, yâni kibir yolu bizi kendimize döndürmekten, kendimizi bilmekten uzaklaştırdı.

Hakikatleri, varlığın özünde değil, gittiğimiz ayrımcılık yolunda, okuduğumuz kitaplarda aradık.

Kâinatın kitabından, birliğe ulaştıracak olan hakikatler, kâinatı var edene ait olan hakikatler idi.

İşte bunu idrâk eden kişi Mûsâ gibi, gittiği yolun nalınlarını çıkarmış, hakikat yoluna tâbi olmuş kişiydi.

O kişi cümle varlığı kucaklayan, gönlünde ilahi bir merhametle yaşayan kişidir.

Kişinin inancından çok yaşantısıdır bakılacak alan.

Güzel insan Hazreti Muhammed der ki: “İslam dille söylemekle, ibadetlere sığınmakla olmaz. İslam kişinin yaşantısındaki güzel ahlakla belli olur.”

Evet, tüm varlığı tutan ortak değerlere ulaşmalıyız.

Tüm varlığın geldiği ve döneceği âlemi anlamalıyız.

Tüm varlıkta her an o varlığı hareket ettiren sistemi ve sahibini anlamalıyız.

Ve unutmamalıyız ki; ayrımcılık içinde olmak, kendini yüce-seçilmiş görmek, başkalarını kâfir görmek bize düşmanlıktan başka şey kazandırmaz. Ve bu düşmanlık eninde sonunda kan dökecektir.

Allah'ı idrâk eden, ayrımcılık içinde olmaz, zerre kadar zulüm içinde olmaz.

Kibir içine düşen, ayrımcılık içine düşen, firavun idi.

Firavunluk yolunda kibir içeren duygu ve düşünceler, nalınlar ile sembolize edilmişti.

İşte o yolun nalınları çıkarılmalı idi.

Yâni, firavunluğa götüren yol, yâni gurur, kibir yolu terk edilmeli idi.

Hakikat yolunun nalınları giyilmeli idi, hakikat yolunda giyilmeli idi.

ASÂ SIRRI

Allah, mûsâ'ya bildirdi:
Tutunduğun-dayandığın şeyi bırak, terk et.
Yâ Mûsâ! Düşün neye tutunuyorsun?
Asânın sırrı neydi?
Asâ ile işaret edilen neydi?
“En elkı asâ ke-asâni-tutunduğu şeyi bırak” Kasas Sûresi 31
Tutunduğun, dayandığın şeyler nedir düşün?
Hangi bilgilere göre hareket ediyorsun?
İlme dayalı bilgilere göre mi?
Hurâfelere, bâtl bilgilere göre mi?
Ya Mûsâ! Dayandığın, tutunduğun, önemsedığın bilgiler nedir?
Nasıl bir inancın bilgilerine dayandın?
Düşün inancın seni ne duruma düşürdü?
Bana şahit eyledi mi?
Bana teslimiyet getirdi mi?
Bana tevekkül etmeyi getirdi mi?
Ya Mûsâ! Dayandığın kibir içeren, gurur içeren o bilgileri
terk et.

Tutunduğun, dayandığın o şeyler, seni isyana, fitneliğe, ha-
setliğe, gıybet, kibre düşürdü.

Senlik benlik getiren o bilgileri terk et.

Kibir içeren her türlü bilgiyi terk et.

Gıybet içeren, fitnelik içeren, ayrımcılık içeren her türlü bil-
giye dayanmayı bırak.

İçinde ayrımcılık içeren inancın her türlü bilgisini terk et.

Zulüm içeren her türlü bilgiyi terk et.

Kendini üstün sandıran, başkasına hor baktıran her türlü bilgiyi terk et.

Firavunun sarayında beynine, üstünlük, seçilmişlik bilgileri ekildi, bunları bırak, terk et.

Dayandığın o bilgilere artık dayanma, onları terk et.

İnanıldığın o bilgilerle artık hareket etme.

İlme dayalı bilgilere tutun.

İlim seni hakikatlere götürecektir.

İlim seni varlığın varoluş sırlarına götürecektir.

İlim seni kendi asliyetine eriştirecektir.

İlim seni, Benim ne olduğuma şahit eyleyecektir.

İlim seni Tevhîd şuuruna erdirecektir.

Dayandığın asâyı, ayrımcılık içeren tüm bildiklerini, taşındıklarını bırak, artık onlara tutunma.

Yâ Mûsâ! Aklındaki bâtil bilgileri bırak, seni firavun eden o bilgilerden sıyrıl, seni kibre düşüren her türlü bilgiyi bırak.

Yâ Mûsâ! Artık kendine değil, Bana dayan.

Benim ilmime sarıl, benim katımdan gelen seni birliğe erdirecek hakikatlere sarıl.

Kur'ân'da Tâ-Hâ Sûresi ve Kasas Sûresinde, Mûsâ'ya asâsını bırakması bildirildiği geçer.

Kutsal Tuvâ Vadisinde, Mûsâ'ya önce nalınları bıraktırılır, sonra asâsı bıraktırılır.

Mûsâ'ya asâsını bırakması bildirilir.

Doğru diye sarıldığı bilgilerin, duyguların düşüncelerin ne olduğunu anlaması, onlara dayanmaması gerektiği ihtar edilir.

Tâ-Hâ Sûresi:

17-

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَىٰ

Ve mâ tilke bi yemînike yâ mûsâ.

Ve mâ tilke : Şey, ne, değil, nedir,
Bi yeminike : Sağ, sağlamlık, doğru, gerçek, sağ el, tutunduğun
sarıldığın,
Yâ Mûsâ : Yâ Mûsâ,

Meâli: Doğru diye bilip taşıdığın o şey nedir ya Mûsâ?

18-

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأْتُ عَلَيْهَا وَأَهْسُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي
وَلِي فِيهَا مَأْرَبٌ أُخْرَىٰ

Kâle hiye asây etevекkeu aleyhâ ve ehuşşu bihâ alâ ganemî
ve liye fihâ meâribu uhrâ

Kâle hiye asây : Dedi, asamdır, bilip taşıdığım, bildiklerim,
değnek,
Etevekkeu aleyhâ : Dayanırım, yaslanırım, hareket ederim, ona,
onunla,
Ve ehuşşu bi ha : Kırılğan, dökülen, beslenme, fikir, zekâ,
onunla,
Alâ ganem : Koyun, davar, ganimet, yaşam için gerekli
nimet,
Ve liye fihâ : Benim için, onda,
Meâribu uhrâ : Fayda, yarar, daha başka,

Meâli: Dedi ki: Benim bilip taşıdığımdır, dayanağımdır ve onunla yaşam için gerekli nimetlere ulaşıyorum, benim için onda başka faydalar da vardır.

19-

قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَىٰ

Kâle elkıhâ yâ mûsâ

Kâle elkı hâ : Dedik, bildirdik, onu at, bırak, terk et,

Yâ Mûsâ : Ey, ya, ya Mûsâ,

Meâli: O bilip taşıdıklarını bırak ya Mûsâ, diye bildirdik.

20-

فَأَلْفَاهَا فَاذًا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى

Fe elkâhâ fe izâ hiye hayyetun tesâ

Fe elkâ hâ : Böylece, bıraktı, attı, onu, böylece, o zaman, o

Fe izâ hiye : Böylece, artık, o zaman, o,

Hayyetun : Yaşayan, yaşam, canlılık, dirilik, terzi, yılan,
hayvanlaşma,

Tesâ : Arayış, arayan, isteyen, hareket eden, iktidar, güç,

Meâli: Böylece o bilip taşıdıklarını bıraktı. Artık o yaşamın hakikatini arayan olmuştur.

21-

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى

Kâle huzhâ ve lâ tehaf se nuîduhâ sîretehel ûlâ

Kâle huz hâ : Dedik, almak, çekmek, ara, gir, iste,

Ve lâ tehaf : Çekinme, korkma,

Se nuîdu-hâ : Vereceğiz, yapacağız, sunacağız, onu döndüreceğiz,

Sîrete-hâ : İç yüzü, iç âlem, sûretin manası, durumu,

El ûlâ : İlk, birinci,

Meâli: Bildirdik: O hakikatleri ara ve hiç korkmadan arayışına devam et. Görünen âlemin ilk doğduğu kaynağın o hakikatini sana sunacağız.

22-

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ
غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى

Vadmum yedeke ilâ cenâhike tahruc beydâe min gayri sûin
âyeten uhrâ

Vadmum yedeke : Gir, koy, sok, içine gir, anla, elini, gücünü,
İlâ cenâhike : Kanat, kol, sıfat, bağlandığın yer
Tahruc beydâe : Çıkar, dışarı, beyaz, tertemiz, anlam,
Min gayri sûin : Gayrı, fena, kötü, fenalardan geçmek,
Âyeten uhrâ : Âyetler, işaret, delil, başka, diğer,

*Meâli: İçindeki seni var eden bağlı olduğun o gücü anla. Di-
ğer delillerimizle fenalardan geçerek o gücü tertemiz bir halde
ortaya çıkar.*

23-

لِنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى

Li nuriyeke min âyâtinel kubrâ

Li nuriye-ke : Nuru, aydınlığı, sana göstermemiz için,
Min âyâti na : Âyetlerimiz, işaretlerimiz, delillerimiz,
El kubrâ : Büyük, yüce, ulu,

Meâli: Sen âyetlerimizin yüceliğini anlayıp nurumuz üzere ol.

24-

اِذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

İzheb ilâ firavne innehu tagâ

İzheb ilâ firavne : Git, firavuna, kibirli olan,
İnne hu tagâ : Elbette, şüphesiz, o, haddi aşan, büyüklük
taslayan

Meâlî: Firavuna git, şüphesiz o büyüklük taslayanlardandır. Burada da bildirilen hakikat, kişinin firavunluğu yenmesidir. Firavunluk duygusu, kişinin haddini aşmasına, büyüklük taslamasına yol açan duygudur.

Bu duygu beyne ekilen, kibir getiren bilgiler sonucu oluşur. İşte Kasas Sûresinde de bildirilen “elki asâke-asânı-dayandıgın firavunluk duygularını bırak” ihtarî tüm insanlığa idi.

İnsan, kendini hakikatten uzaklaştıran her bilgiyi bırakmalıdır.

Kasas Sûresi 31:

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا
وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ

Ve en elki asâk fe lemmâ reâhâ tehtezzu keennehâ cânnun vellâ mudbiren ve lem yuakkıb yâ mûsâ akbil ve lâ tehaf inne ke min el aminîne

Ve en elki	: At, bırak, terk et, uzaklaş,
Asâ ke	: Kendi taşıdığın bilgileri, dayanak, baston, kuru olan,
Fe lemmâ reâ hâ	: Böylece, gördü, anladı, onu, kendi bildiklerini,
Tehtezzu	: Titreşen, hareket, debelenen, anlamsız,
Keenne hâ cânnun	: Gibi, cann, cin, bilinmeyen, bir anlam ifade etmeyen,
Ve lâ mudbiren	: Bildiklerinden döndü, çekip çevrildi,
Ve lem yuakkıb	: Geri dönmedi, geri bakmadı, yorum yapmadı, zorlandı,
Yâ Mûsâ akbil	: Ey Mûsâ, kabul et, razı ol, dön izle takip et,
Ve la tehaf	: Korkma, çekinme,
İnne ke min el aminîne	: Doğrusu, sen, emniyet, emin, güvenli,

Meâli: Dayanağın olan o taşıdıklarını, bildiklerini bırak. Böylece o, dayanağı olan o bilip taşıdıklarının bir anlam ifade etmediğini anladı ve kendi anlayışlarından döndü ve geri bakmadı. Ya Mûsâ! Hakikatleri kabul et ve korkma, doğrusu sen emin bir yol üzeresin.

Kişinin beyninde dayandığı bilgiler nedir?

Bâtıl alan bilgileri midir?

Yoksa ilim, irfan içeren ilmî bilgiler midir?

Kişi, gurur, kibir içeren bilgilere, duygulara mı dayanarak hareket eder?

Yoksa, edeb, tevâzû, birlik şuuru duygularına dayanarak mı hareket eder?

İşte Rabbi Mûsâ'ya bildirdi; dayandığın nedir, neye dayanarak hareket edersin?

Mûsâ, firavunluktan gelen bilgilere, duygulara dayanarak hareket ettiğini anladı ve dayandığı o şeyleri terk etti.

Ve hakikati arama yoluna dâhil oldu.

İşte firavun duygularının geldiği yere dayanmamalıyız.

O alanı terk etmeliyiz.

Çünkü o alandan gelen bilgiler, inançlar, kişinin kendini yüce görmeye sürükleyecektir.

Firavun öyle demedi mi, biz İbranilerden üstünüz, onlardan daha hayırlıyız demedi mi?

İblis de böyle demedi mi?

Âyette ne güze belirtilmiş.

Sâd Sûresi 76: "Ene hayrun minhu-ben ondan hayırlıyım."

İblis hep şöyle söyledi:

"Ben ondan hayırlıyım."

"Ben ondan üstünüm."

"Ben ondan yüceyim."

Firavun da aynen böyle demedi mi?

Evet, iblis hep böyle zannetti, böyle düşündü, böyle söyledi.
İblisi iblis yapan şey, kendini üstün görmesiydi.

İblis “Ben ondan hayırlıyım” dedi.

“Halakte hu min tîn-O bir toprak” dedi.

Bu âyeti çok iyi tefekkür etmeliyiz.

Her kim, kendini yaratılan herhangi bir varlıktan ya da bir insandan daha hayırlı görüyorsa, o kişi büyük bir kibrin içine düşmüştür, yâni firavun olmuştur.

Kendini diğer bir kimseden daha hayırlı görmek, daha değerli görmek, daha yüce görmek kibirdir.

Kibir kişiyi firavunlaştırır, şeytanlaştırır.

Kibir kişiyi Hakk şuurundan uzaklaştırır.

Varlığın toprak boyutunda kalan iblisleşir.

İblis olan Hakk şuurundan uzaklaşır ve şeytanlaşır.

Şeytanlaşan kişi zalimleşir, kendine ve çevresine zulüm eder.

Kur’ân’da hem iblis hem şeytan kelimeleri vardır.

Toplumda iblis ve şeytan aynı olarak kabul edilir.

Şeytanın geldiği yer iblis boyutudur.

İblis, libas boyutunda kalan, özü göremeyen demektir.

Libas, dış elbise demektir.

Varlığın dış elbisesi topraktır.

Her kim toprak gördü, toprağın özünü göremedi, o iblis durumuna düştü.

İblis durumuna düşen varlığın eşya boyutunda kalır ve gitgide şeytanlaşır.

Kişi, varlığın sûretinde kalır, varlığın özünü yâni Hakk boyutunu göremezse, iblis durumuna düşer.

İblis, varlığın toprak boyutunda kaldı, üflenen rûh hakikatine eremedi.

İblis, kendini yaratılan herhangi bir varlıktan hayırlı gördü, kibirlendi ve iblis durumuna düştü.

Bakara Sûresi 34: “İllâ iblîs ebâ vestekbere ve kâne minel kâfirîn.”

Meâli: “Kibirlenen iblistir ve onun kibri onu kâfir eder.”

Kişi yaratılan her bir varlığın Hakk ile bağıını göremezse, çokluk boyutunda kalır.

Çokluğu tutan tekliği göremeyen kimse, Allah hakikatine eremez.

Her kim kendini yaratılan herhangi bir varlıktan hayırlı, üstün, daha değerli görüyorsa, o iblistir, firavundur.

Firavun olan kibre düşmüştür.

Kibir, tenezzülü unutturur, tevâzû içinde olmayı unutturur.

Tenezzül, inzal kelimesinden gelir.

İnzal, inmek demektir.

Menzil de aynı kökten gelir.

Menzile inmek, tenezzüldür.

Menzil, inilen yer demektir.

Menzil, yeryüzüdür, varlık boyutudur.

Tenezzül; varlığın seviyesine inmek, kendini yaratılan varlıktan ayrı görmemek, kendini yüce görmemek demektir.

Tenezzül sahibi yaratılan her varlığa, Allah’ın kulu olarak bakar ve kendini asla yaratılan herhangi bir varlıktan üstün görmez.

Tevâzû; paralel, aynılık, eşitlik demektir.

Yâni, kendini yaratılan diğer varlıkla aynı görmek demektir.

Mütevâzi kişi, tenezzül sahibidir.

Tenezzül sahibi, baktığı her varlığa, kendisi gibi Allah tarafından yaratılan bir varlık olarak bakar.

Tenezzül sahibi, asla kendini yaratılan bir varlıktan daha hayırlı, daha değerli görmez.

Kur’ân’da belirtildiği gibi, yaratılan her varlık Allah’ın yarattığı bir topluluktur.

Tenezzül sahibi her varlığa Hakk nazarıyla bakar.

“Yeryüzünde hiçbir varlık olmasın ki ve gökyüzünde kanatları ile uçan bir kuş yoktur ki, sizin gibi bir topluluk olmasın.”
En’âm Sûresi 38

“Muhakkak ki siz de o varlıktaki topluluklar gibi bir topluluksunuz.” Mü’minun Sûresi 52

İşte her insan, varlığın hakikatini görebilmeli ve varlığı Hakk’tan ayrı görmemelidir.

Her kim varlığın hakikatini göremezse, varlığın sûret boyutunda kalırsa, kendini varlıktan ayrı görür ve iblisleşir.

Bir karınca, bir böcek, bir kuş, bir çiçek, bir ağaç, bir taş, bir damla su, hepsi bizler gibi yaratılmış bir varlıktır ve asla bizden aşağı ya da üstün değildir.

Firavunluğa dayanan, dayandığı o alanı terk etmelidir.

Yâni asâsını bırakmalıdır.

Çünkü dayandığı o asâ kişiyi iblis yapar, şeytan yapar.

Mûsâ gibi o asâ bırakılmalı, Allah’ın asâsı olan ilim, edep, rahmete dayanmalıdır.

Önemli olan insan makamına ermektir.

İnsan olan kendini üstün görmez.

İnsan olan hiçbir varlığa hor bakmaz.

İnsan olan kendini daha değerli görerek kibre düşmez.

İnsan olan hiç kimseye zerre kadar zulüm etmez.

İnsan olan iyilik için, yardım için koşar.

İnsan olan karamsarlık ekmez, ümit eker.

İnsan olan korkutmaz, sevindirir.

Ama kendini daha hayırlı gören, yüce gören; korkutur, umutsuzluk verir, karamsarlık verir.

İnsan olan Halk’ta Hakk’a nazar edendir.

İnsan olan kesrette vahdeti görendir.

İnsan olan, tenezzül sahibidir, tevâzû sahibidir.

İnsan olan şefkat ehlidir, aşk ehlidir, sevgi ehlidir.

Hepimiz, Allah'ın râhimiyet boyutundan süzülüp geldik.
Bizi var eden bizi asla bırakmadı, her an vücûdumuzda tecelli etmekte ve vücûdumuzun sahibidir.

Allah, her vücûdun zâtıdır, sahibidir, orada kendini gösterir.
Allah, Mûsâ'dan hepimize seslendi.

Ey insanoğlu!

İnancını düşün!

Düşün dayandığın, tutunduğun bilgiler nedir?

O bilgiler seni ne hâle koydu düşün?

O bilgiler seni Kâmil insan eyledi mi?

Yoksa, kibirli, çıkarıcı, hor baktıran, kendini yüce gösteren biri mi eyledi?

Ey insanoğlu!

Senin dayandığın, ayrımcılıktır, kendi egondur.

Senin dayandığın, kibrindir, gururundur, benliğindir.

Senin dayandığın, bâtlı bilgilerdir.

Senin dayandığın, kendini yüce görmektir, başkasına hor bakmaktır.

Ey insanoğlu!

Artık kendine dayanma, Bana dayan.

Senlik, benlik kavgasını bırak, Bizliğe dayan.

Bâtlı bilgileri bırak, ilme dayan.

İkiliği bırak Tevhîde dayan.

Mûsâ'nın kıssasında, Mûsâ kutsal Tuvâ dağında önce tutunduğu asâyı bırakır.

Sonra Allah'ın al bu asâyı diye bildirdiği asâyı alır.

Tutunduğu asâyı bıraktığında o asâyı bir yılan, bir canavar gibi görür.

Mûsâ çekinir, korkar ve geri çekilir.

Mûsâ anlar ki, tutunduğu, dayandığı bâtlı, kibre dayalı bilgiler, onu nasıl canavarlaştırmış, zalimleştirmiş.

İşte kişi, nasıl canavarlaştığını anladığında, o bâtil alandan çekinir ve oraya bir daha yaklaşmamak için gayret gösterir.

Bir Kişi Hakk'a ait olan hakikatlere ulaşmadığı müddetçe, kendi bildikleri her zaman onu kibre, gurura, benliğe, kötülüğe, ayrımcılığa sürükler.

Bir kişi, kendi bildiği bâtil bilgileri terk etmelidir, Hakk'a ait olan ilmî bilgilerle donanmalıdır.

Allah'ın "bu asâyı al" diye bildirdiği ve Mûsâ'nın aldığı âsâ, Hakk'a ait olan ilmî bilgilerdir.

İlme dayalı bilgiler, hakikatlerin kapısının anahtarıdır.

Mûsâ, Hızır ile buluşmadan önce Mukaddes Tuvâ vadisinde, nalınlarını ve âsâsını terk etti.

Mukaddes Tuvâ vadisini; hem insanın vücûdu, hem de insanın beyni olarak düşünebiliriz.

İnsanın vücûdu, Allah'ın mukaddes şehridir.

İnsanın beyni, Allah'ı idrâk edecek olan bir deryadır.

İnsanın beyni temiz olmalıdır ki Allah'a şahitlik etsin.

İnsanın beyni, hem bâtil bilgilerden hem de dünya hırsından kurtulmalıdır ki, Allah'ın mukaddes şehri olan vücûd şehrine adım atılsın.

İşte o mukaddes şehre adım atabilmek için, nalınlar ve âsâ terk edilmelidir.

Allah, mûsâ'ya bildirdi:

"Dayandığın o seni kibre düşüren asânı-bâtil bilgileri terk et."

"Şu asâyı al, o asâ ilme dayalı bilgilerdir."

"O asâ ilm-i ledün yoludur."

"Artık ilme dayan, ilme dayanarak Bana dayan."

"Kendi kibrine dayanmayı bırak."

"Benim merhametime dayan."

"Git, ilm-i ledün sultanı olan Hızır'ı bul, o sana Bana nasıl dayanacağını öğretir."

Allah, mûsâ üzerinden hepimize bildirdi.

MÛSÂ VE HIZIR

Mûsâ, Kutsal Tuvâ Vadisinde, nalınlarını çıkarmış, asâsını bırakmış ve Hızır'ı bulması tavsiye edilmiştir.

Aktarılan hikâye şöyledir:

Günlerden bir gün Mûsâ'ya biri sorar: "Ey Mûsâ! İnsanların en âlimi kimdir?"

Mûsâ bir gaflet içinde; "Ben, en bilgiliyim" deyiverir.

Mûsâ'nın bu tavrı, firavunun sarayında aldığı eğitim sonucudur.

Mûsâ bu söyleminin pişmanlığını taşır.

Gönlüne düşen ateş, onu arayışa sürükler.

Ve Hızır'ı arama yolculuğu böyle başlar.

Mûsâ'nın Mûsâ olma yolculuğu, Hızır ile tanışmasıyla başlamıştır.

Hızır'dan maksat; tüm Hazeratı, yâni tüm varlığı her an tutan Hakk'tır hakikatine ermiş kişi olan Kâmil kişidir.

Hızır denilen Kâmil kişi her an Hakk'ın huzurunda şuuruyla yaşayan kişidir.

Hızır hakikatte Hazret makamına ermiş kimsedir.

Hazret makamı, Muhammed makamıdır.

Mûsâ'nın kendini bilmesi ve Allah hakikatine ermesi, Hızır'dan aldığı eğitim sonrası gerçekleşmiştir.

Hızır ile buluşan Mûsâ, Hakk yolunun talebesi olmuştur.

Hızır ise onun Mürşid-i Kâmil olmuştur.

Mürşid-i Kâmil kimdir:

Nalınlarını ve asâsını bırakmış, hakikat yoluna tâbi olmuş kimsedir.

Zamanında tâbi olduğu, içinde yargılayıcı bilgiler olan git-tiği inanç yolunu muhasebe etmiş, kendini ne hale getirdiğini anlamış kimsedir.

Hakikat yolunda yol almış, nice sırlara erişmiş kimsedir.

Ki O kimse; Hakk'a şahit olmuş kimsedir...

İlim ve edeb yolunun yolcusudur...

Yaptığı tebliğ ile asla kendine davet etmez...

Gelen talebeyi, ilk anda Hakk'a yönlendirir...

Kendini yüce görmesi, seçilmiş görmesi asla olmayan kimsedir...

Hiçbir zaman kibir içinde olmayan kimsedir...

Asla birilerini övüp, birilerini yermez...

Sunduğu her bilgi Allah'a ait ilmî bilgilerdir...

Tevhîdî şuurdan asla ayrılmaz...

Her sözüyle Allah'ı anlama duygusunu hissettirir.

Asla kendini, Allah ile talebesi arasına koyacak kelimeler etmez...

Asla kendisinin övülmesine izin vermez, böyle bir ortamın oluşmasına izin vermez...

Kişiyi Hakk sarhoşluğuna sürükler, kendisine esir etmez...

Asla menfaat, makam, şan, şöhret peşinde olmaz...

Asla dinî alanı, menfaatine alet etmez, kimseye yük olmaz...

Alnının teriyle çalışır, karnını doyurur...

Tekasür sûresinde belirtildiği gibi; çoğalma derdine, bu kadar müridim var, halifem var derdine asla düşmez...

Sevgiyi, saygıyı hissettirir...

Kendini bilme yoluna talebeyi iletir...

Talebeyi kendine döndürür, kendi vücûd şehrinde nice hakikatlerin olduğunu bildirir...

İşte Mûsâ, Hızır ile yâni Mürşid-i Kâmile buluşmuş ve onun hakikat yolculuğu başlamıştır.

Hızır ile buluşmak, İlm-i Tevhîd yoluyla buluşmaktır.

İlm-i Tevhîd yolunda, İlm-i ledün kapıları açılacaktır.

Hızır ile Mûsâ'nın buluşması, mürid ile mürşidin buluşmasıdır.

Mûsâ'dan maksat, hakikati anlamak isteyen bir talebedir.

Hızır'dan maksat, İlm-i Tevhîd yolunun usta talebesi, yâni mürşididir.

İlm-i Tevhîd yolunda, mürid de mürşid de hakikatleri anlamak isteyen birer talebedir.

Nasıl ki bir mesleği öğrenmek için bir ustaya gidilir.

Yaratılışın ve yaratanın hakikatini öğrenebilmek için de, Kâmil bir insana gidilir.

Ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum, Allah nedir, yaşamın sırrı nedir, bu âlem nasıl oluştu? Bunlara benzer sorular gönlüne düşen her insan bir arayışa düşer.

İşte bu arayış, bu soruların cevabını bilen bir Kâmil insana götürür.

O Kâmil insan, Hızır'dır.

İşte Mûsâ, o Kâmil insanı aramak için yola çıkmıştır.

Kehf Sûresinde bu kıssa sunulur.

Kehf Sûresi 60-

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ
الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا

Ve iz kâle mûsâ li fetâhu lâ ebrehu hattâ ebluga mecmeal bahreyni ev emdiye hukubâ

Ve iz kâle Mûsâ : Demişti, Mûsâ,

Li feta hu : Genç arkadaş, yol arkadaşı, ilim yolunda olan,

Lâ ebrehu : Ayrılmayacağım, durmak yok,

Hattâ ebluga	: Hattâ, erişmek, ulaşmak, belîğ, bilgiyi almaya hazır hâle gelmek,
Mecmea	: Cem eden, Tevhîd eden, birleşti,
El bahreyni	: İki deniz, bilge kişi, kâmil kişi,
Ev emdiye hukuba	: Geçip gitmek, senelerce kalmak, günlerce,

Meâli: "Mûsâ yol arkadaşına: Tevhîd sırrını bilen bilge kişiye ulaşınca kadar durmak yok, hatta günlerce gidilse bile, demişti."

Mûsâ'nın içine düşen ateş, onu yola düşürmüştü.

İçe düşen aşk ateşinin önüne geçilemezdi artık.

Mûsâ, tacı tahtı terk etmiş, firavunluğu bırakmış, bir arayışa düşmüştü.

Nasıl arayacağını da bilmiyordu.

Rabbini bilmek, onu görmek istiyordu.

Hakk'ı bilen, Hızır'ı bulmak istiyordu.

Hızır'ı bilen birini mutlaka bulmalıydı.

Mûsâ'nın arayışta olduğunu bilen biri, ona yaklaştı ve onunla arkadaş oldu.

Mûsâ'nın gönlü samimiydi, tacı tahtı terk etmişti, gönlüne düşen aşk yüzünden, hâlinden yansiyordu.

Mûsâ ile buluşan, Mûsâ'nın ne kadar samimi olduğunu görmüş, ona yaklaşmış, onunla arkadaş olmuştu.

Çünkü, bir zaman ona da birisi arkadaş olmuş, onu Hızır'la buluşturmuştu.

Hızır'ı bilen Hızır'a götürürdü.

Mûsâ da Hızır'ı bilen biriyle arkadaş olmuştu.

Mûsâ'nın yol arkadaşı kimdir?

Mûsâ onu nasıl bulmuştur?

Bulduğu kişi, Mûsâ'ya nasıl güvendi de onunla yol arkadaşlığı yapmıştır?

Mûsâ'nın gönlüne; "Allah nedir, ben onu nasıl bulabilirim, ben onu nasıl görebilirim?" soruları düştüğünde Mûsâ'nın arayışı başlamıştı.

Bu ve buna benzer nice sorunun cevabını bulabilmek için, hakikat yolunda olan birini bulmak gerekiyordu.

Yâni daha önce böyle soruların cevabını arayan ve cevapların nasıl bulunacağını bilen birini bulmak gerekiyordu.

Mûsâ, Allah hakkında bilgisi olmadığını anladığında, tenez-zül gösterip bir arayışa düştü.

Ve kendi gibi arayışta olan birini buldu.

Mûsâ'nın yol arkadaşı, İlm-i Tevhîd yolunun yolcusu idi.

Daha önce Hızır'ı bulan idi.

Mûsâ yol arkadaşını bulmuştu.

Onu Hızır'a götürecektir olan oydu.

Bulan Mûsâ mı idi, Mûsâ'nın samimi bir arayışta olduğunu bilip, Mûsâ'yı bulan mı idi?

Hızır ile buluşma yeri "Mecmeal Bahreyn"di.

Âyette, "Mecmeal Bahreyn" iki deniz olarak belirtilmiştir.

İki deniz boyutunu birçok açıdan düşünebiliriz.

Mürşid ve müridin buluşması gibi.

Zâhiri ilimler ve bâtuni ilimler gibi.

Tenler boyutunun ve canlar boyutunun birliği gibi.

Sıfatlar boyutunun Zât boyutunda Tevhîd olması gibi.

Rûh boyutu ve nûr boyutunun iç içe olması gibi.

Müennes ve müzekker boyutunun birliği gibi.

Rahîm ve rahmânın birliği gibi.

Kadının yumurtasındaki ve erkeğin spermindeki DNA'ların birleşimi gibi.

Bu âyette geçen iki denizi, mürid ile mürşidin buluşması olarak düşünebiliriz.

Mürşid, deryanın içinde olduğunu anlamış olandır ve o deryaya teslim olandır.

Mürid, henüz bir deryada olduğunun farkında değildir, kendi gerçeğini arayan bir kimsedir.

Bunu fark etmek için, bir mürşid'e gidilir.

Ki o Mürşid, Bilge kişidir.

O Bilge kişiden, deryanın hakikatini anlamak için İlm-i Tevhîd dersleri alınır.

İki deniz olan, mürşid ile mürid, Allah'ın hakikatlerinde buluşurlar.

İki deniz, biri acı, biri tatlı denizdir.

Acı deniz; Hakk'ı bilmeyen, duyguları, düşünceleri, hâlleri ile bir gaflet içinde olan, dili acı, hâli acı talebedir, sâliktir, müriddir.

Tatlı deniz; Hakk'a teslim olmuş, her an secde içinde olan, İnsan makamına ermiş, İslâm makamına ermiş, dili tatlı, düşünceleri tatlı, hâli tatlı olan Mürşid-i Kâmil'dir.

"Mecmeal Bahreyn" aynı zamanda, Hızır'dır.

Hızır, Mürşid-i Kâmil'dir.

Mürşid-i Kâmil, Tevhîd hakikatine erişmiş kişidir.

Mecmeal, cem kelimesinden gelir.

Cem makamına erişen, Tevhîd şuuruna erişmiştir.

Yukarıdaki âyette, Hazreti Mûsâ ile ona kefil olan yol arkadaşının, Bilge kişiye, yâni bir Mürşid'e olan yolculuğu belirtilmiştir.

Mûsâ ile işaret edilen, hakikati arayan, kendini bilme yolunda olan bir talebedir.

İlm-i Tevhîd yolculuğunda nice sırlar vardır ki, hiçbir şey anlatıldığı gibi, görüldüğü gibi değildir.

"Allah nedir?" hakikatini arayan, yaratılışın ve yaratanın hakikatine ermek isteyen kişi, öncelikle aklını gönlünü temizlemelidir.

Aklın ve gönlün temizlenmesi, bâtil olan kendi bildiklerini unutmakla, dünyanın çıkarına düşmemekle gerçekleşir.

Hakikat yolunda eski bildikleri ile yeni bildikleri arasında kalan kişi bocalar.

Mûsâ'nın, bıraktığı ve yeniden aldığı asânın sırrı budur.

Bıraktığı asâ, eski bilişleridir.

Aldığı asâ ise, Hakk'ın ilmine ait olan bilgilerdir.

Hakikat yolu; alınan asâ olan Hakk ilminin bilgileri ile açılır.

Bir kişiye, eski bildiklerini bırakmadan ona İlm-i Tevhîd tebliğ edilmez.

Tebliğ denilen, hakikatin bilgilerinin sunulmasıdır.

Bahre dalan kişi, sunulan bilgilerle yol bulan kişidir.

Hızır'dan maksat "El Bahri" esmâsı gönlünde tecelli etmiş kişidir, yâni Bilge kişidir.

Bilge kişi yâni Hızır; tüm Hazeratı, yâni tüm varlığı her an tutan Hakk'tır hakikatine ermiş olan Kâmil kişidir.

Hızır denilen Kâmil kişi, her an Hakk'ın huzurunda olmanın şuuruyla yaşayan kişidir.

Hızır hakikatte Muhammedî şuura erişmiş olandır.

Mûsâ'ya Hızır'lık yapan, Halk'ta Hakk'ın birliğine nazar edendir.

Âyette geçen "El Bahreyn"; deniz, derya, Bilge kişi anlamındadır.

"El Bahri" esmâsı gönüllerinde tecelli etmiş kimseler; Bilge kimselerdir, Mürşid kimselerdir, Kâmil kimselerdir.

Kâmil olan bir kimse; her an Allah deryasının içinde olduğunu fark edendir ve o şuurda yaşayandır.

Kâmil kimse, hangi varlığa bakarsa baksın, her varlığın Allah deryasında olduğunu görür.

Gönüllerinden akan bilgiler, Allah'ın deryasına ait olan bilgilerdir.

Onlar hevâlarından asla bir şey konuşmazlar.

Mûsâ, günlerce gidilse bile Hızır ile buluşmalıydı.

Mûsâ arkadaşı ile yola koyulmuş, Hızır'a olan yolculuk başlamıştı.

Mûsâ'ya, Allah hakikatine erebilmesi için, Allah hakikatine eren birini bulması gerektiği bildirilmişti.

Mûsâ, arkadaşı ile birlikte, içine düşen aşk ateşiyle yola koyuldu.

Arkadaşı, Hızır'ı bilen biriydi.

Mûsâ'yı Hızır'a götürecekti.

Yol arkadaşı denilen kişi, aynı duygu ve düşünceleri taşıyan kişidir.

Mûsâ'nın yol arkadaşı daha önce Hızır'a talebe olmuş kişidir.

İlm-i Tevhîd yolunun yolcusu olabilmek, o yolun insanını bulmakla mümkün olacaktır.

Hızır'a gidebilmek için, samimi bir gönülle hakikati arayan olmak gerekir.

Hakikat yolunun yolcusunun bir beklentisi yoktur, makam, şan şöhret beklentisi içinde değildir.

O kişi sadece Allah hakikatini anlamak isteyendir.

O kişi varoluşu ve var edeni anlamak isteyendir.

Hızır'la buluşacak olan; bencil, gururlu, kibirli, hor gören, kendini yüce gören, sert, gaddar olan kimse olmamalıdır.

Tevâzû içinde, alçak gönüllü, şefkatli, koruyucu, sahip çıkan olmalıdır.

İşte, Mûsâ da her şeyi terk etmiş, Hızır'ı bulmak için yola çıkmıştır.

Yol arkadaşı Hızır'ın makamını biliyordur.

Mûsâ'da bir samimiyet görmüş, onu Hızır'a götürmek için gayret göstermiştir.

Mûsâ ile yol arkadaşı, sohbet ede ede Hızır'a gitmek için yola çıkmıştır.

Yol arkadaşı, Mûsâ'yı Hızır'a giden yolda hem dinlemiş hem de bilgiler vermiştir.

Birçok müellif "Li feta hu" Mûsâ'nın yol arkadaşı için; hizmetçisi, yardımcısı, uşağı, bir adamı, genç adamı, delikanlısı diye tanımlar getirmesi doğru değildir.

Mûsâ'nın yol arkadaşı, Hızır'ı bilen, Hızır'a tâbi olmuş, İlm-i ledûn yolcusu olan biridir.

Mûsâ'ya kefil olacak olandır.

Hakikat yolunun yolcusudur.

Mûsâ'yı Hızır'a götürecektir olandır.

Kehf Sûresi 61-

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ
سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا

Fe lemmâ belega mecmea beynihimâ nesiyâ hûtehumâ fetehaze sebîlehu fil bahri serebâ

Fe lemmâ belega	: Böylece, olduğu zaman, erişti, ulaştı, buldu,
Mecmea beyni humâ	: Toplanma, cem olan, Tevhîd eden, aralarında,
Nesiyâ hûte humâ	: Unuttular, balığı, gönlü, gönüllerindeki hissiyat, onlar,
Fe ittehaze sebîle hu	: Böylece, edindi, buldu, kendi yolunu,
Fî el bahri	: Deniz, bilge kişi, doğru gidilen yer, sonsuzluk,
Sereben	: Kaydı gitti, aktı, gönlü kaydı,

Meâli: "Böylece onlar, Tevhîd sırrını bilen bilge kişiye ulaştıklarında, gönüllerindeki kendi bildiklerini unuttular. Böylece gönülleri bilge kişinin anlattıklarına doğru kaydı."

Mûsâ ve arkadaşı, Tevhîd hakikatine ermiş olan bir kimseyle buluştular.

Bilge kişinin anlattıkları Mûsâ'nın gönlüne uymuştu.

Daha önce din adına anlatılan bilgiler, hep yargılayıcı, öteleyici, hor baktırıcı idi, yargılayıcı idi.

Ama burada anlatılanlar, hep Hakk üzere idi.

Hep birleştirici idi.

Hep Hakk'a ait olanlar konuşuluyordu.

Mûsâ'nın gönlü anlatılanlara akıp gitmişti.

Mûsâ daha önce din adına, Tanrı adına duyduklarını, Hızır'dan duydukları ile kıyaslamıştır.

İnsanın din adına duyduğu şeyler, gönlünü rahatsız ettiğinde, bir arayışa düşer.

Her inanç grubu, kendi inandığı Tanrı inancıyla başkasına saldırır, onları kâfir görür.

Oysa gerçek böyle mi olmalıdır?

Bir inanç diğerinden üstün olabilir mi?

Eğer Kur'ân'ı iyi anlarsak, hiçbir kültürün inancını küçük görmeye hakkımız yoktur. Onların ibadetlerini, itikatlarını alaya almaya hakkımız yoktur.

Hucurât Sûresi 11: "Ey iman edenler! Bir topluluk bir toplulukla alay etmesin, belki de o alay edilenler daha hayırlıdır."

Hepimizi yaratan aynı Allah değil mi?

Hepimizi şekillendiren aynı Allah değil mi?

Mûsâ, yaratıcısını tanımak istemiş ve Hızır ile buluşmuştu.

Bu âyetteki işaret edilen, "Nesiya hûte-humâ" kişinin gönlünün bir deryaya kayıp gitmesidir.

Kişi, bir topluluğa katıldığında ya da birini dinlediğinde, orada anlatılanlara gönlü uyuyorsa, artık gönlü oraya kayıp gitmiştir.

Her insan farklı farklı gruplara katılır ve orada anlatılanları dinler.

Eğer kişinin gönlü o anlatılanlara uymuyorsa, onun bedeni o kişiyi orada tutmaz, oradan uzaklaştırır.

Ama kişinin gönlü orada anlatılanlara uyuyorsa, hep oraya tekrar tekrar gitmek ister.

Kişi, bir yerde anlatılanları dinlediğinde, hemen kendi inancıyla kıyaslar.

Eğer kişi, kendi inancına sıkı sıkı bağlıysa, kendi inancı hakkında sorgulaması, tereddüdü yoksa, anlatılanlar kendi inancına uyuyorsa, orada kalır.

Ama anlatılanlar kişinin inancına uymuyorsa, oradan uzaklaşır.

İlm-i ledün yolunda kişi, ayrımcılık içinde olan bir inanca bağlı olmamalıdır.

Kişi, anne babadan öğrendiği inancı sorgulamaya başlamışsa, bir arayışa düşer.

Kişinin gönlü emin olmak için sorgular, şahit olmak ister.

İşte, Mûsâ da Hızır'ın anlattıklarına gönlünü vermiş, gönlü Hızır'ın anlattığı ilmî bilgilere kayıp gitmiştir.

Kehf Sûresi 62-

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ
سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا

Fe lemmâ câvezâ kâle li fetâhu âtinâ gadâenâ lekad lekînâ
min seferinâ hâzâ nasabâ

Fe lemma câvezâ : Böylece, olduğunda, mesafe, varılan yer,
ulaşılacak yer,

Kâle li fetâ hu : Dedi, genç arkadaşına, yol arkadaşına,

Âti nâ : Bize getir, sun, ver,

Gadâe nâ : Kahvaltı, gıda, yemek, bildikleri, biz,

Lekad lekînâ : Doğrusu, buluştu, hissetti, maruz kaldı, birlik,

Min seferinâ : Seferimiz, yolculuğumuz, taşıdıklarımız,

Hâzâ nasaben : Bu, yorgunluk, bitkinlik, meşakkat,

Meâli: "Böylece vardıkları yerde yol arkadaşına dedi ki: Gıdamızı getir. Doğrusu yolculuğumuzdan dolayı yorgun düştük."

Mûsâ, yol arkadaşı ile Hızır'ın yanından ayrılıp, yol arkadaşı ile sohbet ede ede, geri dönüş yolculuğuna başlamıştır.

Mûsâ yol arkadaşı ile Hızır'dan duyduklarını konuşmuşlardır.

Bu âyette geçen "Gıdamızı getir" mesajı, gönül gıdasıdır.

Kişinin midesi, dünyalık gıdalarla doyar.

Ama kişinin gönlü, hakikatlerle doyar.

Nasıl ki kişinin midesi yediklerini öğütüyorsa, kişi duyduklarını da düşünmeli onları analiz edebilmelidir.

Kişi, duyduğuna hemen inanmamalıdır, hemen de reddetmemelidir.

Sadece duyduklarını düşünmeli, tahkik etmelidir.

Ön yargılı olan kimseler, kendi inançlarına uygun olan sözleri duyduklarında kabul ederler.

Kendi inançlarına uygun olmayan sözler duyduklarında, hemen söylenenlere tavır alırlar.

Kişi, Hakk'ı bilme yolculuğuna başladığında, kapı kapı dolaşır.

Her kapıda duyduklarını düşünür, gönlüne en uygun olan yeri arar.

Mûsâ da yol arkadaşı ile Hızır'a vardığında, onu dinlemiş, duyduklarını sindirmeye çalışmıştır.

Duyduklarını hemen kabul etmek, elbette kolay değildir.

Ne de olsa, firavunun sarayında büyümüş, orada firavun ve etrafındaki kişilerin din anlayışını dinlemiştir.

O anlayışta seçilmişlik, üstünlük vardır.

Mûsâ hep düşünmüş; "Benim gibi bir insan olan bir İbrâni-den ben niye üstün olayım ki."

Mûsâ, İbrânilere yapılan zulmü hiç onaylamamıştır.

Onlara yapılan zulüm Mûsâ'nın içinde rahmet duygusunu tetiklemiş, o rahmet duygusu Mûsâ'yı Hızır'a kadar getirmiştir.

Mûsâ, atalarından ayrı bir yola düşmüş, Tevhîd hakikatini arayan olmuştur.

Kehf Sûresi 63-

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ
سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا

Kâle eraeyte iz eveynâ ilas sahrati fe innî nesîtu hût ve mâ ensânîhu illeş şeytânü en ezkureh vettehaze sebîlehu fil bahri acebâ

Kâle e raeyte	: Dedi, gördün mü, anladın mı?
İz eveyna	: Orada bulunduğumuzda,
İla es sahrati	: Kaya, sertlik, sert taş, gönüllerin sertliği, çöl, idrâksizlik,
Fe inni nesitu	: Böylece, işte, bundan dolayı, unuttum, orada kaldı,
El hute	: Balık, gönül, hissiyat,
Ve mâ ensa ni hu	: Değil, ne, unutturmadı, engel olmak, onu,
İlla el şeytanu	: Başka, vardır, ancak, şeytani hâller,
En ezkur hu	: Hatırlatmak, anmak, anlamak, onu,
Ve ittehaze sebîle hu	: Edindi, sarıldı, vardır, yol, hakikat yolu,
Fî el bahri	: Deniz, bilge kişi, doğru yol, sonsuzluk,
Aceben	: Acayip, değişik, şaşkınlık, hayret, farklılık,

Meâlî: "Dedi ki: Orada bulunduğumuzda, kendi bildiklerimizin gönüllerimizi nasıl taşıştırdığını anladın mı? İşte gönlümüz orada anlatılan o hakikatlerde kaldı. Bu zamana kadar hakikatleri anlamamıza engel olan şey, şeytani hâllerimizden başka bir

şey değilmiş. Böylece onun gönlü bir farklılık içinde bilge kişinin anlattığı hakikatlere sarıldı.”

Âyette belirtilen “Orada bulunduğumuzda” denilen yer Hızır’ın sohbet sofrasıdır.

“Kendi bildiklerimizin gönüllerimizi nasıl taşıştırdığımı anladın mı?” sözü, firavunun sarayında öğrendiği din anlayışının, nasıl zalimce, gaddarca olduğunun itirafıdır.

Her kişi, kendi inancını sorgulamalıdır.

Kişinin inancı gönülleri gaddarlaştırıyor mu, yoksa şefkat ehli mi yapıyor? Bunu çok iyi düşünmelidir.

Kişi nasıl bir Allah inancı içindedir, çok iyi düşünmelidir.

Allah hakkında bilgiler sunan bazı kesimler; öfkeli, hiddetli, intikamcı, cezalandırıcı, bir inancın yanında olan, diğer inançları cehennemlik ilan eden, erkeklere sayısız cariye sunan, dul-lar bakireler sunan, memeleri yeni tomurcuklanmış kızlar sunan, bir Allah tasavvuru sunuyorlar.

Allah hakkında bilgiler sunan kesimler; insan gibi gören, insan gibi işiten, insan gibi konuşan, insan gibi bilen, insan gibi öfkelenen, intikam alan, kimini seven, kimini sevmeyen bir Allah inancı sunuyorlar.

Allah hakkında bilgiler sunan kesimler; çok tanrılı inançlardan gelen; öfkelenen, gökten taş yağdıran, tehdit eden, intikam alan, rızkı kesen, göklerden şimşek atan, bizden dua bekleyen, ibadet bekleyen, yapmazsak kızan cezalandıran bir Allah inancı sunuyorlar.

Her inanç kendini cennetlik görüyor, diğerini cehennemlik görüyor, bunu da Allah’ın üstüne atıyor, Allah’ın kendinin yanında olduğunu, kendi gibi inanmayanı cehenneme atacağını anlatıyor.

Kur’ân meâlleri de buna göre yapıldı, din diye de bu bilgiler anlatıldı.

“Yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini çarpar” Ra’d Sûresi 13

“Allah’ın lanetlediği, sağır kıldığı ve gözlerini kör ettiği bunlardır.” Muhammed Sûresi 23

“Yoksa siz, gökte olanın üzerinize taş yağdıran bir kasırğa göndermeyeceğinden emin misiniz? Tehdidim nasılmış bileceksiniz.” Mülk Sûresi 17

“Allah, dünyada onların azaplarını çoğaltmayı ve onların kâfir olarak canlarının güçlkle çıkmasını istiyor.” Tevbe Sûresi 85

“Allah, gökten istediğinin kafasına yıldırım atar” Ra’d Sûresi 13

“Biz kentlerden nicelerini helâk ettik! Azabımız onları gece yatarlarken/uyurlarken veya gündüz daldıkları an yakalay-verdi!” A’râf Sûresi 4

Ve onlarca âyetin çeviriminde bizlere; öfkeli, hiddetli, intikamcı, lanetleyen bir Allah inancını sundular.

Buna inandıkları için, kendi inançlarına göre Kur’ân meâli yaptılar.

Ve böyle nice meâller sunup, gençleri Allah hakikatini anlamaktan uzaklaştırdılar.

Ve Hazreti Muhammed ile ilgili, aslı olmayan nice bilgileri topluma yaydılar.

Din ile ilgili, nice ayrımcılığı, nice aslı olmayan bilgileri aktardılar.

İlmi araştırmaları kâfirlik saydılar.

Düşünmeyi, sorgulamayı şeytan işi saydılar.

Araştırmadan, sorgulamadan biat etmeyi, hikmetine erişmeden emirlere, yasaklara uymayı dikte ettiler.

İşte inanç boyutundan gelen tüm bu bilgiler, gönülleri başka düşüncelere kaydırdı.

Gönülleri sertleştirdi, kendi gibi inanmayanı kâfir gördürttü, cehennemlik gördürttü.

İşte Mûsâ'nın hissettiği de buydu "Kendi bildiklerimizin gönüllerimizi nasıl taşlaştırdığını anladın mı?"

Ve Mûsâ Hızır'dan duyduklarına hayran kalmış, gönlü o anlatılanlara kayıp gitmişti. "İşte gönlümüz orada anlatılan o hakikatlerde kaldı" demişti.

Ve Mûsâ, firavunun sarayında din diye bildiği şeylerin onu nasıl şeytanlaştırdığını anlamıştı.

Âyette belirtildiği gibi "Bu zamana kadar hakikatleri anlamamıza engel olan şey, şeytani hâllerimizden başka bir şey değilmiş" diye itiraf etmişti.

İşte her insan, inancını sorgulamalı, duygu ve düşüncelerini analiz etmelidir.

Kendi inancını üstün görüp, başkasını kâfir ilan etmek gaddarlık değil midir?

Kendini cennetlik görüp, başkasını cehennemde yanacak diye görmek zalimlik değil midir?

İnanç kişiyi gaddarlaştırıyorsa, o inanç kişiyi şeytanlaştırır. Merhamet ehli; rahmet için, bağışlanma için, gönüllerin Allah'ı hissetmesi için dua eder.

Her insan günaha düşebilir.

Bir insan günaha düştü diye hemen ona saldırmak, gaddar insanların hâlidir.

Günahları Allah affedebilir, biz bir kişinin günahının affını bilemeyiz.

Biz bir kişinin günahını görürüz ama tövbesini göremeyiz, tövbesinin karşılığı olan, affedilip, affedilmediğini bilemeyiz.

Bir de günah dediğimiz nedir, bunu çok iyi bilmeliyiz.

Kendi inandığımız, ibadet ettiğimiz gibi yapmıyor diye bir kişiyi günahkâr ilan etmek hiç doğru değildir.

Herkes kendi anne babasından öğrendiği gibi inanır, öyle ibadet eder.

Onun için günah nedir, sevap nedir, çok iyi anlamalıyız.

İnsanları inançlarına, ibadetlerine göre yargılamamak gerekir.

Kehf Sûresi 64-

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا

Kâle zâlike mâ kunnâ nebgı ferteddâ alâ âsârihimâ kasasâ

Kâle zalike	: Dedi, işte bu,
Ma kunna nebgı	: Aradığımız şey, aradığımız hakikatler, talep, meyil,
Fe erdedda	: Böylece, döndüler, bıraktı, terk ettiler,
Alâ âsâri hima	: Üzerinde, karşı, tesir eden, eser, iz, kendileri,
Kasasan	: Anlatmak, bildirilen, haber, takip etmek, nakletmek,

Meâli: "Dedi ki: İşte bizim aradığımız hakikatler buydu. Böylece onlar, nakledilen sözleri dinlediler, kendilerine tesir eden kendi bildiklerinden döndüler."

Mûsâ'nın gönlüne uyan Hızır'ın anlattıkları idi.

Mûsâ aradığını bulmuştu, sorularının cevabının olduğu yere erişmişti.

Firavunun sarayında öğrendiklerini ve Hızır'dan duyduklarını kıyaslamış ve anlamıştı ki gönlüne uygun gelen yer Hızır'ın sofrasıydı.

O sofrâ Mâide sofrasıydı.

Mâide sofrası, Hakk'ın sofrasıdır.

O sofrada hakikatler sunulur, lütûflar sunulur.

Aklı ve gönlü temiz olanlar, o sofradan rızıklanırlar.

Nalınlarını ve asâsını terk edenler o sofraya buyur edilirler.

O sofrâ mânâ ildir, ilm-i ledün sırlarının olduğu yerdir.

Her kişi kendine ne uygun ise mutlak orası ile buluşur.

Kişinin mizacı neyse oraya karışır.

Kişinin gönlünde ne filizleniyorsa, kişi oraya doğru meyleder.

Mûsâ, Hızır'ı dinlediğinde gönlü bambaşka bir hâle dönüştü, âdeta coştı, ırmak oldu aktı, bir deryaya karıştı.

Heyecan tüm bedeni sardı, dünya denen boyutu unuttu, tarifsiz bir duyguya kapıldı.

Gönül bir kuş misali uçtu, renk renk açmış gül bahçesine kondu.

Sözler güllere dönüşmüştü, kokuları daha farklı idi.

Her yeri saran o koku neydi öyle, bu koku dünya kokusu değildi, tarifi de mümkün değildi.

Ulvî Âlem'in kokusu böyle bir şey miydi?

Bedeni unutturan, kaygıları bitiren, dünyaya gözleri kapattıran, bambaşka bir âlemin kapılarını açtıran o duygu neydi öyle?

İki deniz buluşmuştu.

Mûsâ'nın gönlü akan bir ırmak olmuş, denizini bulmuştu.

Mûsâ onun için "İşte bizim aradığımız hakikatler buydu" dedi.

"Bizi Allah hakikatine erdirecek olan ilmî bilgiler buydu" dedi.

Yol arkadaşı, Mûsâ'nın sarhoşluğunu görmüştü.

Hızır ile yol alacak gönül Mûsâ idi.

Çünkü Hızır'ı yargılamamıştı, onda eksik aramamıştı, kendi bildikleriyle onu tartmamıştı.

Mûsâ'nın gönlü anlatılanlara tastamam uymuş, Mûsâ teslim olmuştu.

Mûsâ cân kulağıyla dinlemişti.

Hızır'ı dinleyen elbette Hakk'ı dinleyendi.

Cân kulağıyla dinleyen elbet duyacaktı.

İnsan dinlemeli, cân kulağıyla dinlemeli.

Önyargısız dinlemeli, yargılamadan dinlemeli, eksik aramadan dinlemeli.

İlm-i ledün, dinleyene açılır.

İlm-i ledün, samimi olana nasip olur.

Hakikate ulaşmak isteyen kimse; ayrımcılık içeren, yargılayan, kendilerini üstün gösteren, başkalarına hâkir baktıran, gönlüne kibir düşürecek olan, aslı olmayan, ilmî delile dayanmayan, o alandan gelen bâtil bilgilere itibar etmemelidir.

Şuarâ Sûresi 223:

يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ

Yulkûnes sema ve ekserûhum kâzibûn

Yulkune el sema : Atma, fırlatmak, uydurma, kulak verirler, dinlerler, işitme,

Ve ekseru hum kazibun : Onların çoğu, yalan şeyler, yalanlarda kalan, yalancı, aslı olmayan şeyler,

Meâli: "Dinledikleri hep uydurmadır ve onların çoğu yalanlardadır."

İnsan, yalanları, uydurmaları dinlememelidir.

Asılsız şeylerle oyalanmamalıdır.

Asılsız şeylere itibar etmemelidir.

İnsan, varlıktan her an akan ilâhi sesi duymalıdır.

Bilmelidir ki o ses kişiyi ilimle tanıştıracaktır.

Bilmelidir ki o ses kişiyi varlığın sahibi ile tanıştıracaktır.

Tâ-Hâ Sûresi 13:

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى

Ve enahtertuke festemi li mâ yûhâ.

Ve ene ahtertu ke : Ben, seçmek, aramak, tercih, sen beni aradın,

Fe istemi : Öyleyse dinle, kulak ver, işit, anla,

Li ma yûhâ : Vahyolunan şey, sunulan, işaretler, hız,

Meâli: "Sen Beni bir arayışla aradın. Öyleyse tüm kâinattan vahyolunan şeyi dinle."

Bil ki varlıktan gelen sesi dinlemek, her an vahyolunan vahyi dinlemek, seni hakikatlerle buluşturacaktır.

Vahy "Hayy" olana aittir.

Hayy olan Hakk olandır.

Hakk her varlıktan her an seslenir, kendine ait olan hakikatleri sunar.

Tüm hakikatler, o vahiy’de gizlidir.

İnsan vahy’e yönelmeli ve oradan dinlemelidir.

Sükût etmeli ve cân kulağıyla dinlemelidir.

Baş kulağıyla değil, gönül kulağıyla dinlemelidir.

Varlıktan gelen ilâhî sesi dinlemelidir

Seslerin içinde nice mânâ gizlidir.

Hakikat, sesin içindeki mânâda gizlidir

Bilmelidir ki o ses, Hakk’ın kendi sesidir.

Kâf Sûresi:

41: “Seslenenin seslenmesine yakın gelinceye kadar her an kulak ver, dinle.”

42: “Her an her varlıktan Hakk’ın seslenişini işitin. İşte o zaman, enfüsten âfaka olan çıkışı anlarsınız.”

Hakk’ın sesini duymak, varlığın özünden gelen sesi dinlemekle mümkündür.

Tevbe Sûresi 61: “De ki: Dinlemek sizin için hayırdır.”

Ey kardeşim?

Dinle.

Doğayı dinle.

Doğa senin toprak bedeninin kardeşidir.

Doğadan bedene, bedenden doğaya ne mesajlar akmakta.

Doğadaki sesin frekansı, senin bedeninde nice kapıların anahtarıdır.

Doğa sana bir amaç, bir gayret, keşif, üretim kapıları açacaktır.

Doğa sana bedeninin sırlarını keşfettirecektir.

Su sesini dinle.

Su sesi sana ilim kapısını açacaktır.

Nehirde akan suyu, yağmur sesini, çeşmede akan suyu, bardaktaki suyu dinle.

Su sesi senin vücûdunda olan suya ne mesajlar aktarmakta.

Su sesi senin tüm vücûdunda ne kapılar açmakta.

Su sesi seni sana döndürecek, seni seninle tanıştıracaktır.

Gönlüne nice lütûflar sunacaktır.

Kuş sesini dinle.

Kuş sesi, makamlar arası geçişin sırrıdır.

Kuş sesi, bekâ makamından akan kelâm sırrıdır.

Kuş sesi, sana rûhunun kapılarını açacaktır.

Sana uçmayı, makam geçmeyi, tenden câna miraç etmeyi sunacaktır.

Çocuk sesini dinle.

Çocuk sesi, seni gönül saflığına götürecektir.

Çocuk sesi, seni kendi çocuk saflığına ileticektir.

Rüzgârı dinle.

O ses sana neleri getirecektir.

O ses seni nerelere götürecektir.

O ses sana ne duygular sunacaktır.

Doğa sesi, rüzgârın sesi, su sesi, kuş sesi, çocuk sesi, senin mânevi alanında nice kapılar açacaktır.

Varlığın ilâhî mûsikisini dinle.

Her ses beyninde, nice yerleri hareketlendirecektir.

Dinle.

Bil ki tüm sesler bir olandan gelir.

Bir olana gider.

Bir olanı gösterir.

Bir olanın sırlarını sunar.

Dinle.

Cân kulağıyla dinle.

Dinle.

Toprak bedeninden gelen sesi dinle

Dinle.

Rûhtan gelen üflenîşin sesini dinle.

Dinle “Nefahtu fîhi min rûhî” sırrına er.

Bir çiftçi, toprağı dinlemekle, tohumu dinlemekle, ağacı dinlemekle, dalı, yaprağı, çiçeğı, meyveyi dinlemekle çiftçi olur.

Çünkü toprak, tohum, ona her türlü bilgiyi sunuyordur.

Bir doktor vücûdu dinlemekle doktor olur.

Dinle dinle dinle.

Varlıktan seslenen Allah'ı dinle.

O'nunla O'nu dinle.

O'nunla O'na ait olanı dinle.

Mûsâ, Hızır ile buluşmuş, onu cân kulağıyla dinlemişti.

Mûsâ, Hızır'ı dinlemiş, ondan duyduğu bilgiler onun gönlüne uymuştu.

Gönlü heyecan içinde kalmış “Aradığım hakikatler buydu” demişti.

Artık Mûsâ ilmî akışla buluşacaktı.

Aradığı kişiyi bulmuştu.

İlim yolunda olan, Allah hakikatine eren, bir gönül insanını bulmuştu.

Allah hakikatine erebilmek için, Mûsâ gibi bir gönül insanını bulmak gerekli değil miydi?

Nice hakikatlere erebilmek için, İlm-i Ledün yolunda olmak gerekli değil miydi?

Gerekliydi elbette.

İşte Mûsâ gibi bir Hızır'ı bulmak isteyen elbette bulacaktı.

İlm-i ledün yolunda teslimiyet gerekti.

İlm-i ledün, deryasına kavuşan damlaya sunulur.

İlm-i ledün, Hakk aşkıyla yanan gönüllere akar.

İlm-i ledün kapısı, Hızır ile buluşana açılır.

Kehf Sûresi 65-

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ
عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِمَّا لَدُنَّا عِلْمًا

Fe vecedâ abden min ibâdinâ âteynâhu rahmeten min in-
dinâ ve allemnâhu min ledunnâ ilmâ

Fe vecedâ abd	: Böylece, buldular, kul,
Min abid na	: Kullarımızdan,
Âteynâ hu rahmet	: Sunduk, verdik, o, rahmet, merhamet, İlm-i Tevhîd,
Min indi nâ	: Bizim katımızdan, bize ait olan,
Ve allem nâ hu	: Bilen, ârif olan, öğrettik, biz, o
Min ledun nâ ilmen	: Bize ait olan, katımızdaki, ilim,

Meâli 1: "Böylece, kullarımızdan bir kul buldular. O, Bizim ona verdiğimiz rahmetin Bize ait olduğunu bilenlerdendi ve Bize ait olan ilimle, o Bizi bilenlerdendi."

Meâli 2: "Böylece katımızdan sunduğumuz rahmetle Tevhîd ilmini bilen, kullarımızdan bir kul buldular. O bize ait olan İlm-i Ledün'ü bilenlerdendi."

Mûsâ, aradığı soruların cevaplarını bilen bir kişiyi bulmuştu.
O kişi Hızır'dı, bir gönül insanıydı, bir Mürşid-i Kâmil idi,
İlm-i Ledün yolunu bilen biriydi.

Mûsâ, ilim ile tanışacaktı.

Firavunun sarayında din adına öğrendiği bilgiler bitecekti.

Artık ilim ile yol alınacaktı.

Allah'ı layıkıyla idrâk edebilmek için, ilim şarttır.

Bilgi bizi ilimle buluşturmalıdır.

Bilgi asılsız olmamalıdır, bâtil şeyler taşımamalıdır.

Bu âyette geçen "Min ledun nâ ilmen" İlm-i Ledün boyu-
tuna işaret eder.

Allah hakikatine erebilmek için İlm-i Ledün boyutuyla buluşmak gerekir.

İlm-i Ledün, İlm-i Tevhîd dersleri ile açılır.

Âyette geçen “Bize ait olan ilimle, o Bizi bilenlendendi” mesajı çok önemlidir.

Allah hakikatine erebilmek için, Allah’a ait olan ilim ile buluşmak gerekir.

Allah hakikati, Allah’ın ilmiyle anlaşılır.

Nasıl ki bir doktor olabilmek için, Tıp ilmi gerekiyorsa, Allah hakikatine erişebilmek için, İlm-i ledün gerekir.

İşte İlm-i ledün yolu, Hızır ile buluşmakla başlar.

İlme dayalı bilgiler, hakikatlere kapılar açacaktır.

Bilgi asılsız şeylerden oluşuyorsa, ilim yolu açılmaz.

İlim; varlığın kendinde olan, varlığın varoluş sisteminin satır satır yazılı olduğu ilâhî yazılımın işaretleridir.

Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik, o ilmin boyutlarıdır.

Varoluşu anlamak için ilim şarttır.

İlim kişiyi şahit olmaya götürür.

Şahit olmak, varlığın özünde olan işaretlerle mümkündür.

Ezanda günde yirmi defa okunan “Eşhedü” şahit olmaya işaret eder.

İlim ifade etmeyen şeyler, hurâfeler boyutudur, aslı olmayan şeyler boyutudur.

İlim muhakkak ki, ispata götürür.

Onun için Kur’ân, ilim üzere olmayı, ilimden ayrılmamayı tavsiye eder.

İsrâ Sûresi 36: “Ve lâ takfu mâ leyse leke bihî ilm.”

Meâli: “Bir ilim ifade etmeyen şeylerin ardına düşmeyin.”

Bilgi ile ilim inceliği çok iyi bilinmelidir.

Bilgi, ilim demek değildir.

İlim varlığın özünde olan, varoluşun yazılımı olan varlığın gerçekleridir.

Bilgi ise, bir konu ile ilgili, ama kitaplardan ama dillerden akan sözlerdir.

Bilgiler, ama kitaplardan, ama dillerden sunulur.

Aslı var mıdır yok mudur bilmek gereklidir, düşünülmesi gereklidir.

Allah hakkında bilgiler sunanlar, kendi inançlarını doğru kabul ederek, kendi inançlarına çekmek isterler.

Emirler yasaklar sunarlar, kendi inançlarını üstün görürler, kendileri gibi inanmayanlara hor bakarlar.

İnanç boyutunda sadece aktarılan bilgilere inanmak vardır, aslını bilmeden aileden gelen bilgilere bağlanmak vardır.

İlimde ise şahit olmak vardır.

Varlığın özünden, varoluşa ait, işleyişe ait, varlığın nice sıralarına ait olan bir ilim akar.

İşte ilm-i ledün boyutu buradadır.

İlim ifade etmeyen şeyleri konuşmak doğru değildir.

İlim olmadan konuşmak, kişiyi kibre düşürür, kişiyi şeytanlaştırır.

Hacc Sûresi 3: "İnsanlardan, Allah hakkında bir ilim olmaksızın mücadele eden bazı kimseler vardır. O hâlde olanların hepsi şeytani hâllere tâbi olurlar."

Kendi bildiği bâtil bilgilerin doğruluğuna inanan ve tartışmalara girip, ısrarla kendi bildiğini savunan kişi, ilmî bir yola giremeyecektir.

İlme tâbi olmayan kişi, batıl bilgilerle hareket edecektir.

Kendi kibrine teslim olan kişi, şeytani hallere teslim olacaktır.

Mûsâ, ilim olmadan, ilme tâbi olmadan, hakikatleri anlayamayacağını anladı.

İşte Mûsâ, ilim yolculuğunun ne olduğunu hissetmeye başladı.

Mûsâ anladı ki görmek istediği Rabbini, ilmî olarak görebilecekti.

İlmî olarak onu gören Hızır'ı bulmuştu.

Hızır'dan dinlediklerini, ondan ayrıldığında çok düşünmüş, "Benim yolum onunla" diye karar vermişti.

Mûsâ "Seni görmek istiyorum ya Rabbim" hissiyle yanıp tutuşuyordu.

Artık anlamıştı ki Rabbini, ilmî bir yola tâbi olduğunda idrâk edebilecekti.

İlmel yakîn ile başlayan yolculuk, aynel yakîn, Hakkâl yakîn olarak onu Rabbine erdirecekti.

Kehf Sûresi 66-

قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا
عُلِّمْتَ رُشْدًا

Kâle lehu mûsâ hel ettebiuke alâ en tuallimene mimmâ ullimte ruşdâ

Kâle lehu Mûsâ	: Dedi, ona, Mûsâ,
Hel ettebiu-ke	: Tâbi olmak, uymak, takip, tâbi olabilir miyim? Sana,
Alâ en tuallime ni	: Üzere, için, senin bana öğretmen,
Mimmâ ullimte	: Şeyden, sana öğretilen, senin bildiğin,
Ruşden	: Mantıklı, tamlık, kemalât, olgunluk, irşad olmak, doğru yolu bulmak,

Meâli: "Mûsâ ona dedi ki: Sana öğretilen şeylerden bana da öğretmen, benim de kemalât bulmam için sana tâbi olabilir miyim?"

Mûsâ bulunduğu yerden heyecan içinde Hızır'a gitmişti.

Onun kapısına varmış, heyecanla kapısını çalmıştı.

"Geldim" demişti, "benim yolum sensin" demişti.

Bir haftadan beri uyumadım, senin söylediklerini çok dü-
şündüm.

“Her sözün gönlüme, toprağa düşen tohum gibi düştü” dedi.

“İçimde sanki güller açtı, sanki güneş içimde doğdu” dedi.

“Kâlbimin heyecanını durduramıyorum, kanım sanki daha
farklı dolaşüyor, nefes alışım sanki değişti” dedi.

“Aradığım her sorunun cevabı anladım ki sende” dedi.

Artık ondan emindi, ona gönlü kaymıştı.

Gönlü onunla bağ kurmuştu, onunla yol alması gerekiyordu.

Mûsâ Hızır’a rica etti; “kematât bulmam için sana tâbi ola-
bilir miyim?”

Rabbini görme heyecanıyla yanan Mûsâ, bir Mürşid-i Kâ-
mil’e teslim olmaya hazırды.

Doktor olmak için Tıp Fakültesine nasıl tâbi olmak gerek-
liyse, Hakk’a irfân ehli olmak için de bir Mürşid-i Kâmil’e tâbi
olmak gerekliydi.

Bir meslekte ustaya teslim olmak, meslek öğrenmek içindi.

Tıp Fakültesinde hocalara tâbi olmaktan maksat, Tıp ilmine
tâbi olmaktı, hocalar sadece vesile idi.

Bir Mürşid-i Kâmil’e tâbi olmaktan maksat, ondan gelen bil-
giyle Allah’a tâbi olmaktı.

Mûsâ, Hızır ile yol almaya hazırды.

Mûsâ, nalınlarını çıkarmış, asâsını terk etmişti.

Hızır onun gönlünü biliyordu, o gönül pişmeye, olgunlaş-
maya hazırды.

O gönül öğrenmek için heyecan doluydu, Rabbini bilmek
için aceleliydi.

Daha aşılabacak, öğrenilecek, ders alınacak çok şey vardı.

Zaten insan, son nefesine kadar hayat okulunda bir talebe
değil miydi?

Öğrenme denen şey hiç biter miydi?

Allah'ın sonsuz ilmi hiç öğrenilebilir miydi?
Sadece tenezzül gösterilir, öğrenildiği kadar öğrenilebilirdi.
Hakikat yolunda öğrendim, bildim demek yoktu.
Hakikat yolunda, ben uyandım onlar uykuda, ben fark ettim onlar fark etmedi, onlar cahil demek yoktu.
Hakikat yolunda sadece Hakk'ı idrâk etmenin heyecanı vardı.
Mûsâ da bu heyecanla Hızır'a koştu gitti.

Kehf Sûresi 67-

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Kâle inneke len testetîa maiye sabrâ

Kâle inne ke : Dedi, doğrusu, muhakkak sen,
Len testetîa : Asla, dayanamazsın, güç yetiremezsin,
Maiye sabren : Benimle beraber, maiyetimde, arkadaş, akış, sabırlı olmak,

Meâli: "Dedi ki: Doğrusu sen, benimle beraber olduğunda sabırlı olmaya güç yetiremezsin."

Mûsâ Hızır'a "senin gibi ben de Hakk'ı bilmek istiyorum, bana yardım et" dedi.

"Sana tâbi olmak istiyorum, hakikatleri öğrenmek istiyorum" dedi.

"Seni ilk dinlediğimden beri, gönlümde yıldırımlar çaktı, delillerle hakikatleri sunman beni çok etkiledi" dedi.

"Hep Hakk'tan bahsetmen, kimsenin inancına ibadetine söz etmemen, insanları yargılamaman, kimseyi hor görmemen, beni aldı senin gönlüne akıttı" dedi.

Mûsâ, Hızır ile yol almaya hazırды.

Hızır ona ne derse, onu yapmaya hazırды.

Hızır ona, "Hakikat yolunda sabır gerek, sen bu yolda sabırlı olmaya güç yetiremezsin" dedi.

Neler olacaktı, ne bilgiler gelecekti de sabır gerekti.
Neydi sabır?
Nasıl sabır edilirdi?
Allah'a teslim olamayan sabrın ne olduğunu nereden bilecekti?
Tevekkül içinde olmayan nasıl sabredecekti?
Hızır'ın dediği gibi sabırlı olmaya güç gerekti.
Bu güç neydi?
Ben güçlüyüm demekle güçlü olunur muydu?
Kâdir-i mutlak olana teslim olmadan güçlenmek mümkün müydü?

Sabrın gücü nasıl bir şeydi?

O güç sabretmeyi getiriyordu.

Sabır beklemektir.

Bir şeyin sonunu görebilmek için beklemektir.

Bir olayın hikmetine erebilmek için beklemektir.

Güçlü olmayan hiç sabredebilir miydi?

Güç, Allah'ın kudretiyle güçlenmek değil miydi?

Sabır, her şeyin başıydı.

Sabır, nice hikmetlere erişmenin duruşuydu.

Sabır; durmaktır, sebât etmektir, beklemektir, dayanmaktır, acele etmemektir, öfkesini yutmaktır, tahammül etmektir, bazı duygularını hapsedmektir, emek vermektir, bir şeyin sonunu düşünmektir, hikmetine erebilmek için sükût etmektir.

Peki, bunları yapabilmek kolay mıydı?

Allah'a teslim olmadan, O'na tevekkül etmeden sabır tecelli eder miydi?

Allah ile her an râbıta hâlinde olmadan, yâni aklını gönlünü Allah'a bağlamadan sabır olabilir miydi?

Râbıta tüm varlığın birbirine ortak özelliklerle bağlılığıdır.

Nasıl ki insan vücûdunda sonsuz hücre var ama hepsi birbirine bağlıdır, yâni râbîta olmuştur. İşte bu tüm âlemde tüm varlık birbirine bağlıdır.

Râbîtayı anlamak, bu bağlılığı anlamaktır.

Tüm varlık âlemi, tecelliler ile birbirine bağlıdır.

Hakk yolunun yolcusu Hakk'ı anlamak için bir idrâk içinde olup varlığın birbiriyle bağlılığını anladıkça râbîtayı anlar ve oradan da Tevhîd sırrına ulaşır.

Tüm kâinat râbîta hâindedir yâni birbirine bağlı bir hâdedir.

Tüm kâinatı birbirine bağlayan sır Hakk sırrıdır.

İşte tüm varlığı birbirine bağlayan Allah'ın tecellileridir.

Nasıl ki her varlıkta bir işleyiş vardır, bu işleyişe fiil denir, tüm fiiller fâile bağlıdır.

Yâni tüm fiillerin fâili Allah'tır.

Nasıl ki her varlıkta sıfatlar vardır, tüm sıfatlar mevsûfa bağlıdır, mevsûf olan Allah'tır.

Allah tüm vücûdları zâtı ile tutar.

İşte tüm bu bağlılıklar râbîta boyutudur.

Allah, her bir varlığı ve tüm kâinatı, fiiliyle, sıfatıyla, zâtıyla rabteder.

İnsanın vücûdunun hangi organı hangi hücresi birbirinden ayrıdır, elbette hiçbiri ayrı değildir, hepsi birlik içindedir.

Tüm hücreler birbiriyle irtibat hâindedir, yâni râbîta hâindedir.

Nasıl ki insan vücûdunda tüm hücreler bir bedene bağlıdır, işte bu kâinatta da tüm varlık tecellilerle birbirine bağlıdır.

İşte râbîta; tüm varlığın birbiriyle olan bağlılığıdır ve bu bağlılık Allah'ın tecellileriyledir.

Râbîta sırrına vâkıf olan "tüm vücûdları tutan Allah'tır" hakikatine ermiştir.

Râbîta ve sabır iç içedir.

Râbîta makamına ermeyenin sabrı olamaz.

Kehf Sûresi 68-

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا

Ve keyfe tesbiru alâ mâ lem tuhit bihî hubrâ

Ve keyfe tesbiru alâ : Nasıl, sabredersin, tahammül edersin,

Ma lem tuhit : Şey, ne, kavrayamadın, anlayış,

Bihî habir : Onu, haber, bilgi

Meâli: "İç yüzünü kavrayamadığın bilgilere nasıl sabredeceksin ki?"

Mûsâ henüz, râbîta boyutuna gelmemişti.

Bundan dolayı Hızır onun sabredemeyeceğini biliyordu.

İşte bunun için Hızır, Mûsâ'ya; "bir şeyin iç yüzünü göremeyenin sabrı olamaz" dedi.

Çünkü insan haksal bakışa erişmediğinde, bir olayı, bir bilgiyi hemen eski bakışlarıyla değerlendirir.

Eski bakışlarında isyan vardır, tahammülsüzlük vardır, öfke vardır.

Râbitası olmayanın sabrı olamaz.

Kişi, eski bildiklerine bağlı olursa, yargılar, hor görür, isyan eder, öfkelenir.

Onun için Kur'ân birçok yerde "atalarınızdan öğrendiğiniz din anlayışını akledin, düşünün" öğüdünü sunar.

Mûsâ'ya Firavunun sarayında, din diye öğretilenlerle, Hızır'ın öğretecek oldukları aynı şey olmayacaktı.

Onun için Hızır, yolun başında Mûsâ'nın duyduklarına ya da yapılanlara sabredemeyeceğini biliyordu.

Onun için; "iç yüzünü kavrayamadığın şeylere nasıl sabredeceksin ki?" dedi.

Uyarı çok önemliydi; iblis iç yüzünü göremediğinden dolayı iblis olmuştu.

Toprak görmüştü, iç yüzünü görememişti.

“O topraktan yaratıldı” Ben ondan hayırlıyım” demişti. (A'râf Sûresi 12)

Başkasını toprak görmek, özünü görememek, kendini bir başkasından daha hayırlı görüp kibre düşmek, ne büyük bir gafletti.

İblis, kendini yaratılan diğer varlıklardan daha hayırlı görendir.

İblis dış elbisede, sûrette kalan demektir, yâni varlığa baktığında dış yüzünde kalan, iç yüzünü göremeyen, mânâyâ ulaşamayan demektir.

Tüm sûret vücûdlarını tutan Allah'tır.

Eğer biz sûretleri görür sûretleri tutan sûreti göremezsek, iblis oluruz.

Hızır onun için Mûsâ'ya seslendi: “iç yüzüne bak, yoksa sabrın olmaz, isyanın olur” dedi.

Kişinin, Allah hakikatine ermesine engel olan şey kendisidir.

Allah ile arasına perde, varlığın sûret boyutunda kalmasıdır.

Allah ile arasına perde, gördüğü varlığın iç yüzünü görememesidir.

Kişinin Allah ile arasında mesafe yoktur, damla ile derya gibi birdir.

Ama bunu idrâk edemeyen, Allah'ı ayrı kendini ayrı zanneder.

Hızır seslendi:

“Bil ki iblis, senin sûrette kalmandır, bil ki iblis sensin.”

“İblislikten kurtulmak istersen, her şeyin iç yüzünü görmelisin” dedi.

İblis, Âdeme secde etmedi.

Çünkü secde makamına ermemişti.

Bu, kişinin iblislik hâline bir uyarıydı.

Her kim, varlığın sûret boyutunu görür, sûret boyutunu göremezse, işte o kişi iblislik durumuna düşer.

İblis diye ayrı bir varlık yoktur.

İblis, varlığın beşer boyutunda yâni toprak boyutunda yâni varlığın sûret boyutunda kalmaktır.

İblis, varlığın dış elbisesinde, yâni libas boyutunda kalmaktır, yâni toprak boyutunda kalmaktır.

İblis, varlığın özünü göremeyendir.

İblis; dış elbisede, sûrette, toprak boyutunda kalan demektir.

“Melekler secde etti, iblis etmedi” (A'râf Sûresi 11) âyetinin bize verdiği mesaj; her kim varlığın dış yüzünü gördü, iç yüzünü göremedi, işte o iblis durumuna düştü, yâni varlığın toprak boyutunda kaldı, aslını göremedi, anlamındadır.

Âdem'den murad, rûh boyutu idi.

Secdeden murad, rûh boyutuna ermek idi.

Varlığın iç yüzünü göremeyen, hiç Âdem nedir bilebilir miydi?

Onun için Hızır Mûsâ'ya “sûrette kalma, iç yüzüne bak” dedi.

Kehf Sûresi 69-

قَالَ سَتَجِدُنِي إِِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا

Kâle se tecidunî inşâallahu sâbiren ve lâ asî leke emrâ

Kâle se tecidu nî : Dedi, beni bulacaksın,

İnşae Allah sâbiren : İnşallah, isterse, sabırlı olan,

Ve lâ asî leke : Asi olmayacağım, karşı çıkmak, sana,

Emr : Hükümlerine, iş, emr, hüküm, yaptıkların,

Meâli: “Mûsâ dedi ki: İnşallah beni sabreden bulacaksın ve yaptıklarında sana asi olmayacağım.”

Mûsâ “yaptıklarında sana asi olmayacağım” derken, isyan edeceğini de ortaya koymuştu.

Aklında isyan olanın hâlinde elbette isyan olacaktı.

Aklında isyan olmayanın, dilinde isyan sözü olur mu hiç? Elbette olmaz.

İblislik hâlinde olmak, isyan hâlinde olmak değil miydi?

Hızır'a gitmekten murad, iblislikten kurtulmak değil miydi?

İblis secde etmeyerek, isyan etmemiş miydi?

Secdeden murad, meleküt boyutu değil miydi?

Secde başını yere değdirmek miydi?

Yoksa secde gönlünü Hakk'a teslim etmek miydi?

Secdenin mânâsına ermeyen, gönlü dâim secde içinde olmayan, elbet kendine ters gelen bir şeyde isyan hâline düşecekti.

Mûsâ, "hem sabredeceğim, hem de isyan etmeyeceğim" dedi.

Mûsâ sabır edemeyecekti, isyan da edecekti.

Çünkü Mûsâ, henüz ilm-i ledün deryasına dalmamıştı.

Henüz İlm-i Tevhîd dersleri ile tanışmamıştı.

Hızır onu hazırlıyordu.

İlm-i Tevhîd yolculuğu için sabır gerekti, sükût gerekti, isyan etmemek gerekti.

Onun için hakikatler yolunda bazı şeyleri yapmamak için söz verilir.

Aklımız, gönlümüz; kavga, isyan, kibir içindeyse, hakikat kapıları açılmaz.

İlm-i Tevhîd yolculuğu, ancak ve ancak, samimi bir kâlble arayış içinde olanlara, atalarından gelen yargılayıcı inançlardan mutmain olmayanlara, yâni yetim olanlara açılır.

İlm-i Tevhîd dersleri, edebe erişmiş olanlara tebliğ edilir.

Edebe erişmek, bazı şeyleri yapmamaya söz vermek ve o sözü tutmakla gerçekleşir.

Hakikati anlamaya talip olana talebe denir.

Mûsâ da Hızır'a talebe olmuş ve sabredeceğine ve isyan etmeyeceğine dair söz vermişti.

Hakikat yolunda tövbe etmenin maksadı, edeb makamına erebilmek içindir.

Talebeye, tövbesine uyması telkin edilir.

Ve şunlar tavsiye edilir.

Evvela dilini tutacaksın.
Sus orucuna gireceksin.
Din hakkında derslerin bitinceye kadar konuşmayacaksın,
asla tartışmalara girmeyeceksin.
Dilini tutup sadece dinleyeceksin, analiz edeceksin.
Asla dedikodu yapıp, kimseyi çekiştirmeyeceksin.
Kötü düşüncelerde olmayacaksın.
Kötü sözler asla etmeyeceksin.
Kâlbinde dahi kimse için kötü düşünmeyeceksin.
Ayrımcılık içinde olmayacaksın, kimseyi yargılamayacaksın.
Kadın erkek ayrımcılığı yapmayacaksın, hepsini insan ola-
rak göreceksin.
Gönlünü tüm bâtil şeylerden ve zarar verme hâllerinden
temizleyeceksin.
Yâni; hâdesten necâsetten kendini paklayacaksın.
Daima pak gezeceksin.
Daima Hakk'ın huzurundaymış gibi hareket edeceksin.
Yalan söylemeyeceksin.
Haram yemeyeceksin.
Kimsenin hakkını yemeyeceksin.
Zem, haset, fesat, gurur, kibir, inat ve buna benzer fena hâl-
leri terk edeceksin.
Kimse hakkında fena söz söylemeyeceksin.
Kendi kulluğunla meşgul olacaksın, kimsenin ibadetine, inan-
cına karışmayacaksın, kimsenin inancını hor görmeyeceksin.
Toplumda birilerini övüp, birlerini aşağılamayacaksın.
Kesinlikle tartışmalara girmeyeceksin.
Siyasi alan tartışmalarına girmeyeceksin.
Bir siyasiyi övüp, diğerine sövmeyeceksin.
Siyaseti siyasilere bırakacaksın.
Başına gelen şeylere sabredeceksin, asla isyan etmeyeceksin.

Başa gelen şeylerden dersler çıkaracaksın.

Kimseye ve hiçbir varlığa hor bakmayacaksın.

Kimsenin eksikliğini, hatasını aramayacaksın, kimseyle alay etmeyeceksin.

Biri sana bir soru sorarsa derslerin bitinceye kadar "bilmiyorum" diyeceksin.

Varlığı canlı kitâb bileceksin.

Kişilerin yazdığı kitapları kaynak almayacaksın, varlığı kaynak alacaksın.

Okuman, öğrenmen, eğitimin varlık kitâbından olacak.

Derslerin bitinceye, sana dil verilinceye kadar susacaksın.

Sana konuşma izni verilince, hakikatleri bir tevâzû içinde, bilebildiğin kadar, yetim olana, yâni hakikati bir saflık içinde arayana, onun aklî seviyesine göre anlatacaksın.

Kitaplardaki bilgilere ve duyduğun bilgilere göre değil, kendi varlığındaki ve her varlıktaki Hakk'ın ilmine göre kendini yetiştirmeye çalışacaksın.

İşte Hızır, Mûsâ'ya, bunlara uy, sabret demişti.

Bunlara uyan bir kimse, aklını ve gönlünü sadece Hakk'ı anlamak için hazırlar.

Akıl ve gönül bir şeye yoğunlaştığı zaman, kişi o konu hakkında daha da derinleşir ve Kâmil bir kimse olur.

Mûsâ da Hızır'a; "İnşallah beni sabreden bulacaksın ve yaptıklarında sana asi olmayacağım" dedi.

Sabredenler, dilini tutanlar, isyan etmeyenler, elbette nice hakikatlere erişecektir.

Elbette, İlm-i Tevhîd dersleri ile tefekkür içine giren, gönlünü Hakk'a bağlayan, İlm-i ledün sırlarına erişecektir.

Kehf Sûresi 70-

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ
أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

Kâle fe in ittebatenî fe lâ teselnî an şeyin hattâ uhdise leke
minhu zikrâ

- Kâle fe in ittebate nî : Dedi, öyleyse, bana tâbi olduğunda,
Fe lâ tesel nî an şey : Bana soru sorma, bir şey,
Hattâ uhdise leke : Hattâ, oluncaya kadar, ben anlatmadıkça,
hadise, sana,
Min hu zikren : Ondan, zikir, öğüt, anlatmak,

Meâli: "Dedi ki: Öyleyse bana tâbi olduğunda bana bir şey sorma, hatta ben söyleyinceye, onun hakikatini anlatıncaya kadar."

Ve böylece Mûsâ'nın İlm-i Tevhîd, İlm-i Ledün yolculuğu başlamıştı.

Mûsâ, Hızır'ın elini tutacak, Hızır da Mûsâ'yı Hakk'ın eli ile tanıştıracaktı.

Mûsâ da ahdine uyacak ve ona nice hakikatler nasip olacaktı.

Mûsâ dilini tutacak, yapılanlara, anlatılanlara isyan etmeyecek ve sabır edecekti.

Mûsâ'nın seyr-i sülûk yolculuğu başlıyordu.

Seyr-i sülûk: Kişinin kendi vücûduna dönmesi, orada yolculuk etmesi, kendi vücûdunu var edenin işaretlerini görmesi, anlaması ve seyretmesi demektir.

Yâni kişinin kendi enfüsî âlemine adım atması ve varoluşun ve var edenin hakikatlerine ulaşması ve o ulaştığı hakikatleri kendinden ve cümle varlıkta seyretmesi demektir.

Seyr-i sülûk, ilm-i ledün yolculuğudur.

Sülûk; gidilen yol demektir.

Sâlik de; yola giren, yolda giden, yolcu demektir.

Burada yol denilen kişinin kendi vücûdudur.

Sâlik de, kişinin kendi vücûdunda yolculuk etmesi demektir.

Yâni, yol da yolcu da kişinin kendisidir.

Kişi, bu seyr-i sülûk yolunda kendini var edeni anlar ve damla misali deryasına karışır.

İşte seyr-i sülûk; sûretten sûrete olan yolculuktur.

Ve sûretten sûrete dalgalanan âlemi seyretmektir.

Seyr-i sülûk yolculuğu bir Hızır ile başlar.

Hızır kişiyi kendi enfüsüne döndürür, kişi kendi vücûd şehrinde nice sırlara makam makam erişir.

Hicr Sûresi 16: “Ve le kad cealnâ fis semâi burûcen ve zey-yennâhâ lin nâzırîn.”

Meâli: “And olsun Ulvî Âlem’de yüksek makamlar oluşturduk ve seyredenler için onu sıfatlarla donattık.”

İsrâ Sûresi 79: “Ve minel leyli fe tehecced bihî nâfileten leke asâ en yebaseke rabbuke makâmen mahmûdâ.”

Meâli: “Sen varlığından geçerek Halk’ta Hakk’ı seyret. Umurlur ki sen, Rabbinden açığa çıkan tüm varlığın niteliklerinin kaynağına erersin.”

İşte seyr makamı:

Makam ve meratiplerde nice hakikatlere şahit olmaktır.

Kişinin kendi vücûdunda enfüs yolculuğudur.

Vücûd şehrinde nice hakikate şâhit olmaktır.

Halk’ta Hakk’ı seyretmektir.

Hakk’ın kendinde kendini seyretme makamıdır.

Nûrun, nûru seyretmesidir.

Hakk ve Halk makamlarının birliğidir.

Hakk’tan doğan Halk oluşun, yâni Muhammed nûrunun seyr-i zevk-i keyfiyetidir.

Hakk ve Halk'ın cem olup, Allah zevki keyfiyetinin zevkidir.
Hızır Mûsâ'ya; "bana tâbi olduğunda bir şey sorma, hatta ben söyleyinceye, onun hakikatini anlatıncaya kadar" diye bildirdi.
Artık dilini tutma, sabretme, iç yüzünü görebilme yolculuğu olan seyr-i sülûk yolculuğu başlıyordu.

Kehf Sûresi 71-

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا
لَتُغْرَقَ أَهْلُهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا

Fentalakâ hattâ izâ rakibâ fîs seffineti harakahâ kâle e haraktehâ li tugrika ehlehâ lekad cite şeyen imrâ

Fe intalakâ	: Böylece, gittiler, yol aldılar,
Hattâ izâ rakib	: Hattâ, bininceye kadar, bağlanıncaya kadar,
Fî es seffineti	: Gemi, yük taşıyan, içinde bilgi barındıran,
Haraka hâ	: Deldi, yırttı, yakıcı, onu,
Kâle e harakte hâ	: Dedi, onu neden deldin, deldin mi?
Li tugrika ehle hâ	: Boğmak, battı, onun ehlini, ahâlisini, sahipleri,
Lekad cite şey emr	: And olsun, yaptın, şey, iş, sen nasıl bir iş yaptın,

Meâli: "Böylece bir gemiye bininceye kadar yol aldılar. O onu deldi. Dedi ki: Sen onun sahiplerini boğmak için mi deldin? And olsun ki sen, nasıl bir iş yaptın?"

Mûsâ, ilm-i ledün yolculuğuna başlamış, nice hakikatlere erişmeye kapılar açılmıştı.

Hızır, Mûsâ'ya, İlm-i Tevhîd tebliği yapmış, hakikatleri nasıl anlayacağını yolunu göstermişti.

Âyette geçen "Böylece bir gemiye bininceye kadar" boyutu zikrullah boyutudur.

Zâkir olan Allah'tır.

Allah her varlıkta her an zikriyle zâkirdir.

Kişi, kendi bedeninde ve her varlıkta zâkir olan Hakk'a eriştiğinde, teslimiyeti başlamıştır.

Zikrullah; her varlıktan Allah'ın seslenişidir, bilinmenin ilk kıvılcımıdır, varlığın açığa çıkma başlangıcıdır, görünen görünmeyen her şeyde olan ilâhî tını, ilâhî rezonans, ilâhî dalgalanmadır.

Hızır, zikir hakikatini hissettirinceye kadar, Mûsâ'yı kendi vücûd gemisine döndürmüştü.

Gemiden maksat, insanın bedenidir.

İnsan o beden gemisine hep "benim" demiştir.

İnsan bir gaflet içinde, benim vücûdum demiştir.

Oysa o vücûd onun mudur?

İnsan kendi bedenini var eden, şekillendiren ve işleten değildir.

İnsan bedenini, kendine nisbet etmemelidir.

Hızırın gemiyi delmesi, geminin suya gark olması; kişinin kendine nisbet ettiği işleyişi terk etmesidir.

Yâni bedenindeki işleyişin sahibinin, Allah olduğunu idrâk etmesidir.

Benim işim, benim gücüm deme gafletinden kurtulmasıdır.

Kendi vücûd gemisine dönen, orada olan bir işleyişi görür.

İşte bu Tevhîd-i efâl boyutudur.

Tevhîd-i Efâl; efâlin birliği demektir.

Bir işe fiil, birçok işe ise efâl denir.

Tevhîd-i Efâl bütün işlerin bir iş olduğunu bilmektir.

Enfüste ve afâkta, sükûn ve harekette görünen fiil âlel itlâk Hakk'ındır.

Enfüs; yâni bizde, afâk; yâni bizden gayri varlıkta ne varsa, hepsinde, gerek hareket, gerek sükûnat hâlinde olsun, görünen fiiller bir fiil olup işleyicisi Hakk'tır.

Herkes, "Allah her şeye kâdirdir dilediğini işler" der ama, Allah'ın işi ayrı kendi işi ayrı zanneder.

Oysa, Tevhîd-i efâl dersi, bizde ve bizden gayrı görünen âlemde ne varsa, tüm varlıkta her an işleyenin Allah olduğunu belirtir.

Allah tüm bedenlerde her an işleyendir.

Bedenleri var eden ve bedenlerden işleyen Hakk'tır.

İnsanın bedeninde olan faaliyet; kâlbîn atması, kanın dolaşımı, hücrelerin çalışması, nefes alıp vermek, fiildir, bunu yapan fâildir.

Fâil ise Allah'tır.

Hiç kimse kendi bedeninde olan işleyişin sahibi değildir.

Kişi, bedeninde olan Allah'ın işleyişi sayesinde, eylemler yapar buna amel denir.

Kişinin, bahçesine çapa yapması, gübre atması, meyve toplaması, araba sürmesi, mutfağında yemek yapması, evini temizlemesi, çamaşır yıkaması, elbisesini ütülmesi, hepsi onun yaptığı amelleridir.

Kişi amellerini, kendi bedeninde Allah'ın işleyişi sayesinde yapar.

Kişinin fiili olmaz, kişinin ameli olur.

Fiil amel inceliğini anlamak, Tevhîd yolunda ana derstir.

Yoksa kişi, kötülükler de Allah'tan deme gafletine düşer.

Enbiyâ Sûresi 23: "Lâ yuselu ammâ yefalu ve hum yuselûn."

Meâli: "Allah fiilinden sorumlu değildir. Ama insanlar amellerinden sorumludurlar."

Enbiyâ Sûresi 22-23: "Eğer Allah'tan başka güçler olsaydı, kargaşalık olurdu. Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. Bütün kâinatı vücûdlandırandır. Onu tarif etmeye kelimeler yetmez. Allah fiilinden sorumlu değildir. Ama insanlar amellerinden sorumludurlar."

Fiil fâil hakikatini anlayan kimsenin amelleri, sâlih amel olacaktır.

Fiil fâil hakikatini anlayamayıp, kötülük de Allah'tandır, Allah her şeyi işler diyenler, zalim amel üzere olacaklardır.

İşte Hızır'ın gemiyi delmesi, Mûsâ'nın kendine nisbet ettiği bedeninin Allah'a ait olduğunu Mûsâ'ya açıklamasıdır.

Elbette buna hemen teslim olmak kolay değildir.

Doğduğundan beri "benim bedenim" diye inanılan bir inancı terk etmek kolay değildir.

Bedendeki işleyişi anlamak, fâil olana teslim olmak nasıl kolay olsun ki?

Bunun için Mûsâ "Sen onun sahiplerini boğmak için mi deldin? And olsun ki sen, nasıl bir iş yaptın?" diye itiraz etti.

Bu itiraz, fiil fâil hakikatini anlamak için tefekkür etmenin zamanını gösteriyordu.

Kişi kendine nisbet ettiği işleyişi terk edecek, işleyişin Allah'a ait olduğunu anlayacak ve teslim olacaktı.

Elbette bunun için derin tefekkür gerekiyordu.

Bir bilgiye ulaşmak başka bir şeydir, o bilgiyi içselleştirmek, idrâk etmek başka bir şeydir.

İdrak etmek elbette belli tefekkür içinde olacaktır.

İşi bırakma, işi terk etme boyutu, fiil fâil hakikatine ermekle mümkün olacaktı.

İşi bırakma, fâil olan Allah'ın işleyişine teslim olmak elbette zaman alacaktı.

Onun için Mûsâ hemen kabullenemedi.

Musevilikte sebt-şabat günü vardır.

Sebt-Şabat günü cumartesi yasağı olarak bilinir.

Sebt-Şabat günü, cumartesi iş bırakma günü diye işaret edilmiştir.

Cumartesi gününü, bir gün olarak değil “iş bırakma günü ne demektir?” diye düşünelim.

İş bırakmaktan maksat, işleyişin Allah’a ait olduğunu anlamak, kendine işleyiş nispet etmemek “ben işlerim, benim gücüm var” zannını terk etmektir.

“Fâil olan Allah’tır” hakikatine ermektir.

Sebt kelimesi; işi gücü terk etmek, tabaklanmış deri, sükûn bulmak, istirahat etmek, hafif uyku, kesmek, boynuna vurmak, saç kesilmiş, cumartesi anlamlarına gelir.

Kelimenin asli anlamı; “iş, gücü terk etmek” demektir.

Yâni kişinin kendine nispet ettiği, “benim işim, benim gücüm” zannını terk etmesidir.

Bir daha da o gaflete geri dönmemesidir.

Kişinin çalışması, eylemleri, bedeninde olan Allah’ın işleyişi sayesinde, onun için kişi bedeninde olan işleyişi kendine nispet etmemelidir, o gaflete düşmemeye gayret göstermelidir.

Sebt günü Kur’ân’da bazı yerlerde geçer.

Bakara Sûresi 65. âyet

Nisâ Sûresi 47 ve 154. âyet

A’râf Sûresi 163. âyet

Nahl Sûresi 124. âyet

Nebe Sûresi 9. âyette subât kelimesi geçer, subât kelimesi de sebt kelimesinden gelir.

Furkan Sûresi 47.âyet subât

Subât; dinlenme, uykuya geçme, kendinden geçme, gücünden geçme anlamlarına gelir.

Sebt-şabat günü; incelediğimizde anlıyoruz ki kişinin kendine işleyiş, güç nispet etmemesidir.

“Fâil olan Allah’tır” hakikatine erebilmektir.

Her varlıkta her an fiiliyle fâil olan Allah’tır.

Kişi kendi bedeninde her an olmakta olan işleyişin sahibi değildir.

Yâni kişi, kâlbının atmasında, kanının dolaşmasında, her an hücrelerinin çalışmasında asla muktedir olan değildir.

Hiçbir varlık kendi bedeninde her an olmakta olan işleyişi yapan değildir.

Tüm varlıkta olan işleyişin sahibi Allah'tır.

İnsan bunu bilmeli ve bu şuurdan geri dönmemelidir.

Nisâ Sûresi 47: "Ev nelanehum kemâ leannâ ashâbes sebt ve kâne emrullâhi mefûlâ."

Meâli: "Yoksa o yasakları dinlemeyip rahmetten uzaklaşanlar gibi, siz de hakikatleri anlamayıp rahmetten uzaklaşırsınız. Tüm varlığın işleyişinde fâil olan Allah'ı anlayın."

Tevrat, çıkış, 20. bölüm 8-11: "Tanrın Rab'be Şabat Günü olarak adanmıştır. O gün sen, oğlun, kızın, erkek ve kadın kölen, hayvanların, aranızdaki yabancılar dâhil, hiçbir iş yapmayacaksınız."

(Not: Tevrat'ta bu âyette, "kadın kölen" diye olan çeviriyi iyi araştırılmalıdır, Mûsâ köleliğe karşı en büyük mücadeleyi verenlerden biridir, bu çevirinin doğru olmadığını düşünüyoruz.)

Kur'ân'da Nisâ Sûresi 47. âyette "kâne emr Allah mefûlâ." "Fâil olan Allah, işleyişin sahibidir" hakikati belirtilir.

Tevrat'ta "hiçbir iş yapmayacaksınız" âyeti sunulur, yâni "kendinize asla işleyiş nispet etmeyeceksiniz" diye işaret edilir.

Yukarıda belirtildiği gibi, Tevrat'ta geçen; "O gün sen, oğlun, kızın, erkek ve kadın kölen, hayvanların, aranızdaki yabancılar dâhil, hiçbir iş yapmayacaksınız" bu âyeti çok iyi anlamalıyız.

Hayvanlar, yabancılar dahi iş yapmayacak ne demektir?

Hangi hayvana; sen bugün uçma, yem arama, yavrularını besleme denilebilir ki?

Burada işaret edilen; öyle bir idrâke ulaş ki “her varlığın kendinde her an fâil olan Allah’tır” hakikatine er, bu hakikatten asla ayrılma mesajıdır.

Kişi, varlığın özünde her an işleyenin, yâni fiiliyle fâil olanın Allah olduğunu anladığında, ne kendine ne de varlığa işleyiş nispet etmez.

İşte, iş bırakma gününden maksat, kişinin kendine “ben işlerim, benim gücüm var” deme gafletinden geçmesidir.

Ve bir daha o gaflete dönmemesidir.

Tevrat’ta on emir bahsinde sebt-şabat günü geçer.

Şabat günü; iş bırakma, çalışmama, işleyişi terk etme, sükûn durumuna geçme, işleyişin Allah’a ait olduğunu anlayıp teslim olma, günüdür.

Musevilikte şabat-sebt günü cuma günü gün batımıyla başlayıp, cumartesi günü gün batımı sonrasına kadar devam eder.

Günlerin son günü cumartesi günüdür, cumadan sonra gelen günlerin hepsi, cuma ertesidir, yâni cem şuurunu her güne yaymaktır.

Toplumda günlerin sonu pazar olarak bilinse de hakikatte, pazar günü, pazar eylemek, Mâide sofrasına oturmaktır.

Pazar eylemek, bir mürşidin sofrasında, İlm-i ledün ile tanışmaktır.

Pazarını eyleyen, yâni ilmî derslerini alan, ertesi gününü pazar ertesi-pazartesi olarak geçirir.

Cumartesi, günlerin sonu anlamında değil, kişinin Hakk’ta cem olmasının zevki keyfiyetidir.

Cumartesi, kulun Hakk’ta yok olmasıdır.

Kur’ân ve Tervat’ı incelediğimizde anlıyoruz ki cumartesi yasağı; kendine işleyiş, kendine güç nispet etmemektir.

Bakara Sûresi 65: “Ve lekad alimtumullezînetedev minkum fîs sebti fe kulnâ lehum kûnû kıradeten hâsiîn.”

Ve lekad âlim tum	: And olsun, bilerseniz, bilmek, ilmin sahibi, siz
Ellezine itedev minkum	: O kimseler, saldırgan, haddi aşan, sizden,
Fi el sebti	: Yasaklara uymayan, cumartesi yasağı, rahat etmek,
Fe kulnâ lehum kûnû	: Böylece, bildirdik, dedik, onlara, olun, oldunuz,
Kıradeten	: Maymun, hayvani hâl, taklitte kalma,
Hâsiîn	: Reddedilen, uzaklaşan, zelil olan, aşağılanan,

Meâli: "Sizler bilenlerden olun. Sizlerden haddi aşan o kimse-ler, yasaklara uymayanlar, böylece bildirdiğimiz hakikatlere uymayanlar, kendi hayvani hâllerinde kalıp, hakikatlerden uzaklaşanlardan olurlar, diye bildirdik."

Her bedende işleyiş Allah'a aittir, o işleyişi kendine nisbet etmek yasak edilmiştir.

Bakara Sûresi 65. âyette belirttiğine göre; kim "ben işle-rim, benim gücüm var" gafletine düşerse, hayvandan aşağı düşmüş olur.

Yâni "benim işim, benim gücüm" demek yasaktır.

Yasağa uymayanlar, hayvani hâllerine geri dönmüş olanlardır.

Hatta hayvandan daha aşağı makama düşenlerdir, hakikat-leri idrâk etmekten uzaklaşandır.

Gücün sahibi, işleyişin sahibi Allah'tır.

Kişinin kendine ait olan bir gücü kudreti yoktur.

Kişi bunu idrâk etmeli, kendine güç, kudret nispet etme-melidir.

Cuma'nın ertesi günü cumartesi günüdür.

Günlerin son günü cumartesi günüdür.

Cuma'dan maksat, Hakk ile Hakk olma makamıdır.

Cuma, cem demektir.

Yâni, birlik, birleşmek, birlenmek, bütünleşmek demektir.

Makam-ı cem zevkine erenler, üflenen rûh sırrına vâkıf olurlar.

Üflenen rûhtan maksat, Hakk sırrıdır.

Makam-ı Cem'e erenler, Cuma makamına ererler.

Cuma makamına erenler, Hakk ile Hakk olduklarını anlarlar.

Ve asla kendilerine bir şey nispet etmezler.

Cuma makamına erenler; fâil Hakk'tır, mevsûf Hakk'tır, mevcûd Hakk'tır şuuruna erişirler.

Cuma makamının şuuruna erişenler, artık tüm günlerini cuma şuuruyla yaşarlar.

Onun için Cuma'nın ertesi gününe "Cuma ertesi-Cumartesi" denilmiştir.

Musevilikte, cumartesi günü balık tutma yasağı vardır.

Cumartesi yasağı da denilir.

Cumartesi iş bırakma gününde balıklar akın akın denizin kıyısına gelirler.

Balıklar o gün avlanmayacaklarını bilirler ve denizin kıyısına akarlar.

Bu balıkları yakalamak yasaktır.

Burada sunulan maksat, kişi kendi varlığından geçtiği, Allah'a teslim olduğu zaman, Allah'ın akın akın lütûfları akar.

Balıkların akın akın gelmesi, ilâhî lütûfların akın akın gelmesidir.

Bununla işaret edilen hakikat şudur: Cuma makamında Hakk ile Hakk olduğunu anlayanlar, tüm lütûfların Hakk'a ait olduğunu anlarlar.

Cumartesi günü, Hakk'a ait olan lütûfları yakalamak, yâni kendine nispet etmek yasaktır.

Bu yasağı çiğneyenler Tevhîd şuurundan düşerler.

Cumartesi yasağı, cuma şuurundan ayrılmamaktır.

Yâni kişinin kendine vücûd nispet etmemesidir.

“Hem ben varım hem Allah var” denilmesi yasaktır.

Çünkü kişinin kendine nispet ettiği vücûdunun sahibi Allah’tır.

Kişi bilmezlikle “benim vücûdum” deme gafletine düşer.

İşte cumartesi yaşağı; kişinin kendine işleyiş nispet etme gafletini terk etmesidir.

Allah’a teslim olması, bir daha kendine varlık nispet etmemesidir.

İşte şabat-sebt günü, beden gemisinin delinmesi, yâni beden işleyişinin Allah’a ait olduğunun idrâk ve teslimiyetidir.

Hızır’ın gemiyi delmesi, Mûsâ’ya “bu beden sana ait değil sahibine ait” işaretidir.

Kişi, bedeninin Allah’a ait olduğunu idrâk ettiğinde, o beden Allah deryasına dalar gider, kaybolur.

Nasıl ki Hızır gemiyi deldi, gemi deryaya daldı kayboldu.

Fâil hakikatine eren kişi de, Allah’ın deryasına teslim olacaktır.

Allah’ın sonsuz deryasında her kişinin bedeni bir gemidir.

O gemi deryada evvelden âhire akar gider.

O geminin ustası Allah’tır.

Kişi, o gemiyi kendine nispet etmemelidir.

Hızır’ın gemiyi delmesi, deryaya batırması, bedeninin sahibine teslim edilmesi hakikatidir.

Kehf Sûresi 72-

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Kâle e lem ekul inneke len testetfa maiye sabrâ

Kâle e lem ekul : Dedi, demiştim,

İnne ke len testetfa : Muhakkak sen, güç yetiremezsin,
dayanamazsın,

Maiye sabren : Benimle beraber, birlikte, sabırlı olmak,

Meâli: "Dedi ki: Doğrusu sen, benimle birlikte olmaya güç yetiremezsin, diye sana demiştim."

Mûsâ, geminin delinmesi, suya batması olayını kabul edememiş hemen içinde bir itiraz oluşmuştu.

O'na "Hikmetine eremediğin şey hakkında sabredemezsin" diye bildirilmişti.

Mûsâ; "Sen onun sahiplerini boğmak için mi deldin?" demişti. Elbette, bu vücûd benim zannı boğulmalıydı.

Boğulmalıydı ki vücûdun asıl sahibi anlaşılmalıydı.

Hızır Mûsâ'ya "söylediklerime, yaptıklarına sabretmeye güç yetiremezsin" demişti.

Hızır ile yolculuk yapmak kolay değildi.

Kendi bildiklerinden vazgeçmek kolay değildi.

Kişi kendini bilmiş sanırken, bambaşka bir alan açıldığında, elbette ilk anda kabullenmek kolay değildi.

Mûsâ, din diye bildiği şeylerin bir bir yıkıldığını anladığında sarsıldı, kabullenmek istemedi.

Firavunun sarayında, üstünlük içeren bir din anlayışı ile büyümüşü.

Kendini büyük gören, başkalarını hor gören bir anlayışla büyümüşü.

Kendini yüce görürken, birden Hızır "sen yüce değilsin, yüce olanı anlamalısın" diye uyarılmış, Mûsâ'nın inancını sarsmıştı.

Kur'ân'da ne güzel bildirilir.

Atalardan öğrendiğin, kendini yüce gösteren bir din anlayışını gözden geçir.

A'râf Sûresi 28: "Ve izâ faalû fâhişeten kâlû vecednâ aleyhâ âbâenâ vallâhu emerenâ bihâ kul innallâhe lâ yemuru bil fahşâ e tekûlûne alâllâhi mâ lâ talemûn"

Meâli: “Bir benlik içinde kendilerini büyük görenler derler ki: Biz atalarımızı da bu yolda bulduk ve bu bize Allah’ın hükümleridir. De ki: Benlik içinde olmak, haddi aşmak, kesinlikle Allah’ın hükümleri değildir. Sizler Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylüyorsunuz.”

Mûsâ da kendini yüce gören, bilmiş gören bir firavun ailesinden geliyordu.

Elbette bu zamana kadar öğrendiği, bildiği şeyleri terk etmesi kolay değildi.

Hızır’a nasıl itiraz etmesin, Hızır ona “vücûd gemin senin değil, onu deldir ummana daldır” demişti.

Bunu hemen kabullenmek nasıl olabilirdi?

İlmî bir hakikate erişmek için tefekkür gerekti, sabır gerekti, tenezzül gerekti, irfân gerekti.

Mûsâ henüz bu güce erişmemişti.

Ama erişecekti, o artık ilm-i ledün yolu üzereydi.

O yola baş koymuştu, Hızır’ın elinden tutmuştu.

Hızır’a inanmıştı, görmek istediği Rabbini o gösterecekti.

Elbette bu yol kabullenmenin dalgalanması ile geçecekti.

İtirazlar olacak, sarsılmalar olacak, heyecanlar olacak ve gönül böyle oluşacaktı.

İlm-i Tevhîd yolculuğu başlayanın aklında, anne babadan öğrenilen bir din anlayışı vardır.

O din anlayışını analiz etmek, o yargısal alandan kurtulmak elbette kolay değildir.

Hakikatler elbette sabır edene, hikmete erişene açılacaktır.

Kehf Sûresi 73-

قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي
مِنْ أَمْرِي عُسْرًا

Kâle lâ tuâhıznî bimâ nesîtu ve lâ turhıkknî min emrî usrâ

Kâle la tuâhız nî : Dedi, eleştiri, kınama, paylama, beni,
Bimâ nesitu : Sebebiyle, unutmak,
Ve lâ turhık nî : Bana yükleme, sorumlu tutma,
Min emr asre : Hüküm, işleyiş, zorluk, güçlük, sıkıntı,

Meâli: "Dedi ki: Unutmam sebebiyle beni eleştirme ve hükümleri anlamamda bana zorluk yükleme."

Mûsâ sabretmeye, isyan etmemeye söz vermişti.

Unuttuğu sözünü hatırladı ve yeniden tövbe etti.

İlm-i ledün yolculuğuna başlayan her kişi, derin bir sarsılma içinde sarsılmış, itirazlar etmiş, sabır edememişti.

Mûsâ yaptığı itirazdan dolayı pişman olmuş ve özür dilemişti.

Pişmanlık elbette önemliydi.

Yola tekrar sarılmak için içsel bir muhasebeydi.

Zahirde din adına anlatılan bilgilerle, ilm-i ledün yolunda sunulan ilmî bilgileri kıyaslamak, derin sarsılmalar meydana getiriyordu.

Daha önce, göklerde bir yerlerde olduğuna inanılan ve böyle anlatılan bir Allah inancı içindeyken, şimdi "O sana şah damarından yakındır" diye bildirilen bir Allah inancıyla tanışıyor ve sarsılıyordu.

Kâf Sûresi 16: "Nahnu akrebu ileyhi min hablil verîd."

Meâli: "Biz ona şah damarından daha yakınız."

Elbette Allah hakikatine erişebilmek için sarsıntılar oluyordu.

Sarsıntı olmadan, titremeden, hakikatlere erişilmiyordu.

Evet, neydi Allah?

Hiç görünmeyen miydi?

Yoksa! Her an görünen miydi?

Gökte bir yerde miydi?

Bize şah damarından yakın olan mıydı?
Varlığın dışında mıydı, içinde miydi?
Varlığın içini de dışını da saran mıydı?
Şekli, şemâli, gözü, kulağı, bir vücûdu var mıydı?
Görür, işitir mi?
Görür, işitirse, görmesi işitmesi nasıldı?
Kızması, öfkelenmesi olur mu?
O'nun da bizim gibi ihtiyaçları olur mu?
Gökte miydi, yerde miydi?
Gökte ise, neredeydi, evrenin içinde miydi, dışında mıydı?
Yalnız başına mıydı?
Yanında yardımcıları var mıydı?
Evet, neydi Allah?

İlm-i ledün yolculuğu bu hakikate cevap bulma yolculuğu idi.

Elbette, aklımızda din diyerek anlatılan, o kadar asılsız bilginin yükü varken, korkular yasaklar varken, bu yükleri bırakmak nasıl kolay olsundu.

İşte insan bundan dolayı itiraz ediveriyordu.

Kendi bildiğini doğru sanıyordu.

İnsanoğlu varlıktan gelen akışı okumayı öğrenmemişti.

İnsanoğlu kitaplarda yazılan bilgileri ve dillerden akan sözcükleri din sanıyordu, hakikat sanıyordu.

Yetiştigi ailenin inanç bilgilerinden farklı bilgilerle karşılaştığı zaman itiraz ediyordu, karşı çıkıyordu.

Mûsâ da itiraz etmiş, sabredememiş ve hatasını anlamıştı.

Mûsâ özür dilemiş ve yine yönünü Hızır'a döndürmüştü.

Kehf Sûresi 74-

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي نَفْسًا
زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا

Fentalekâ hattâ izâ lekiyâ gulâmen fe katelehu kâle e katelte
nefsen zekiyyeten bi gayri nefş lekad cite şey'en nukrâ

Fe intalekâ	: Böylece, devam ettiler, gittiler, ayrıldılar,
Hattâ izâ lekiyâ	: Oluncaya kadar, olduğunda, rastlama, karşılaşma,
Gulâmen	: Çocuk, köle, genç, esir, hizmetçi,
Fe katele hu	: Böylece, öldürdü, mahvetti, yazık etti, zarar verdi, o
Kâle e katel te	: Dedi, nasıl, sen öldürdün, yazık ettin, sen,
Nefsen	: Kişi, nefş, cân, öz varlık, zâtı,
Zekiyyeten	: Temiz, masum, hâli temiz olan, zekâ sahibi, anlayış, idrâkli,
Bi gayri nefşin	: Olmaksızın, başka, değil, nefş, cân, kişi, öz varlık, zâtı,
Lekad cite	: And olsun, doğrusu, sen yaptın, geldin,
Şey'e nukren	: Bir şey, inkâr, ret, kötü, nekir, kirli,

Meâli: "Böylece devam ettiler, sonra da bir gençle karşılaştılar. Sonra da o ona yazık etti. Dedi ki: Sen, öz varlığından başka bir şeyi olmayan, hâli de temiz olan bir kişiye nasıl yazık edersin? And olsun ki sen, ne kötü bir şey yaptın."

İlm-i Tevhîd yolculuğu yeni bir makamda devam ediyordu.

Makam makam hakikatler açılıyor, her bir makamın nice sırları yavaş yavaş açığa çıkıyordu.

Mûsâ yeni makamda, yine hayret veren şeylere şahit oluyordu.

Hızır bir çocukla karşılaşılıyor ve çocuğu etkisiz bir hâle getiriyordu.

Çocuğun hayatına son veriyor, yeni bir hayata kapı açıyordu.

Bu âyette geçen "gulâm" kelimesi, çocuk, genç anlamına geldiği gibi, esir, köle anlamına da gelir.

Şunu çok iyi düşünmeliyiz, aklımız ve gönlümüz neye esir oluyor.

Vücûdumuzdaki Allah'ın hakikatlerini görmezden gelerek, neleri hapsediyoruz.

Hızır'ın çocuğu öldürmesi diye anlatılan kıssadaki mesajı iyi anlamalıyız.

Bu çocuğu zahirde yaşayan bir çocuk olarak düşünmeyelim.

Hangi kâmil insan, bir çocuğu gelecekte kötü biri olacak diye öldürebilir.

Bu çocuğu, kendi içimizde doğan duygu ve düşünceler olarak düşünelim.

Hızır'ın hayatına son verdiği çocuğu, içimizde kötülüklerin kaynağı olan doğuşlar olarak düşünelim.

İnsanın içinde Hâbil boyutu ve Kâbil boyutu vardır.

Biri zulmani doğuşların yeridir.

Biri rahmânî doğuşların yeridir.

Hangisi doğar büyür, bedeni etkisi altına alırsa, kişinin hâli de öyle olur.

İçimizde doğan zulmani doğuşlar büyür gelişirse, zalim bir kimse oluruz.

İçimizde doğan rahmânî doğuşlar büyür gelişirse, Sâlih bir kimse oluruz.

Hızır'ın hayatına son verdiği çocuğu, Mûsâ'nın içindeki firavunluktan kalan duygu ve düşünceleri olarak düşünelim.

Mûsâ, Hızır ile yolculuğunda, firavunluktan kalan içindeki kötülüğe kapı açacak tüm duygu ve düşünceleri yok etmeliydi.

Kişi, kendine nispet ettiği Allah'a ait olan sıfatları "hayat benim, ilim benim, irade benim, ben görüyorum, ben işitiyorum, ben kudret sahibiyim, ben kelâm sahibiyim" diyerek nasıl bir gaflet içinde olduğunu anlamalıydı.

Sembolik olarak anlatılan, hayatına son verilen çocukla işaret edilen "hayat benim" zannının yok edilmesi gerektiği bildirilir.

Hayy sahibi Allah'tı, kimsenin kendine ait diriliği yok idi.

Hızır'ın Mûsâ'ya açtığı yeni kapı, Mûsâ'yı derinden sarsmış, Mûsâ yine itiraz etmişti.

“Ne yaptın sen, niye masum bir çocuğa kıydın?” demişti.

Mûsâ'ya göre masum olan, Hızır'a göre değildi.

Mûsâ, görünüşe göre karar verdi, ama Hızır, gelecekte olanı görerek karar verdi.

Gelecekte olanı görmek, ilm-i ledün ehline nasip olurdu.

Hızır, sokakta oynayan bir çocuğa mı kıymıştı?

Yoksa içimizde olan zalimlik getirecek olan duygu ve düşüncelerin, ortadan kaldırılması gerektiğini mi bildirmişti?

Mûsâ'nın kıssasında firavun, kendi otoritesi bitecek korkusuyla, yeni doğan İbrâni erkek çocuklarını öldürtmemiş miydi?

Burada firavundan maksat; kişinin firavunlaşmış, yâni kibre düşmüş duyguları, hisleri, bilişleridir.

Eğer kişi kibirli bir duyguda ise, bu kişinin gönlünde doğan hakikat ilminin düşünceleri, ilk anda yok olur gider.

Ta ki akıl, kibir duygusundan temizlensin, kurtulsun.

Nasıl ki Mûsâ kıssasında, firavun hâkimiyetinde ilk doğan İbrâni çocukları yok edilir.

Sonra, Mûsâ hâkimiyetinde de, firavunun ilk doğanı ölür.

Yâni kişinin bedenine kibir hâli hâkimse, o gönülde irfâniyet doğuşu olmaz.

Kişinin bedenine İlm-i irfân hâkimse, o gönülde kibir hâli doğuşu, ilk anda yok edilir.

İşte Mûsâ kıssasında, Hızır dediğimiz Kâmil kişiden gelen Hakk'ın mesajı: Kişi kendi aklında, ilk anda doğan tüm kötülük düşüncelerini, duygularını, hislerini yok etmelidir.

Kişinin aklında, birine kızgınlık geçtiği ilk anda bunu yok edemezse; kızgınlık öfkeye, öfke hiddete, hiddet kine, kin nefrete, nefret intikama, intikam savaşa dönüşür.

Kişi içinde dedikodu yapma doğuşlarını yok edemezse; dedikodu çekiştirmeye dönüşür, çekiştirme küçük görmeye yol açar, küçük görme de kişiyi kibre düşürür.

Hızır kıssasında bizlere; “içinizden geçen tüm kötülük doğuşlarını yok edin” mesajı vardır.

Eğer bunları yok edemezseniz, ilm-i irfân doğuşu sizlerde olmaz mesajı vardır.

Kişinin merhamet ehli olması, içinde doğan rahmânî duyguların gelişmesiyle mümkündür.

İşte, Hızır kıssasında sunulan muhteşem mesaj;

İçimizden geçen tüm kötülük doğuşlarını yok edelim.

Bizleri her türlü fitneliğe, fesatlığa, gurura, kibire düşürecek olan ilk doğuşları yok edelim.

Bizleri her türlü ikilik hâllerine düşürecek tüm duyguları yok edelim.

Makam, mülk, şöhret, gibi bizi esir alacak duyguları yok edelim.

Bizleri kul hakkı yemeye, çalıp çırpıma, birine zarar vermeye yol açacak her türlü duyguyu yok edelim.

Mûsâ’ya bu makamda sunulan dersler, tüm sıfatların Allah’a ait olduğudur.

Kişi Allah’a ait olan sıfatları kendine nispet etmemelidir.

Kişi, Allah’a ait olan sıfatları kendine nispet ederse, firavunlaşır, zalimleşir.

Kişi, kendi vücûdundaki hayatın sahibi değildir.

Hiçbirimiz, kendi vücûdumuzdaki kudretin sahibi değiliz.

Gözümüzdeki görme niteliğini biz yapmadık, gözümüzü de biz şekillendirmedik.

İşitme tecellisi bize ait değildir, işitme organımızı biz şekillendirmedik.

Vücûdumuzda olan sıfatları iyi anlamalı ve tüm sıfatların Allah’a ait olduğunu idrâk etmeliyiz.

Bu cümle âlemi ihâta eden sıfatlar Allah'ın sıfatlarıdır.
Cümle varlık Allah'ın sıfatları ile donatılmıştır.
Kişi gaflete düşerek, sıfatları kendine nispet eder.
İşte kişi, düştüğü bu gafletten kurtulmalıdır.

Kehf Sûresi 75-

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

Kâle e lem ekul inneke len testetfâ maiye sabrâ

Kâle e lem ekul : Dedi, demiştim,
İnne ke len testetfâ : Muhakkak sen, güç yetiremezsin,
dayanamazsın,
Maiye sabren : Benimle beraber, birlikte, sabırlı olmak,

Meâli: "Dedi ki: Doğrusu sen, benimle birlikte olmaya güç yetiremezsin, diye sana demiştim."

Evet, Mûsâ yine dayanamamış itiraz etmişti.

Elbette kolay değildi, bu zamana kadar öğrendiği şeyler bir bir yıkılıyordu.

Delinen geminin kendi vücûdu olduğunu idrâk etmek kolay değildi.

Öldürülen çocuğun, zalimliğe yol açacak olan kendi duygu ve düşünceleri olduğunu anlamak, bunları yok etmek elbette kolay değildi.

Kâbillikten vazgeçmek kolay değildi.

Mûsâ, derin derin düşündü; içimizde neleri öldürüyoruz, neleri yeşertiyoruz?

Duygularımız ve düşüncelerimizle, kendimizde neleri öldürüyoruz, neleri aktif ediyoruz?

Olumlu ya da olumsuz düşüncelerimiz, bizdeki hangi duyguları öldürmeye başlıyor, hangi duyguları hareketlendiriyor?

Mûsâ yavaş yavaş, Hâbil ve Kâbili kendinde buluyordu.

Kendine; "vücûduma hangi duygular hâkim?" diye soruyordu.

Rahmânî duygular mı, şeytani duygular mı?

Firavun mu, Hakk mı?

Şeytani duyguları görebilmek ve onları yok edebilmek kolay değildi.

Hakk'ı bilme yolunda nice makam geçilecektir.

Nice makamda kendine nispet ettiklerin bir bir terk edilecektir.

Gönül evi temizlenecektir.

Gönlümü kime ev ettim?

Allah'a mı yoksa şeytani duygulara mı?

Hazreti İbrâhîm, Mina'da taşlanacak üç şeytan koymuş.

İnsanlara; "kendinizdeki üç şeytanı bulun ve onları taşlayın yâni uzaklaştırın" diye seslenmiş.

İnsanın gönlü bir evdir, o evde ya şeytani düşünceler vardır, ya da Allah sevgisi vardır.

İnsanın gönlü temizlenmişse, orada şeytan olmaz.

Şeytan olan gönlüde Allah olmaz.

Allah olan gönlüde şeytan olmaz.

Şeytanlık, varlığın eşya boyutunda kalıp Hakk'tan kopmak, yâni Hakk'tan uzaklaşmak ve her türlü kibrin içine düşmek demektir.

Her türlü kibrin içinde olan kişi, her türlü zulmü yapmaya meyillidir.

İşte kişide olan zulüm duyguları yok edilmelidir.

Hızır'ın Mûsâ'ya işaret ettiği hakikat budur.

Elbette kendinde şeytanı bulmak, onu yok etmek gerekti.

Mina'da taşlanan üç şeytanın sırrı nedir?

O üç şeytanı taşlamanın hikmeti nedir?

Mina'da taşa taş atmak mıdır şeytan taşlamak?

Yoksa, kendimizdeki şeytani yapıyı uzaklaştırmak mıdır şeytan taşlamak?

Kişideki üç şeytan boyutu nedir?

Kişi kendindeki bu üç şeytanı nasıl tanır?

Kendimizdeki üç şeytani hâli görebildik mi?
Ve o üç hâli kendimizden uzaklaştırabildik mi?
Ve bunu yaşantımıza geçirebildik mi?
Kendimizdeki üç şeytanı taşlamadan, yâni kendimizden uzaklaştırmadan, Müslüman olamayacağımızı anlayabildik mi?
Nedir kendimizdeki üç şeytan?
Nedir o üç şeytanın tuzakları?
Şeytan kişiyi ne ile kandırır?
Kişideki hasetlik, fesatlık, kin, nefret, kavga, cimrilik gibi huylar şeytanın çocukları olabilir mi?
Ve bunlardan oluşan “kibir” baş şeytan olabilir mi?
Nisâ Sûresi 120: “şeytânu illâ gurûrâ.”
Meâli: “Şeytan gururdur, kibirdir.”

Şeytan denilen, gururdu, kibirdi, zalimlik yaptıran her türlü duygu ve düşüncedydi.

İşte kişi şeytanını teslim alma konusunda zorlanır.

Hazreti Muhammed, “şeytanımı teslim aldım” derken, bizzim de teslim almamız gerektiğini belirtiyordu.

İşte Mûsâ'nın Hızır'a ikide bir itiraz etmesi, sabır edememesi, kendi şeytanını teslim alabilme mücadelesi idi.

Şeytanı teslim alabilmek için, güç gerekiyordu.

Hızır bunu bildiğinden dolayı Mûsâ'ya “benimle birlikte olmaya güç yetiremezsin” diyordu.

Şeytanı teslim almanın tek yolu, Allah'ın gücüyle güçlenmekti. Mûsâ, onun için sabretmeliydi.

Kehf Sûresi 76-

قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ
بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِّي عُذْرًا

Kâle in seeltuke an şeyin badehâ fe lâ tusâhibnî kad belagte min ledunnî uzrâ

Kâle in seeltuke : Dedi, eğer, sana sorarsam,
An şey bade hâ : Bir şey, bundan sonra,
Fe lâ tusâhib nî : Artık, yok, sahip, arkadaş, ben,
Kad belagte : Olmuştu, ulaştın, kabul, buluş,
Min ledun nî uzrâ : Benim özrümü, kusurumu, hatamı,

Meâli: “Dedi ki: Eğer bundan sonra sana itiraz ederek bir şey sorarsam, artık benimle arkadaşlık etme. Umarım benim özrümü kabul edersin.”

Mûsâ, Hızır’dan yine özür dilemiş “özrümü kabul et” demişti.

Tevhîd yolunda kusurunu görmek, onu tamir etmek âriflikti.

Mûsâ bu sefer daha iddialı konuşmuş “sana karşı çıkarsam artık benimle arkadaşlık etme” demişti.

Mûsâ’nın gönlü, Hızır’ın anlattıklarının ve yaptıklarının Hakk’tan olduğunu biliyordu.

Ama Mûsâ, daha aşması, öğrenmesi gereken çok şey olduğunu da biliyordu.

İçindeki rahmânî duygular ile şeytani duygular savaş ediyordu.

Bakalım hangisi kazanacaktı.

Firavunun sarayında iken şeytani duygular kazanmıştı, rahmânî duyguları baskılanmıştı.

Şimdi Hızır ile arkadaşlık ediyordu.

Hızır ile yapılan yolculukta, rahmânî duygular kazanacak, şeytani duygular teslim alınacaktı.

Mûsâ bunu yavaş yavaş anlamaya başlamıştı.

Âyette geçen, “sâhib” kelimesi “arkadaş” demektir.

Sâhib, ashâb, sâhabe, aynı kökten gelen kelimelerdir.

Aynı duyguda, aynı düşüncede, aynı amaç ve mücadelede buluşan demektir.

Arkadaşlık, dostluk makamı “ashâb” makamıdır.

Aynı duygu ve düşüncede yol almayanlar arkadaş, dost olamaz.

Onların birbirine yaklaşımı, kendi hevâsal istekleri içindir. Ashâb makamı, Hakk yolunda buluşanlar içindir. Dost, arkadaş; Hakk yolunda, Hakk'ı dost edinenler içindir. Onun için Kur'ân'da "İnnemâ veliyyukum Allah" "Siz sadece Allah'ı dost edinin" âyeti vardır. (Mâide Sûresi 55)

Allah'ı dost edinenler birbirine dosttur, arkadaşdır. Allah'ı dost edinenlerin duygusu, düşüncesi Allah'tır. Hızır Mûsâ'yı artık bir arkadaş olarak kabul etmiştir. Mûsâ'daki değişimi görmüş, arkadaş olarak yol almaya devam etmiştir.

Mûsâ da artık itiraz etmemeye, bir şey sormamaya sadece teslim olmaya karar vermiştir.

Çünkü neye itiraz etse, ne soru sorsa, cevabı mutlaka geliyordu.

Kişi, Kâmil bir insana gitse, aklından geçen sorular bir bir cevap bulmaya başlar.

Mûsâ da ashâb makamına adım adım ilerliyordur.

Mûsâ, anlamıştır ki Allah'ı dost edinme makamına erişmek kolay değildir.

Mûsâ, anlamıştır ki, Allah'ı dost edinmeyen şeytanı dost edinir.

Mûsâ, firavunun sarayında kimi dost edindiğini gâyet iyi anlamıştır.

İtirazların ve sabır edememelerinin yerini görmüştür.

Ve Mûsâ'nın özrü sonrası yola devam etmişlerdir.

Kehf Sûresi 77-

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا
أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ
فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا

Fentalekâ hattâ izâ eteyâ ehle karyetin istatamâ ehlehâ fe ebev en yudayyifûhumâ fe vecedâ fihâ cidâren yurîdu en yenkadda fe ekâmeh kâle lev şite lettehazte aleyhi ecrâ

Fe entalekâ	: Böylece, devam ettiler, ilerlediler,
Hattâ eteyâ	: Geldiler,
Ehle karyetin	: Şehir Halkı, köy, belde, ülke,
İstatamâ ehle ha	: Yemek istediler, oranın Halkından, ahâli, sahipleri,
Fe ebev en yudayfu humâ	: Fakat, çekinme, misafir etmek, onları,
Fe vecedâ fihâ	: Sonra da, buldular, orada,
Cidâren	: Duvar, zar, perde,
Yurîdu en yenkadda	: İstemek, yıkılmak üzere,
Fe ekâmeh hu	: O zaman onu ikame etti, düzeltti, doğrultular,
Kâle lev şite	: Dedi, eğer, isteseydin,
Le ittehaze	: Elbette, edinmek, almak, sarılmak,
Aleyhi ecr	: Ona karşılık,

Meâli: "Böylece devam ettiler. Bir belde Halkına geldiler. Oranın ahâlisinden yemek istediler. Fakat onlar, onları konuk etmekten çekindiler. Sonra orada yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler. Sonra da onu doğrultup düzelttiler. Dedi ki: Eğer isteseydin elbette bunun karşılığını alırdın."

Hızır ile Mûsâ yola devam ettiler ve yeni bir makama eriştiler. O beldenin Halkı onları konuk etmedi.

Onlara yiyecek bir şey de vermediler.

Bu nasıl bir yerdi, artık rızık kesiliyor, hem de dünyalık konuk olma durumu kapanıyordu.

Hızır yıkılmaya meyleden bir duvar gördü, Mûsâ'ya "yardım et onu düzeltelim" dedi.

Mûsâ ve Hızır birlikte yıkılmakta olan duvarı düzelttiler.

Mûsâ'nın aklı iyice karışmıştı.

Mûsâ daha önceki gibi itiraz etmemiş, sükût etmiş, ama burada olanların da hikmetine ermeye çalışmıştı.

Kendi kendine içsel konuşmuştu.

“Bu belde neresi?”

“Buranın Halkı kim?”

“Bu duvar nedir böyle?”

“Hem konuk edilmedik, hem de yiyecek bir şey verilmedi.”

“Beldeden çıkarken yıkılmakta olan bir duvar gördük, binbir emekle onu düzelttik.”

“Çalışmamızın karşılığını alsaydık, bu karşılıkla kendimize bir şey alırdık”

“Neden bir karşılık da almadık?”

Hakk yolunda karşılık olur muydu, ücret alınır mıydı, bir karşılık beklenir miydi?

Mûsâ, firavunun sarayında din adamları denilen kesimin hep ücret aldığını biliyordu.

Onlar karınlarını dinî alandan doyuruyorlardı.

Mûsâ, hep bunları düşünüyor, cevap bulmaya çalışıyordu.

Mûsâ, Hızır ile makamlar geçiyordu.

Her bir makamda nice hikmete eriyordu.

Vardır elbette bunların da hikmeti dedi.

Hızır demişti ya “hikmetine ermediğin şeylere sabredemezsin.”

Neydi bu üçüncü yerdeki hikmetler?

Yıkılmakta olan duvarı düşündü, onun doğrultulmasını düşündü ve anladı.

Mûsâ anlamıştı, o yıkılmakta olan duvar kendisiydi.

Hep dünyaya yıkılıp gitmişti.

Hep gaflet içinde yaşamış, dünyanın malına, mülküne, şöhretine yıkılıp gitmişti.

Hakk’tan uzaklaşmış, egosuna yıkılıp gitmişti.

Öfkesine, hiddetine esir olmuş, tevâzûdan, edepten uzaklaşmıştı.

Kibir içinde yaşamış, onu bunu küçük görmüş, ekber olanı anlamaktan yıkılıp gitmişti.

Bedenine “benim” diyerek, Hakk’tan uzaklaşıp, dünyasal heveslere kapılıp gitmişti.

Mûsâ, yıkılmaya yüz tutan duvarın kendisi olduğunu anlamış, içini bir ürperti sarmıştı.

Nasıl olurdu, kendi yaratmadığı bir bedene benim diyerek hep gaflet içinde yaşamıştı.

Bedenin işleyişinde fâil olan kendisi değildi.

Bedenini kuşatan sıfatların sahibi kendisi değildi.

Kendisinin sahibi de kendisi değildi.

Mûsâ bunları anladığında büyük bir heyecana kapıldı.

Evet, o yıkılmakta olan duvar kendisiydi.

O duvar doğrulmalıydı, Hakk’a doğru doğrulmalıydı.

Beden, sahibine dönmeli, dosdoğru Hakk yolunda olmalıydı.

Bu zamana kadar vücûduna “benim vücûdum” diyerek büyük bir gaflete düşmüştü.

Bu vücûdun ve cümle vücûdların sahibinin kim olduğunu anlamıştı.

Sûret vücûdlarını tutan vücûdun Hakk’ın vücûdu olduğunu anlamıştı.

“Tek olan, vücûdu mutlak olan Hakk’tır” hakikatine erişmişti.

Bu âlem bir ağacın gölgesine benzer.

Ağacın gölgesi inkâr olunmaz, yerde siyah bir şey görünür ama kendi vücûdu yoktur. O gölge ağacın vücûdu ile durur.

Ağacın gölgesi bir hareketlilik içinde yıkılıp gider.

Ağacın gölgesinin olmasına sebep olan Güneş’tir.

Ağaç olmasa gölgesi olur mu hiç.

Güneş olmasa, ağacın gölgesi olur mu hiç.

İşte bu âlemdeki varlıklar gözümüze görünüyor, ama kendi vücûdları yoktur.

Her varlık, Hakk'ın Zâtının gölgesidir. Hakk'ın Zâtı ile dururlar.
İşte her şey her an fânidir, Zâtı mutlak bâkidir.

Fâni olan yıkılır gider, yıkılmayan hayy ve kayyûm olan Allah'tır.

Mûsâ anlamış, yıkılıp gitmekte olan vücûduna benim demekle nasıl bir gaflete düştüğünü idrâk etmişti.

İşte şimdi doğrulma, gafletten kurtulma zamanıydı.

Doğru olana, yıkılmayana teslim olma zamanıydı.

Hakk'ın Zâtından gayrı bir şey görmeme zamanıydı.

Mûsâ o beldenin, vücûd şehri olduğunu anlamıştı.

Vücûd şehrinin sahibi Allah'tı.

Oranın Halkı, Allah'ın kullarıydı.

Kulu Allah'tan ayrı görmemeliydi.

Allah'ı unutup insanlardan bir şey istememeliydi.

Hep Allah'a yönelmeli, O'na teslim olmalı, O'ndan bir şey istemeliydi.

Mûsâ bu makamda, neden yiyecek ve içecek verilmediğini çözmüştü.

Yiyecek ve içecek zahirî beden ile ilgiliydi.

Ama bu makam zahirî bedenden geçme zamanıydı, dünyalık bir şeylere yıkılıp gitmeyi terk etme zamanıydı.

Zât makamı, bedeni tutan vücûd boyutu idi.

Bu makam bedenden geçme zamanı, fenafillâh olma makamıydı.

Fenafillâh olan, bedenden geçen, artık bedeninin derdine düşer miydi?

Hikmetler bir bir açılmıştı.

Hızır Mûsâ'ya makamları bir bir göstermiş, Mûsâ'nın teslim olma zamanı gelmişti.

Âyette geçen "eğer isteseydin elbette bunun karşılığını alırdın" mesajı çok önemlidir.

Hızır, Mûsâ ile duvarı doğrultmuş, bir karşılık istememişti.

Mûsâ, “neden bir karşılık istemedik?” diye düşünmüştü.

Mânevi alandan karşılık beklemek olur muydu hiç?

Mûsâ anlaması gereken son dersi de alıyordu.

Mânevi alanda hiç karşılık beklememek.

Mûsâ, içinden geçen “neden bir ücret almadık” sorusunun cevabını buluyordu.

Hızır ona, hakikati anlamasında o kadar yardım etmiş, bir karşılık mı beklemişti?

Elbette hayır, zerre kadar da olsa bir karşılık beklememişti.

Mânevi alanda elbette karşılık olmazdı.

Dinî alanda ücret, karşılık bekleme olmazdı elbette.

Dini anlatmak, Allah Aşkını tüm hücrelerinde taşıyanların işidir.

Hakikatleri anlamak ve anladığınca anlatmak aşk işidir.

Ücret bekleyenlerin, zerre kadar da olsa karşılık bekleyenlerin, Allah’ın hakikatlerini anlamaya kâbleri kapalıdır.

Allah’ın şaşmaz adaleti, karşılık bekleyenler zerre kadar da olsa Allah’a ait olan hakikatlere ulaşamazlar.

Onun için Kur’ân’da birçok âyette “karşılık beklemeyin” uyarısı vardır.

Yâ-Sîn Sûresi 21:

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

İttebiû men lâ yeselukum ecren ve hum muhtedûn

İttebiû : Tâbi olun, uyun, takip edin, ardında durun,

Men la yesele kum : Kim, kimse, istemeyen, almayan, siz,

Ecir : Ücret, karşılık, menfaat,

Ve hum muhtedûn : Onlar, sizi hakikatlere yönlendiriyorlar,

Maâli: “Sizden hiçbir ücret istemeyenlere uyun ve onlar sizi hakikatlere yönlendiriyor.”

Kalem Sûresi 46: “Em teseluhum ecren fe hum min magremimin muskalûn.”

Meâli: “Anlattığın hakikatlere karşılık onlardan bir karşılık beklemiyorsun ki, bir yükün altında ezilir gibi oluyorlar.”

Sebe Sûresi 47: “Kul mâ seeltukum min ecrin fe huve lekum in ecriye illâ ala allâh ve huve alâ kulli şeyin şehîd.”

Meâli: “De ki: Ben sizden bir ücret de istemiyorum. O karşılık sizin olsun. Bana karşılık ancak her an her yerde hazır olan Allah’tandır.”

Sâd Sûresi 86: “Kul mâ eselukum aleyhi min ecrin ve mâ ene minel mutekellifîn.”

Meâli: “De ki: Ben sizden hiçbir ücret istemiyorum ve bir şey iddia edip karşılık da bekleyecek değilim.”

Kur’ân bizlere birçok yerde defalarca: “Asla ücret istemeyin, karşılık beklemeyin, ücret isteyenlere de uymayın” der.

Peki, nasıl oluyor da birçok inanç grubu para topluyor?

Kur’ân’ın emri; ücret istemeyin, karşılık beklemeyin derken, nasıl olur da din adına Allah adına para toplanır.

Mekkeli müşrikler de Allah adına, din adına ecir toplarlardı.

Hatta onlar Hacc ibadetlerini kendi ticaretleri için çok önemserlerdi.

Birine yardım için birinden para istenir mi? Asla istenmez. Kur’ân’ın emridir.

Peki, o zaman ihtiyacı olan için ne yapmalıyız.

Yapacağımız tek şey var; yardım edecek kişiye, yardım edecek kişiyi göstermek.

Allah’ın hakikatlerini anlatan kişi; asla ve asla bir karşılık bekleyemez, hatta ve hatta hakikatleri sundu diye kendine yapılan ikramı bile yiyemez.

Hakikatleri anlatan, yalnızca Allah aşkıyla hakikatleri sunar ve asla bir karşılık beklemez.

Hakikatleri anlatan kişi, yaptığı oturumlardan asla ve asla bir kuruş bile olsa, karşılık beklemez, teklif edilse de kabul etmez.

Aşk ile anlatan zaten bir karşılık almayı aklından bile geçirmez.

Hızır'ın aklından geçmeyen şey, Mûsâ'nın aklından geçmişti.

İşte Mûsâ, bu son dersi çok iyi almalıydı.

Mûsâ, firavunun sarayında, firavuna bağlı din adamları denilen kesimin hep karşılık beklediğini görmüştü.

İşte onun için Hızır'ın aklına gelmeyen şey, Mûsâ'nın aklına gelmişti.

Demek ki aklından bunlar da silinmeliydi, geçmişten gelen bâtil olan her şey yok olmalıydı.

Mûsâ, firavunun sarayında din adamları denilen kesimin, Allah'a değil de firavuna bağlı olduğunu anlamıştı.

Onların hep karşılık beklediğine şahit olmuştu.

Mûsâ idrâk etmişti, hakikat yolunda karşılık olmamalıydı.

Hızır hiçbir şey beklemeden ona yardım etmişti.

Hakikat yolunda karşılık beklenmezdi.

Zaten bekleniyorsa, gönül hakikatleri anlatmaya kapalıdır.

Allah; "bir bedende iki kâlb yaratmadım" diye bildirir.

Yâni bir bedende iki kâlb yoksa bir kâlbde de iki şey olmaz.

Hem maddiyat, hem ulvîyet bir kâlbde olamaz.

Eğer bir kişinin kâlbinde; çıkar, para, saltanat, makam, şan, şöret gibi şeyler varsa, o kişinin kâlbî Allah'ın hakikatlerini anlamaya kapalıdır, o kişinin dilinden Allah'ın hakikatleri dökülmez.

O kişinin dilinden hep; ayrımcılık içeren, ikilik içeren, senlik benlik kavgası, dünya çıkarı, kendini üstün görme, başkalarını hor görme sözleri dökülür.

Hazreti Muhammed, hayatı boyunca hiçbir karşılık beklemeden hakikatleri sundu.

Hatta ona; “seni Mekke’nin sahibi yapalım, ne istiyorsan verelim yeter ki bunları anlatma” dediler.

Fakat o güzel insan gece gündüz hakikatleri anlattı, karşılık beklemedi, hasta oldu, yorgun düştü, ama hakikatleri hep anlattı.

“Mânevi alandan karşılık beklemeysin, kimseden karşılık istemeyin” dedi.

Karşılık Allah’tandır.

Allah’tan gelen karşılık; O’na ait olan hakikatlere şahit olmak, O’na ârif olmak,

O’na ait olan nice mucizelere kavuşmak, huzurlu olmak, sevgi içinde olmak, paylaşma dayanışma içinde olmak, tenez-züllü olmak, sabırlı olmak, tüm varlığa kardeş gözüyle bakmaktır.

Bunlardan daha güzel karşılık var mıdır?

Hayatta önemli olan huzur ve huşu içinde olmak değil midir?

Kâlbinde Allah aşkı olan, Allah’ın hakikatlerine yol göstermede, hakikatlerin bilgilerini anlatmada, hiçbir karşılık beklemez.

Kur’ân bizi defalarca uyarır; “karşılık beklemeysin, ücret istemeyin, karşılık Allah’tandır” der.

İşte Mûsâ son dersin ne olduğunu çok iyi anlamıştı.

Mûsâ Hızır’a niçin gönderildiğini anlamıştı. Hızır onun Mürşidiydi, ona yol gösterici idi, elinden tutan Hakk’a ileten idi.

Mûsâ anlamıştı ki Hızır’ı bulmadan olmaz, bir Mürşid-i Kâmil’e varmadan olmaz.

Mûsâ, Hızır’dan makamlar görmüş, her makamda nice hakikatlere erişmişti.

Sabır, her şeyin iç yüzünü anlamada ilk adımdı, en önemli duruştu.

Tefekkür, hikmetlere ermenin anahtarıydı.

Hakikat yolunda, kişiye yardımcı olan Kâmil biri gerekti.

Bir Mürşid-i Kâmil gerekti.

Hızır da Mûsâ'nın Mürşid-i Kâmil'i olmuş, ona yol göstermişti.

Kehf Sûresi 78-

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا
لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

Kâle hâzâ firâku beynî ve beynik se unebbiuke bi tevîli mâ
lem testeti aleyhi sabrâ

Kâle hâzâ firâku	: Dedi, bu, ayrılık, ayrılma,
Beyni ve beyni ke	: Benimle senin aranda, aramızda,
Se unebbiu ke	: Sana haber vereyim, bildireyim,
Bi tevîl	: Yorum, açıklama, iç yüzünü anlatma, aslını anlama,
Mâ lem testeti	: Güç yetiremediğin şey,
Aleyhi sabr	: Ona, o şeylere, sabır,

*Meâlî: "Dedi ki: Seninle benim aramda yolculuk buraya ka-
dar. Artık ayrılma vakti. Sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin
iç yüzünü sana bildireyim."*

Mûsâ ile Hızır'ın birlikte olan yolculuğu bitiyordu.

Artık Hakk yolunda Mûsâ'nın kendisi gitmesi gerekiyordu.

Nasıl ki bir anne baba çocuğunun elinden tutarak ona yü-
rümesine yardımcı olur, çocuk büyüyüp olgunlaşınca kendi yü-
rümeyi öğrenir ve yürüyüp gider.

İşte Mûsâ'nın kendi yürüme zamanı gelmişti.

Onun için Hızır ona "artık ayrılma vakti" demişti.

Hızır Mûsâ'ya fenâ makamlarını sunmuş.

Zâkir olanın, fâil olanın, mevsuf olanın, mevcûd olanın Al-
lah olduğunu ona açıklamıştı.

Mûsâ her varlıkta zikriyle zâkir olanın, her an işleyenin, tüm niteliklerin sahibinin, bedenleri tutan zâtın Allah olduğu hakikatine erişmişti.

Artık Hızır ile olan yolculuk fenafillâh makamıyla sona ermişti.

Mûsâ, sabretmek gerektiğini anlamış.

Sabırsızlığın güçsüzlük olduğunu idrâk etmişti.

Allah'a teslim olmanın da güce erişmek olduğuna şahit olmuştu.

Dünyaya bağlanan zayıftı, her an yıkılıp gidiyordu.

Bir olay karşısında sabredemiyor, öfkeleniyordu.

Dünyaya bağlı olmak; karamsarlık, umutsuzluk, öfke, hidet, kibir, zenginlik derdi, makam derdi getiriyordu.

Allah'a teslim olanlarda ise bunlar olmuyordu.

Mûsâ, Allah'a teslim olmanın bir Hızır ile mümkün olduğunu çok iyi anlamıştı.

Artık Mûsâ'nın gönlünde de Hızır olmanın filizleri yeşeriyordu.

Hızır ile yol alan, elbette Hızır olacaktı.

Bir meslekte, üstatlardan ders alan elbette gün gelecek üstat olacaktı.

Ama bu üstatlık bir makama erişmek değil, hizmete erişmekti.

Hızır, Mûsâ'ya gece gündüz hizmet etmiş, hem de hiçbir karşılık beklememişti.

Hızır, Mûsâ'ya "seninle benim aramda yolculuk buraya kadar, artık senin kendi yolculuğun başlıyor, Hakk yolunda kendi öğrendiklerinle gideceksin" demişti.

Hızır, Mûsâ'ya "her şeyin iç yüzüne bak."

"Hemen bu böyle, şu şöyle deme."

"Hemen itiraz etme, sabret, hikmetini anlayıncaya kadar tevekkül içinde ol" diye muhteşem öğütler sunmuştu.

İlm-i ledün yolculuğu, her şeyin iç yüzünü görebilmektir.

Akışın nereden geldiğini nereye gittiğini görebilmektir.

Hızır Mûsâ'ya son öğütlerini veriyordu.

Ve artık Mûsâ'nın Hızır'ı içinde bulma zamanı gelmişti.

Hızır Hakk'ın kendisiydi.

Kehf Sûresi 79-

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ
أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

Emmes seffinetu fe kânet li mesâkîne yamelûne fil bahri fe eradtu en eîbehâ ve kâne verâehum melikun ye'huzu kulle seffinetin gasbâ

Emme el seffinet	: Amma, gemi, eskimiş gemi, kayık, denizcilik,
Fe kânet li mesâkîn yamelû	: İdi, oldu, miskin, fakir kimse, çalışma, amel,
Fi el bahri	: Denizde, deryada, bilge kimsede,
Fe eradtu	: Böylece, bu sebeple, istedim,
En eîbe hâ	: Kusurlu yapmak, zarar vermek, onu,
Ve kâne verâe hum melik	: Oldu, idi, ardında, arkasında, onlar, Kral,
Ye'huzu	: Alıyor, ele geçiriyor,
Kulle seffinet gasben	: Bütün gemiler, gasp, zorla,

Meâli: "O gemi denizde çalışan fakir kimselerindi. Onların ardında ise bütün gemileri gasp eden bir kral vardı. Bu sebeple onu kusurlu kılmak istedim."

Hızır Mûsâ'ya dersleri tekrar hatırlatıyor, unutmamasını sağlıyordu.

Bir ders ne kadar çok tekrarlanırsa, o kadar içselleştirilir ve unutulmazdı.

Yeter ki derse aşk ile teslim olunsundu.

Hızır Mûsâ'ya ince ince hakikatleri açıklıyordu.

Denizden maksat Allah'tır, Allah sonsuz denizin sahibidir.
Gemi senin bedenindir.

Sen o bedene benim demekle gafil duruma düşersin, ganî olan Allah'ın zenginliğinden uzaklaşırsın.

Senin beden gemin, gurur kibirle firavunlaşır.

Firavuni duygular bedenine hâkim olursa, Allah'ın hakikatlerinden uzaklaşırsın, kusurlu duruma düşersin.

İnsan zaten kusurludur, noksandır.

Kusursuz olan, tam olan Allah'tır.

İnsan her daim kusurlu, eksik olduğunu unutmamalıdır.

Bütün gemilerden maksat, bütün bedenlerdir.

Sen firavun gözünle bakarsan, bedenlerin ardında bedenin sahibini göremezsin.

Tüm bedenlerin Allah'ın denizinde yüzdüğünü göremezsin.

Hakk yoluna kusurlu olduğunu, fakir olduğunu bilen kimseler erecektir.

Fakirlikten maksat, hiçbir şeyi olmadığını, her şeyin Allah'a ait olduğunu hisseden kimsedir.

Firavun hâlinde olanlar, Hakk yoluna adım atamazlar.

Hızır Mûsâ'ya hatırlatmaya devam ediyordu.

Ey Mûsâ! Artık sen anladın, senin bedenine firavun hâkim değil, Allah hâkimdir.

İşte geminin delinmesi ve denize gark olması, bedeninin teslim edilmesiydi.

Geminin fakir insanlara ait olması, fakrını bilen kimselere işaret etti.

Fakrını bilmek; acziyetini, kusurlu olduğunu, muhtaç olduğunu, kendine ait bir şeyin olmadığını, kuvvet ve kudret sahibinin Allah olduğunu bilmektir.

Artık sen sen ol, "fâil olan Allah'tır" hakikatini unutma.

Her varlığın bedeninde her an işleyenin Allah olduğunu unutma.

Cümle kâinat bir işleyişle hareket etmektedir.

İşte bu işleyişi unutma ve asla kendine işleyiş nisbet etme.

Kişi Allah hakikatini anlamak isterse, varlıktaki fiil fâil hakikatini anlamalıdır.

Kişinin vücûdundaki işleyişin adı, fiil'dir.

Kişi kendi vücûdundaki işleyişte zerre kadar etken değildir, etken olan fâil'dir.

Yâni kişi kendi kâlbini attıramaz, kendi hücrelerini çalıştıramaz, kendi sinir sisteminin işleyişinde etken değildir, nefes alıp vermesi bile kişinin istemi dışındadır.

Yâni kişi kendi vücûdunun işleyişinde asla tasarruf sahibi değildir.

Kişinin ve cümle varlığın vücûdlarında fiil'in yâni işleyişin sahibi fâil'dir.

Fâil fiil birbirinden ayrı değildir.

İpek böceği; kendinden çıkardığı ipek liflerle koza örür, ördüğü kozanın içinde kendini gizler.

İpek lifler böcekten ayrı değildir, böcek liflerden ayrı değildir.

Enfüsünden afâka çıkardığı ipek liflerle, kendini enfüste gizler.

İşte fâil kendini fiiliyle ispat eder.

Fâil kendini fiil'inde gizler.

Fâil kendini fiil'yle aşikâr eyler.

Fâil nerede fiil oradadır.

Fâil'de fiil, fiil'de fâil, iki damla suyun bir damla olma durumudur.

Fiil fâil'den ayrı değildir, fâil fiil'den ayrı değildir.

Fiil fâil aynı anda aynı mekânda aynılığı gösterir.

Fâil fiil'yle cümle varlıkta her dâim sürer gider.

Her varlıkta her an olmakta olan fiil, fâil'in fiil'idir.

Hiçbir varlık kendi fiil'ini yapan değildir.

Her varlık bir fiil'dir, cümle varlık fâil'in fiil'idir.

Kişinin vücûdundaki işleyiş olmasa, kişi hareket edemez, çalışamaz, yürüyemez, tutamaz.

İşte kişinin fakrını anlaması bu hakikati anlamasıdır.

Yûnus Sûresi 36: "İnnallâhe alîmun bimâ yefalûn."

Meâli: "Muhakkak ki Allah ilmin sahibidir, her varlıkta fâil olandır."

Enfâl Sûresi 44: "Allah emr kâne mefûlen."

Meâli: "İşleyişte fâil olan Allah'dır."

Ahzâb Sûresi 37: "Ve kane emr Allah mefûlen."

Meâli: "İşleyişinde fâil olan Allah'tır."

Kehf Sûresi 80-

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ
يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

Ve emmel gulâmu fe kâne ebevâhu mu'mineyni fe haşînâ en yurhikahumâ tugyânen ve kuf râ

Ve emmâ el gulâmu	: Fakat, olduğunda, çocuk, genç, köle,
Fe kâne ebevâ hu	: Böylece, oldu, idi, anne babası, o,
Mü'mineyn	: Mü'minlerden, emin olanlar,
Fe hâşî nâ	: Böylece, sonra, korkmak, çekinmek, saygı, biz,
En yurhika humâ	: Sürükler, yorar, çektirir, zarar verme, zulüm, onlar, ikisi,
Tugyânen	: Azgın, öfkeli, asi, kızgın,
Ve kufren	: Küfür, inanmayan, hakikatleri görmeyen,

Meâli: "O gence gelince; onun anne babası mü'minlerdendi. Onun öfkeli ve hakikatleri örtme hâllerinden dolayı, onlara zulüm etmesinden çekindik."

Hızır Mûsâ'ya olayların iç yüzünü açıklamaya devam ediyordu. Mü'minlik makamına erebilmek için, kendi içinde doğan her türlü zalimliğe yol açacak duygu ve düşünceyi yok etmelisin.

Allah'a ait olan nitelikleri asla kendine nispet etmemelisin.

Şunu hiç unutma, seni Hakk'tan uzaklaştıran her duygu ve düşünce senin firavunundur.

Kendi firavununa esir olan, zalim olur.

Kendi içinde kötülüğe yol açacak duygu ve düşünceyi yok edebilirsen, başkalarının aklındaki zalimliğe yol açacak her türlü duygu ve düşünceyi de değiştirebilirsin.

Kendin başarabiliyorsan, başkasının başarmasına da kapı açabilirsin.

Hızır olmak böyle bir şeydi.

Geleceği görebilmek, değiştirebilmek, yeni bir oluşuma kapı açabilmektir.

Zalimlik duygusunda olanlar da çevresini etkiler, rahmânî duygularda olanlar da çevresini etkiler.

Hızır olan, kötülük kapısını kapatır, iyilik kapısını açar.

Mûsâ bunları öğreniyordu, o firavunun sarayına gidecek, kötülüğe karşı mücadele edecekti.

Kötülüğe karşı mücadele etmeyi, ilmî olarak en ince ayrımına kadar öğrenmeli, ilimle donanmalıydı ki belirli bir güce erişsin.

Kehf Sûresi 81-

فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا

Fe erednâ en yubdilehumâ rabbuhumâ hayren minhu zekâten
ve akrebe rûhmâ

Fe ered nâ	: Böylece, irade, dilemek, istemek, biz,
En yubdile humâ	: Değiştirme, tebdil etme, yerine verme, onlara,
Rabbu humâ	: Rabbi, vücûdlandırıran, onlar,
Hayren	: Hayırlı, iyi, güzel,
Minhu zekâten	: Ondan, o hâllerinden, temizlenmek, akıllı, zekâ,
Ve akrebe rûhmen	: Daha yakın, merhamet, sevgi dolu,

*Meâli: "Böylece istedik ki; o hâllerini değiştiresin, hayırlı, te-
miz ve ailesine yakın olsun, merhametli olsun, onların Rabbini
bildiği gibi bilsin."*

Hızır, Mûsâ'ya ne güzel işaretler veriyordu.

Hikmetine eremediği şeylerin hikmetini sunuyordu.

Sabrın ve olayların iç yüzüne bakmanın, ne hikmetler su-
nacağı anlatıyordu.

Gelecekte kötülük edecek bir çocuğun, etkisiz hâle getiril-
mesinin sırrına vardiyyordu.

Mûsâ, etkisiz hâle getirilmenin ne olduğunu anlamıştı.

Hangi duygular etkisiz hâle getirilmeliydi ki rahmet tecelli
etsindi.

Mûsâ etkisiz hâle getirilecek çocuğun; kendi içindeki zalim
düşünce ve duygulardan gelen doğuşlar olduğunu anlamıştı.

Mûsâ, kendi kendine "hâllerimi değiştirecek olan benim" dedi.

"İçimdeki zarar verici her türlü duygu düşünce yok olmalı"
dedi.

Hızır ile yol alan temizlenirdi, ailesine ve topluma faydalı
biri olurdu.

Mûsâ merhametin ne olduğunu anlamıştı.

Mûsâ hâllerin nasıl değişeceğini anlamıştı.

Mûsâ temizlenmenin ne olduğunu anlamıştı.

Allah'a olan teslimiyet ve tevekkül, kişinin aklını, gönlünü, davranışlarını değiştirecekti.

Hızır ile yolculuk, kişinin aklını gönlünü değiştiriyordu.

Âyette belirtildiği gibi, kişi hayırlı, merhametli olmalıydı.

Âyette geçen "zekât" kelimesini iyi anlamalıyız.

Zekât, yüzekki, tezekkâ, zekâ, zeki aynı kökten gelen kelimelerdir.

Zekât kelimesi; Ârâmice, Süryânice "zky" kökünden gelen "zəkût- זכׁוּת" kelimesinden gelir.

"Zky- zəkût- זכׁוּת"; aklanmak, temizlenmek, arınmak, be-
raat etmek, hayrı paylaşmak demektir.

Anlıyoruz ki zekât; din adına, Allah adına, ibadet adına öğ-
rendiğimiz aslı olmayan, ayrımcılık içeren, üstünlük içeren, zu-
lüm getiren tüm cehâlet, tüm bâtil olan bilgilerden aklımızı te-
mizlemektir ve tüm kötülük düşüncelerinden arınmaktır.

Zekâ, zeki, zekât birbirine bağlı kelimelerdir.

Kişinin zeki olması, aklını işletmesiyle mümkündür.

Aklını işletmek de, aklını temizlemekle mümkündür.

Aklın zekâtı onun temizlenmesidir.

Aklın zekiliğe dönmesi de Allah'ın hikmetlerini anlamaya
kapı açar.

Kişinin, aklını, hâlini temizlemesi, hayra dönüştürmesi, aynı
zamanda zekâtını vermesidir.

Toplumda öğrendiğimiz zekât ise; dinen zenginlik ölçüsü
kabul edilen miktarda (nisap) mala sahip olan kimselerin, ih-
tiyaç sahibi kişilere vermesi gereken belli miktar, diye bilinir.

Oysa zekât; zengin fakir ayrımı yapmadan, her kim olursa
olsun, bâtil bilgilerden, cehâlet hâlinde temizlenmektir.

Zekât'ın mal ile mülk ile zenginlik ile alâkası yoktur.

Tezkiye kelimesi de zekât kelimesinden gelir; temizlenmek, temize çıkarmak, aklamak, aklanmak demektir.

Yâni tezkiye; tüm bâtil bilgilerden, günahlardan temizlenmektir.

Kur'ân bize bunu çok güzel izah eder.

A'lâ Sûresi 14: "Kad efleha men tezekkâ."

Meâli: "Cehâlet hâllerinden temizlenen kimse ise kurtuluşa erer."

Nûr Sûresi 21: "Ve lâkin Allah yuzekki men yeşâu."

Meâli: "İsteyen kimse Allah'ın hakikatleriyle temizlenir."

İşte zekât; temizlenmek, arınmak, zekâ sahibi olmak, düşünmek, zekânı işletmek, zeki olmak ve sonuçta aslı olmayan zulüm getiren tüm bilgilerden temizlenmektir.

Zeki olan kişi; aklını bâtil bilgidен, zulüm getiren bilgidен temizleyen, ilim üzere hareket eden, ilimden değerler üreten kişidir.

Zekât boyutuna gelmeyen, Allah nedir hakikatine ulaşamaz.

Kişinin din adına öğrendiği tüm bâtil bilgileri temizlemesi zekâttır.

Zekâsını işleterek ulaştığı hakikatleri, gönlü uygun kişilere açıklaması da zekâttır.

Hızır zekiydi, akli temizdi, feraseti güçlüydü, olayların iç yüzünü görebiliyordu.

Mûsâ zekilik yolunda yol alıyordu, akli firavunun sarayından öğrendiği bilgilerden temizleniyordu.

Mûsâ Hızır ile tanıştığında, zekilik boyutuna da kapılar açtı.

Akli temizlenmeye başladı, zekât ile tanıştı.

Feraset sahibi olmak, yâni geleceği görebilmek ve olayların iç yüzünü görebilmek için zeki olmak gerekiyordu.

Zeki olan, Allah'ın hakikatlerini görendi.

Zeki olan, Allah hakikatine erendi.

Zeki olan, her şeyiyle Allah'a teslim olandı, kendine asla bir şey nispet etmeyendi.

Âyette "hayren minhu zekâten ve akrebe rûhmâ" işaret edildiği gibi, zeki olmak hayra ve rahmete yakın olmaya kapılar açıyordu.

Mûsâ, Allah'a ait olan nitelikleri kendine nispet etmeyi terk ediyordu.

Mûsâ, zekât boyutu ile tanışmıştı.

Mûsâ, zeki olmak nedir boyutu ile tanışmıştı.

Temizlenmenin ne olduğunu anlamıştı.

Abdestin mânâsına ermişti.

Aklın ve gönlün zekâtının verilmesinin ne olduğunu anlamıştı.

Akılda ve gönülde firavuni duygular olan; gurur, kibir, benlik, inat, hasetlik, fesatlık, fâsıklık, dedikodu, çekiştirme, iftira, yalan, hor bakmak, aldatmak, hak yemek, çalıp çırpma, zarar vermek, kötülük yapmak gibi zulme kapı açan tüm duygular ve düşünceler temizlenmeliydi.

Temizlenmeliydi ki hâller, huylar tertemiz olsun.

Hâlleri, huyları tertemiz olanlar, Allah'ın hakikatlerini anlayacaklardır.

Hâlleri, huyları zararlı olanlar, Allah'ın hakikatlerini anlamayacaklardır.

Onlar çevrelerine kötülük ekeceklerdir, insanları kötü huylu olmaya sevk edeceklerdir.

Enfâl Sûresi 37: "Li yemîzallâhul habîse minet tayyibi ve yecalel habîse badahu alâ badın fe yerikumehu cemîan fe yecalehu fî cehennem ulâike humul hâsirûn."

Meâli: "Temiz huylu olanla, kötü huylu olan; Allah'ın hakikatlerini anlayıp anlamadığına göre ayırt edilir. Onların bazıları bazıını kötü huylu yapar. Böylece o hâlde olanlar bir arada bulunur.

İşte o kötü şeyler yapanlar, yakıp yıkıcı haller içindedirler. İşte hüsrana uğrayanlar onlardır.”

İşte Mûsâ anlamıştı ki hakikatleri anlayanlar, hâllerini değiştireceklerdir, ailesine çevresine hayırlı, merhametli olacaklardır.

Kehf Sûresi 82-

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

Ve emmel cidâru fe kâne li gulâmeyni yetîmeyni fil medîneti ve kâne tahtehu kenzun lehumâ ve kâne ebûhumâ sâlihâ fe erâde rabbuke en yeblugâ eşuddehumâ ve yestahricâ kenzenhumâ rahmeten min rabbik ve mâ fealtuhu an emrî zâlike tevîlu mâ lem testi aleyhi sabrâ

Ve emmâ el cidâru	: Olduğunda, gelince, duvar, zar, perde,
Fe kâne li gulameyn yetimeyn	: Böylece, idi, oldu, çocuklar, genç, iki yetim,
fi el medîneti	: Şehirde, belde, açığa çıkan,
Ve kane tahtehu	: Oldu, vardı, altında, tahtında, makamında, onun,
Kenzun lehumâ	: Hazine, define, gizli, onlara ait,
Ve kâne ebû humâ	: İdi, oldu, onların babası, anne babası, atası,
Sâlihân	: İdi, oldu, onların babası, doğru, iyilerdendi,
Fe erade rabb ke	: Böylece, diledi, istedi, irade, Rabbin,

En yeblugâ	: Ulaşma, erişme, olgunlaşmak,
Eşudde humâ	: Güçlü olmak, daha fazla, onlar,
Ve yestahricâ	: Çıkarsın, ortaya koysun, açığa çıkarmak,
Kenze humâ	: Gizli, hazine, değer, onların
Rahmeten min rabbi ke	: Rahmet, Rabbinden,
Ve mâ feal tu hu	: Yapmadım, uymadım, o, fâil,
An emr	: Hüküm, işleyiş,
Zâlike tevil	: İşte bu, aslı olan, iç yüzü, yorum,
Mâ lem testî	: Güç yetiremediğin, göremediğin,
Aleyhi sabr	: Ona, sabırlı olmak, sebât etmek,

Meâli: "Duvar ise o beldedeki iki yetim çocuğa ait idi. Onun altında onlara ait hazine vardı ve onların babası iyilerdendi. Böylece Rabbin; onlar olgunlaşsın güçlensin ve Rabbinin rahmetiyle onlar hazineyi çıkarsınlar istedi. İşte O'nun hükümlerinin dışında bir şeye uymadım. İşte sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin iç yüzü budur."

Mûsâ doğrultulan duvarın ne olduğunu çok iyi anlamıştı.

Her insanın bedeni Allah'tan gelir, Allah'a aittir.

Kişi o bedene benim demekle, o bedeni dünyaya esir etmekle büyük bir gaflete düşer.

Kişi bedenini kendi hevâlarına doğru eğdirir, yönlendirir.

İşte o beden Allah'a doğru dirilmeli, doğru yönlendirilmeli, dosdoğru olmalıdır.

Âyette ne güzel belirtilmiş.

Hûd Sûresi 112: "Festekim kemâ umirte."

Meâli: "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol."

Ne yaparsan yap, dosdoğru, dürüstçe yap.

Allah'a dosdoğru yönel.

Dürüst ol, samimi ol, tevâzû içinde ol, saygılı ol.

Mûsâ, eğri duvarın neden doğrultulması gerektiğini anlamıştı.

Mûsâ, insanın bedeninin ölümlü olduğunu, yaşlanıp gittiğini, ama o bedeni tutan Zâtın idrâk edilmesi gerektiğini anlamıştı.

Mûsâ'nın dünyaya eğrilen vücûdu Hakk'a doğru doğrultmuş ve Mûsâ Hakk'a tevekkülün ne olduğunu anlamıştı.

Mûsâ "Duvar iki yetime aitti" konusunu çözmüştü.

Yetim, "yütm" kelime kökünden gelir.

Yütm, tek kalmak, yalnız kalmak demektir.

Duvarın iki yetime ait olması, birçok kâmil insan tarafından farklı farklı tevil edilmiştir.

Kimi, Âdem ve Muhammed boyutu olarak değerlendirmiştir.

Kimi, rûh boyutu ve nûr boyutu olarak değerlendirmiştir.

Kimi, İsâ ve Muhammed olarak değerlendirmiştir.

Duvar insanın bedeni ise, o duvarın altındaki hazine Allah'a ait olan değerlerdir, kişiye şah damarından yakın olan Allah'ın kendi zâtıdır.

Her bedenın özü Allah'ın zâtıdır.

Her insan bedeninde hazineler taşır.

Âyette geçen "Kenz"; hazine, değer, toprağın altında saklı olan hazine demektir.

İnsanın beden toprağının ardında, Allah'ın zikrine, filine, sıfatlarına, zâtına mahsus değerler vardır.

İnsan, bu değerleri anlaması için, dünyaya eğrilen bedenini, Allah'a doğru doğrultmalıdır.

İşte o zaman kişi, kendi bedeninde nasıl bir hazine taşıdığına şahit olacaktır.

Mûsâ o hazinenin farkına varmıştır.

Hazine sandığı Mûsâ'nın vücûdudur.

Mûsâ kendi vücûdunun özünde, Allah'ın değerlerini taşıdığını anladı.

O değerleri kendine nispet etmekle, nasıl bir gaflet içinde olduğunu anlamış, Hızır sayesinde o gafletten dönmüştü.

Hızır ile Mûsâ'nın ayrılma vakti gelmişti.

Hızır, Mûsâ'ya sunulacak olanı sunmuş, açılması gerekeni açmıştı.

Mûsâ'nın Hızır ile yolculuğu son bulmuştu.

Mûsâ, Allah'ın ilmiyle donanmış, artık kendi yolculuğu başlamıştı.

Firavunun sarayına gidecek, esir olan halkını kurtaracaktı.

Hızır ile başlayan yolculuk, Hakk'ta fâni olmakla sona ermişti.

Bu yolculuk, İlm-i Tevhîd yolunda olmanın yolculuğu idi.

İlm-i Tevhîd yolunda olan, adım adım ilmî olarak Hakk'a teslim olur.

Hakk'a teslim olan, tevekkül ehli olur.

Mûsâ'nın Hızır'dan aldığı eğitimle, önce kendi firavununu yendi, sonra Mısır'a gidip İbranilere zulüm eden, Firavunu yendi.

Firavunun sarayında, firavunun din adamları denilen kesimle, ilmi mücadele etti ve onların hakikatleri anlamasına kapılar açtı.

Yapılan meâllerde, Mûsâ asasını attı yılan oldu, sihirbazların attığı asalarda yılan oldu, ama Mûsâ'nın yılanı sihirbazların yılanını yuttu diye çeviri yapılır.

Bu çeviriler doğru mudur?

Hazreti Mûsâ Firavunun sarayına varıyor.

Firavun kendi sihirbazlarını topluyor, onlar değneklerini yere atıyorlar.

Değnekleri yılan oluyor, Mûsâ bir an da olsa çekiniyor, o da değneğini atıyor Mûsâ'nın değneği daha büyük yılan oluyor ve sihirbazların yılanlarını yutuyor.

Allah Mûsâ'ya, Firavuna âyetlerimle git, yâni delillerimle git, diyor.

Allah'ın delilleri büyük bir yılan mı?

Kıssada bu bölüm müellifler tarafından genelde böyle çevrilmiş.

Peki, gerçek nedir?

Tâ-Hâ Sûresinde anlatılan kıssanın altında yatan hakikat nedir?

Şimdi bu konuyu inceleyelim.

Diyanet Meâli:

Tâ-Hâ Sûresi:

59: Mûsâ: 'Buluşma zamanımız sizin bayram gününüzde, insanların toplandığı kuşluk vaktidir' dedi.

60: Firavun döndü, tuzaklarını toplayıp o gün geldi.

61: Mûsâ onlara: 'Size yazıklar olsun! Allah'a karşı yalan uydurmayın, yoksa sizi azabla yok eder. Allah'a iftira eden hüs-rana uğrar' dedi.

62: Sihirbazlar işi aralarında tartıştılar ve konuşmalarını gizli tuttular.

63-64: Mûsâ ile Hârûn'u göstererek: 'Bu iki sihirbaz, sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak, sizin en üstün dininizi ortadan kaldırmak istiyorlar; onun için tuzaklarınızı bir araya getirin, sonra sırayla gelin. Bugün üstün gelen başarıya erecektir' dediler.

65: (Büyücüler) Mûsâ'ya: "Ey Mûsâ! (önce) sen mi atacaksın (değneğini), yoksa ilk atan biz mi olalım?" dediler.

66: Mûsâ: 'Siz koyun' dedi. Hemen, değnekleri ve ipleri, sihirleri yüzünden, Mûsâ'ya sanki yürüyorlarmış gibi geldi.

67: Bu yüzden Mûsâ içinde bir korku hissetti.

68: 'Korkma, sen muhakkak daha üstünsün' dedik.

69- 'Sağ elindeki at da onların yaptıklarını yutsun, yaptıkları sadece sihirbaz düzenidir. Sihirbaz nereden gelirse gelsin başarı kazanamaz.'

70- Sonunda sihirbazlar: 'Biz Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine inandık' deyip secdeye kapandılar.

Tevhid-i Kur'ân Meâli:

59- Dedi, sizinle buluşma zamanı, bayram günü ve her yerin aydınlanıp insanların bir araya toplandığı vakittir.

60- Böylece firavun döndü gitti, sonrada o tartışmaya girecek olanları topladı, sonra geldi.

61- Mûsâ onlara dedi, Allah'a karşı yalan söylerseniz, uydurmalar içinde olursanız yazıklar olsun size. Böyle yaparsanız sizler bir azabın içinde kalırsınız ve kim iftira ederse o kaybedenlerden olur.

62- Böylece onlar kendi aralarında ve kapalı bir şekilde fısıltılı olarak konuşarak istişare yaptılar.

63- Dediler, bu ikisi mutlaka bildikleriyle etkileyen kişilerdir, sizleri etkileyerek yurdunuzdan çıkarmak istiyorlar ve sizin o üstün olan tarikatınızı yok etmek istiyorlar.

64- Artık sizler tartışmak için toplanın, sonra saflar halinde olun ve kim o zaman üstün gelirse zafer onundur.

65- Dediler, ya Mûsâ, önce sen mi bildiklerini ortaya koyacaksın yoksa biz mi koyalım?

66- Mûsâ dedi, hayır siz ortaya koyun. Lakin onların bağlandıkları şeyler ve taşıdıkları, etkilendikleri şeyler bir hayalden ibaret, bir zandan ibaret.

67- Sonra Mûsâ nefsinde bir çekinme hissetti.

68- Muhakkak ki sen yüce olanı bilensin çekinme, dedik.

69- Sen bildiğin o yüceliği doğruluk içinde sun. Elbette uydurdukları şeylerle tartışıp tesir yapmak isteyenler uydurdukları şeylerle yakalandılar ve o hallerle tesir etmek isteyenler nerede olursa olsun başarıya ulaşamazlar.

70- Böylece tesir yapmak isteyenler kendi bildiklerini bırakarak teslim oldular. Dediler, biz Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine inandık.

Evet, Diyanetin mealine bakarsak; sihirbazlar var, onların attıkları değnekleri yılan olmuş, Mûsâ değneğini atmış, büyük yılan olmuş ve sihirbazların yılanlarını yutmuş.

Tevhid-i Kur'ân Meâline bakarsak; Firavunun sarayında karşılıklı tartışmalar olmuştur.

Hazreti Mûsâ ile Firavunun din adamları karşılıklı firavunun sarayında münazara yapmışlardır.

Karşılıklı herkes bildiklerini ortaya koymuş ve bir tartışma içinde olunmuştur.

Ve Hazreti Mûsâ'nın hakikat bilgileri daha üstün gelmiş ve Firavunun adamları Mûsâ'nın anlattıklarına teslim olmuşlardır.

Yâni ortada ne yılan var ne yılanı yutan yılan var.

Firavunun sarayında olan, Mûsâ ile firavunun din adamları denilen kesimin, karşılıklı münazarası vardır.

Mûsâ, ilim olarak hakikatleri ortaya koyar.

Din adamları denilen kesim ise, zanlara, duyumlara dayalı, kendi bağlandıkları inancın bilgilerini ortaya koymuşlardır.

Elbette ilim, aslı olmayan bilgiye galip gelecektir.

Şimdi kelime açılımlı olarak inceleyelim:

Tâ-Hâ Sûresi 59-

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضَحَىٰ

Kâle mevidukum yevmuz zîneti ve en yuhşeren nâsu duhâ

Kâle mevidukum	: Dedi, tarih, buluşma zamanı, randevu, sizin,
Yevmu el zineti	: Ziyet günü, süs, sıfat, bayram günü,
Ve en yuhşere el nas	: Toplanması, haşır, açığa çıkış, insanlar,
Duhan	: Aydınlanma, kuşluk,

Meâli: Dedi ki: Sizinle buluşma zamanı bayram günü, her yerin aydınlanıp insanların bir araya toplandığı vakittir.

Tâ-Hâ Sûresi 60-

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى

Fe tevellâ firavnu fe cemea keydehu summe etâ.

Fe tevella firavnu : Böylece, döndü, ardına döndü, gitti, firavnu,

Fe cemea : Sonrada, topladı,

Keyde hu : Tartışma, kavga, münazara, mücadele etme, hile,

Summe eta : Sonra, geldi,

Meâli: Böylece firavun döndü gitti. Sonra da o tartışmaya girecek olanları topladı, sonra geldi.

Tâ-Hâ Sûresi 61-

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ
بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ

Kâle lehum mûsâ veylekum lâ tefterû alallâhi keziben fe yushitekum bi azâb ve kad hâbe menifterâ

Kâle lehum Mûsâ : Dedi, onlara, Mûsâ,

Veyl kum : Yazık size, kaybetmişlik,

La tefterû : Yok, iftira, uydurma, aslı olmayan,

Alâ Allah : Allah'a karşı, Allah hakkında

Kezibe : Yalan, aktarılan yalan,

Fe yushite-kum bi azab : Haram, yok eder, sarar, sizi, sıkıntı, azap,

Ve kad habe : Oldu, heba, hüsrân, kayıp,

Men iftera : Kim, kimse, iftira, uydurma,

Meâli: Mûsâ onlara dedi ki: Allah hakkında bir şey uydurmayın, yalanları aktarmayın, eğer bunu yaparsanız yazıklar olsun

size. Böyle yaparsanız sizler bir azabın içinde kalırsınız ve kim iftira ederse o kaybedenlerden olur.

Tâ-Hâ Sûresi 62-

فَتَنَّا زَعْوًا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى

Fe tenâzeû emrehum beynehum ve eserrûn necvâ.

Fe tenazeu : Böylece, tartışma, görüşme, istişare,
Emr hum : Görev, iş, onlar,
Beyne-hum : Aralarında,
Ve eserrû en necva : Gizli, kapalı, sır, fısıltılı gizli konuşma,

Meâli: Böylece onlar, kendi aralarında ve kapalı bir şekilde fısıltılı olarak konuşarak istişare yaptılar.

Tâ-Hâ Sûresi 63-

قَالُوا إِنْ هَذَا لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ
أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَّى

Kâlû in hâzâni le sâhirâni yurîdâni en yuhricâkum min ar-
dıkum bi sihrihimâ ve yezhebâ bi tarîkatikumul muslâ

Kalu en hazani : Dediler, bu ikisi, bunlar,
Le sahiran : Elbette, etkileyen, maskara, sihirbaz,
Yuridani : İstiyorlar,
En yuhricâ-kum : Çıkarmak, atmak, gitmek, siz,
Min ardıkum : Yurdunuzdan, topraklarınızdan,
Bi sihr hima : Sihir, etkileri ile, ikisi,
Ve yezhebâ bi : Gideriyor, yok ediyor, ortadan kaldırmak,
Tarikati-kum : Tarikatınız, yolunuz, siz,
El musla : Üstün, ala olan, uygun,

Meâli: Dediler ki: Bu ikisi mutlaka bildikleriyle etkileyen kişilerdir, sizleri etkileyerek yurdunuzdan çıkarmak istiyorlar ve sizin o üstün olan tarikatınızı yok etmek istiyorlar.

Tâ-Hâ Sûresi 64-

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ

Fe ecmiû keydekum summetû saffâ ve kad eflehal yevme menistalâ

Fe ecmiu	: Artık, toplamak, bir araya getirmek,
Keyd kum	: Kavga, tartışma, hile, mücadele, siz
Summe atû saffen	: Sonra gelin, saf, saf olun, sıra ile,
Ve kad efleha	: Oldu, felah, zafer,
El yevm	: Gün, vakit, zaman,
Men istalâ	: Kim, üstünlük, yüce olan,

Meâli: Artık sizler tartışmak için toplanın, sonra saflar halinde olun ve kim o zaman üstün gelirse zafer onundur.

Tâ-Hâ Sûresi 65-

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ

Kâlû ya mûsâ immâ en tulkiye ve immâ en nekûne evvele men elkâ

Kâlû ya Mûsâ	: Dediler, ya Mûsâ
Ve immâ en tulkiye	: Atmak, ortaya koyacaksın, bırakmak, sunan,
Ve immâ en nekune	: Ya da olması,
Evvele	: İlk, önce, evvel,
Men elkâ	: Bırakan, veren, ortaya koyan, atan kimse, sunan,

Meâli: Dediler ki: Ya Mûsâ! Önce sen mi bildiklerini ortaya koyacaksın yoksa biz mi koyalım?

Tâ-Hâ Sûresi 66-

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيَّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ
سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى

Kâle bel elkû fe izâ hıbâluhum ve ısıyyuhum yuhayyelu ileyhi
min sıhrihim ennehâ tes'â

Kâle bel elku	: Dedi, hayır, buyrun, önce, bırakın, ortaya koyun, atın
Fe iza hıbâlu-hum	: Fakat, onların bağları, ipleri, bağlandıkları,
Ve asıy hum	: Taşdıkları, bildikleri,
Yuhayelu ileyhi	: Bir hayalden ibaret, zandan, ona,
Min sıhri him	: Sihirleri, etkileri, etkilendikleri,
Enne ha tesa	: Hızlı yürüme, aktarmak, söz taşıma, gammad

Meâli: Mûsâ dedi ki: Önce siz ortaya koyun. Fakat onların bağlandıkları şeyler ve taşdıkları, etkilendikleri şeyler, bir hayalden ibaret, bir zandan ibaret, duyduklarını aktarmadan ibaret.

Tâ-Hâ Sûresi 67-

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ

Fe evcese fî nefsihî hîfeten mûsâ.

Fe evcese	: Böylece, hissetmek, dokunmak,
Fi nefsihi	: Nefsine, kendisine, öz varlığı,
Hifeten Mûsâ	: Çekinme, korku, Mûsâ,

Meâli: Sonra Mûsâ nefsinde bir çekinme hissetti.

Tâ-Hâ Sûresi 68-

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ

Kulnâ lâ tehaf inneke entel a'lâ.

Kulna la tehaf : Söyledik, dedik, hissettirdik, korkma,
çekinme,

İnne ke ente el ala : Elbette sen, yüceliği, üstün olanı bilen sensin,

Meâli: Muhakkak ki sen yüce olanı bilensin çekinme, diye hissettirdik.

Tâ-Hâ Sûresi 69-

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ
سَاحِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى

Ve elkı mâ fi yemînike telkaf mâ sanaû innemâ sanaû keydu
sâhir ve lâ yuflihus sâhıru haysu etâ

Ve elkı : At, bırak, sun,

Ma fi yemini ke : Doğru, hak, noksansız, hakikatler, sağ el

Telkaf : Yakalama, kaybolma,

Ma sanau : Yaptıkları şey, tuzak, uydurma şey,

İnnemâ sanau : Fakat, uydurulan şey, yaptıkları şey,

Keyd : Tartışma, hile, tedbir, çare, tuzak, savunma, plan,

Sahir : Etki, tesir, sihir, maskara, seher,

Ve la yufli-hu : Felaha eremez, başarı, kurtuluşa eremez, iflah
olmaz

El sahiru : Etkileyen, tesir, maskara, sihir,

Haysu eta : Nereden, geldi, gelen,

Meâli: Sen bildiğin o yüceliği doğruluk içinde sun. Elbette uydurdıkları şeylerle tartışıp tesir yapmak isteyenler, uydurdıkları şeylerle yakalandılar ve o hâllerle tesir etmek isteyenler, nerede olursa olsun başarıya ulaşamazlar.

Tâ-Hâ Sûresi 70-

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى

Fe ulkiyes seharatu succeden kâlû âmennâ bi rabbi hârûne
ve mûsâ

Fe ulkiye	: Atıldılar, ayrılma, bırakan, sunan,
El seharatu	: Tesir yapmak isteyenler, çevresini etkileyenler,
Secede	: Teslim olma, birliğe erişme, birleşme,
Kâlû amenna bi Rabbi	: Dediler, inandık, iman ettik, Rabbine, terbiye edene,
Hârûn ve Mûsâ	: Hârûn, Mûsâ,

Meâli: Böylece çevresindeki kimseleri etkileyenler, kendi bildiklerini bırakarak teslim oldular. Dediler ki: Biz Mûsâ ve Hârûn'un anlattığı Rabbe inandık.

İşte bu âyetlerde geçen muhteşem hakikat: Mûsâ'nın firavunun sarayında edindiği nalinlerini ve asâsını bırakması ve Allah'ın sunduğu nalinleri ve asâyı alması sonucu, Hızır'dan aldığı eğitimle eriştiği Allah'a ait makamlardan gelen ilmî bilgiler, Firavunun sarayında, Firavuna ve Firavunun din adamlarına karşı haklı bir galibiyet aldirmıştır.

İlme dayalı bilgiler, her zaman bâtlı bilgilere karşı galip gelecektir.

Hiç bâtlı alan, hakikate galip gelebilir mi?

Hiç yalanlardan oluşan bilgiler, ilmi gerçekleri yenebilir mi?

Hiç karanlık, aydınlığa galip gelebilir mi?

İşte Mûsâ ile Hızır'ın yolculuğu, hakikat yolunda bir talebenin, Mürşid-i ile olan yolculuğudur.

Talebenin Mürşidin eğitimine tâbi olabilmesi için, nalinlerini ve asâsını terk etmesi gerekir.

Beyinde kibre yol açan bilgiler olduğu müddetçe, hakikat kapıları açılmaz.

Çevresine zalimlik yapan kişi, asla hakikatlere erişemeyecektir.

İşte, nalinler ve asâ sırrı çok iyi anlaşılmalıdır.

Akıl ve gönül temizliği olmadan, lütûflar kapısı açılmayacaktır.

SON DEĞERLENDİRME

Bu kitabımızda asâ ve nalınlar sırrını araştırmaya çalıştık.

Düştüğümüz gafleti anlamaya çalıştık.

Bizi kibre düşüren bilgileri anlamaya çalıştık.

Mûsâ'nın Kutsal Tuvâ Vadisinde, bıraktığı asâ ve nalınların ne olduğunu anlamaya çalıştık.

Ve anladık ki Mûsâ'ya olan öğüt hepimize idi.

Gittiğimiz yolun ne olduğunu ve bizi ne hale getirdiğini anlamamız gerekiyordu.

Gittiğimiz yol, rahmetin yolu mu idi?

Yoksa çevremize kötülük saçtığımız bir yol mu idi?

Dayandığımız inanç bilgileri bizi nasıl duygu ve düşüncelere sürüklüyordu? bunu çok iyi idrâk etmemiz gerekiyordu.

Anlamamız gereken, bizden sadır olan her türlü kibir, zulüm nasıl bir inançtan kaynaklanıyordu?

Toplumda insanların birbirine yaptığı kötülüklerin kaynağı nereden geliyordu?

Bu kötülükler nasıl önlenmeliydi?

İşte Mûsâ'ya terk ettirilen nalınlar ve asâ, aslında bizim terk etmemiz gereken, firavuni duygu ve düşüncelerdi.

Kur'ân, her kelimesiyle bize sesleniyordu.

İyi insan olma yolunda olmamızı öğütliyordu.

Firavunluktan kurtulmamızı bildiriyordu.

İçimizdeki firavunluğu iyi tespit etmemiz ve Mûsâ makamının ne olduğunun anlaşılması gerektiğini bildiriyordu.

Kötülüklerin nereden geldiğini iyi anlamamız ve o alanı terk etmemiz gerektiğini bildiriyordu.

Asâ ve nalinlar sırrı iyi anlaşılmalıydı.

Neden birbirimize hor bakarız?

Neden kendimizi yüce görürüz?

Neden insanların ardından konuşur, onları çekiştiririz?

Neden hasetlik, fesatlık içinde oluruz?

Neden dünyaya esir oluruz, hırs ve tamah içine düşeriz?

Neden başkalarının malına-mülküne, ırzına namusuna, makamına göz dikeriz, onları kıskanırız?

Neden kendi inancımızı yüce görür, bizim gibi inanmayı kâfir ilan ederiz?

Neden kötülük ederiz?

İyi insan olmak varken, neden kötü olmayı tercih ederiz?

İşte hep bunlar, nalinlarla işaret edilen, gittiğimiz yolun ve asâ ile işaret edilen, dayandığımız inançların ne olduğunun iyi bilinmesi gerçeğidir.

İnsan ya Hâbil duyguları ile sevgi, şefkat, merhamet ehli olur.

Ya Kâbil duyguları ile çevresine kötülük yansıtır.

Çocukların eğitimi aileden başlar.

Anne baba neyse genelde çocuğun duyguları ona göre şekillenecektir.

Aile çocuğa nasıl bir eğitim uygular?

Aile çocuğu korkulara dayalı olarak mı yetiştirir?

Yoksa hiç korku empoze etmeden, cesaretli, araştıran, girişken biri olarak mı yetiştirir?

Çocuk korkulara dayalı yetiştirilmemelidir.

Bilinmelidir ki korku sağlıklı düşünmeyi engeller.

Çocuk Allah sevgisi içinde mi yetiştirilmelidir?

Yoksa, Allah korkusu içinde mi yetiştirilmelidir?

Bu soruya Kur'ân en güzel bir şekilde cevap veriyor.

Haşr Sûresi 13: “Le entum eşeddu rehbeten fi sudûrihim minallâhi, zâlike bi ennehum kavmun lâ yefkahûn.”

Meâli: “Elbette sizlerden; içlerinde Allah’a karşı şiddetli bir korku taşıyanlar, işte onlar Allah’ı anlayamayan kimselerdir.”

Allah’ı layıkıyla bilen ve her an Allah’a teslimiyet içinde yaşayan kişinin içinde Allah korkusu olmaz.

Allah’ı layıkıyla bilen kişinin içinde her an Allah sevgisi vardır. Böyle bir ailenin yetiştirdiği çocuk da Allah’ı layıkıyla anlamaya kapılar açacaktır.

Allah sevgisini içinde hisseden insan zerre kadar kötülük içinde olmaz.

Kötülük içinde olmayan kimsenin içinde de Allah korkusu olmaz.

Kur’ân’da birçok âyette “Muhakkak ki varlığın sahibini bilip teslim olanlarda Allah sevgisi vardır” âyetleri vardır.

Kötülük içinde olanlarda da “Allah sevgisi yoktur” der.

İşte Kur’ân’ı incelediğimizde anlıyoruz ki, Allah’ı idrâk edip teslimiyet içinde olanlar Allah’tan korkmaz.

Çünkü Allah sevgisine ulaşan insan artık Allah sevgisiyle yaşar, Allah korkusuyla değil.

Korkusuzca araştıran her kişi, hakikatleri en ince detayına kadar anlayacaktır.

Ama korku; düşünmenin, araştırmanın, anlamının önünde en büyük engeldir.

Çünkü korkuya sarılı olan bir beyin, hakikatleri bağımsızca araştıramayacaktır.

Çocuklar asılsız, bâtil, korkulara dayalı bilgilerle zehirlenmemelidir.

İşte o zaman dayandığımız asâ, bizi hakikatlerden uzak eyleyecektir.

Ve bu asâ terk edilmelidir.

İşte eğitim bunun için çok önemlidir.

Öfkeli bir anne babanın çocuğu da öfkeli olacaktır.

Gittiği okulda arkadaşlarına karşı saldırgan olacaktır.

Sevgi dolu, saygı dolu, tenezzüllü bir anne babanın çocuğu da, anne babaya çekecektir.

Sabırlı olan, öfkesini yutan, birilerini dinleyen bir anne babanın da çocuğu, onlara göre yetişecektir.

İşte bunun için, eğitim mühendisliği, aile mühendisliği, toplum mühendisliği dersleri okullarda olmalıdır.

Eskiden çocuklar iki yaşlarına geldiğinde, Bilge kimselere emanet edilirmiş.

Onlar da çocukları ilim, edep, merhamet içinde yetiştirmişlermiş.

Bilge kimseler, Mûsâ gibi asâsını bırakmış, nalinlerini çıkarmış kimselerdir.

Onların yeni giydiği nalinları, yâni gittiği yol ilim, irfan yolu olmuştur.

Onların yeni tutunduğu asa ise, ilmî bilgiler, edeb olmuştur.

İşte bu kitabımızda asâ ve nalinlar sırrını anlamaya gayret gösterdik.

İnşallah bizler de dayandığımız, içinde gurur, kibir, bâtul alan olan asâyı terk edebiliriz.

İnşallah bizler de, dünyaya esir eden duyguları, düşünceleri, firavunluk yolu olan kibirsel alanı, yâni nalinları terk ederiz.

İnşallah Allah'ın yolunun nalinlarını giyeriz.

İnşallah Allah'ın ilmine dayanırız, Allah'a dayanırız.

Ben egosuna dayanmayı bırakır, Allah'ın zâtına dayanırız.

Bilelim ki Allah'ı idrâk eden, O'nun hakikatlerine ârif olan zerre kadar kötülük içinde olmaz.

Bir insan Allah'ın her an kendinde olduğunu bilirse, asla zalim olamaz.

Tüm varlığı kuşatan kudretin O olduğunu bilirse, firavunluğunu yener.

Ve asla firavunluğa dönmez.

Ama firavunlukta kalırsa, kibir içinde yaşarsa, çevresine hep zalimlik yapacaktır.

En büyük kötülüğü kendine yapacaktır.

Allah'ın sevgisine erişen bir kimse ile kibir içinde yaşayan bir kimsenin gönlü, hiçbir olabilir mi?

Bilmeliyiz ki hakikatlere arif olan insan iyi haller sergiler
Hakikatleri anlayamayan insan ise kötü haller sergiler.

Hakikatlere arif olan insan bilir ki, tüm varlığı tutan kudret tek kudrettir.

Bilir ki her varlık birbiriyle kardeştir.

Bilir ki tüm varlıktaki sıfatlar, nitelikler Allah'a aittir.

Bilir ki sûretler farklı olsa da tüm sûretleri tutan Zât birdir.

Bilir ki tüm kâlbleri attıran Zât birdir.

İşte bu idrâkte duran kimse, zerre kadar zararlı haller içinde olamaz, yâni asla firavun olamaz.

Hakikatleri anlayamayan yâni firavun olan kimse ise;

Hep çıkar peşinde koşar, makam mevki peşinde koşar, insanlara çıkar için yaklaşır.

Kendini yüce görür, birilerini küçük görür, önemsemez.

Kendi otoritesi için yaşar.

İnsanlara kendi çıkarı için yaklaşır.

Hep dedikodu yapar, insanların eksliğini gediğini arar, gıybet eder, fesatlık eder.

İnsanları inançlarına göre ayırır, kendi gibi olmayanı eleştirir, hâkir görür, cehennemlik görür.

İnsanlara kötü lakaplar takar, ayıbını arar, alay eder, hatalarını arar, ortalığa yayar.

Yâni kısacası hakikatleri anlayamayan kimse, yaşamında firavunluk içinde olur, çevresine hep zarar verir.

Anlayan ise zerre kadar hiçbir kimseye, hiçbir varlığa zarar veremez.

İşte ana gaye, firavunluğumuzu anlamak ve ondan kurtulmaya çalışmaktır.

Ve iyi insan olmaktır.

Merhamet sahibi olmaktır.

Çevresine yardımcı olmak, insanlık için koşturmaktır.

Kur'ân, Nas Sûresi ile biter.

Nâs, İnsan makamına, Allah'ın değerlerine erişmiş olan demektir.

Nâs Sûresi:

“İnsanların aklını esir alan tüm o cehalet hallerinden, insanların gönlüne asılsız, kötü, sinsi düşüncüyü veren o batıl şeylerden, sinsiliğin, vesvesenin şerrinden kurtulmayı; İnsanları Zatı ulûhiyetiyle sarana, insanlardaki tüm tecellilerin sahibine, insanları vücûdlandırana sığınmayı anlat.”

Âyette ne güzel uyarı yapılmış.

“Firavunluk duygularından kurtul, seni Zâtı ulûhiyeti ile saran Allah'a sığın.”

Evet, bu kitabımızda, asâ ve nalınların sırrını anlamaya ve anlatmaya çalıştık.

İnşallah kendimizdeki firavun duygularını anlar ve onları yeneriz.

Eksiğimiz, hatamız olmuşsa affola.

Sevgiyle huzurla kalın.

Gönlünüzden merhamet eksik olmasın.

İsmail Dinçer